

Afgegleden accountants of brave boekhouders?

*Beeldvorming van Deloitte en de beroepsgroep van accountants in de
media na het aftreden van bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter*

Nelleke Groot (s0803820)

Masterscriptie Journalistiek en Nieuwe Media

Universiteit Leiden, collegejaar 2013-2014

Inleverdatum: 07-07-2014

Eerste lezer: Willem Koetsenruijter

Tweede lezer: Tom Van Hout

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding en onderzoeksvraag	p. 5
2. Theoretisch kader	p. 7
2.1. <i>Corporate identity</i> en <i>corporate image</i>	p. 7
2.2. Media als sociale constructie	p. 8
2.3. <i>Occupational image</i>	p. 8
2.4. <i>Occupational image</i> en <i>dirty work</i>	p. 9
2.5. Accountancy als <i>dirty work</i>	p. 9
2.6. ‘Rotte appels’ – schandalen in het bedrijfsleven	p. 12
2.7. Verwachting	p. 13
3. Materiaal en methode	p. 16
3.1. Corpus	p. 16
3.2. Persberichten	p. 18
3.3. Kwalitatieve inhoudsanalyse	p. 18
3.4. Codeframe	p. 19
3.5. Dedoose	p. 20
3.6. Validiteit en betrouwbaarheid	p. 22
4. Analyse – codeframe	p. 25
4.1. Over het bedrijf Deloitte	p. 26
4.1.1. Golf	p. 27
4.1.2. Awards en prijzen	p. 28
4.1.3. Onderzoeksrapporten en publicaties	p. 28
4.1.4. Werknemers	p. 30
4.1.5. Werkzaamheden	p. 31
4.1.6. Gebeurtenissen	p. 33
4.1.7. Samenvatting	p. 45
4.2. Beroepsgroep accountants	p. 46
4.2.1. Stereotypen accountants	p. 47
4.2.2. Stereotypen accountancy	p. 51
4.2.3. Samenvatting	p. 54

4.3. Personen aan het woord	p. 56
4.3.1. Niet-werknemers	p. 58
4.3.2. Werknemers	p. 60
4.3.3. Samenvatting	p. 63
5. Conclusie	p. 64
5.1. Het bedrijf Deloitte	p. 66
5.2. De beroepsgroep van accountants	p. 67
5.3. Personen aan het woord	p. 68
5.4. Imago	p. 69
6. Bibliografie	p. 71
7. Bijlagen	p. 73
7.1. Interne betrouwbaarheid	p. 74
7.2. Codeframe op 31-05-2014	p. 76
7.3. Lijst artikelen corpus	p. 77
7.4. Lijst artikelen corpus MonAlyse	p. 86

SAMENVATTING

Media bepalen voor een groot gedeelte hoe wij grote bedrijven zien en hoe wij denken over deze bedrijven (Rosson & Brooks 2004, Hellgren et al. 2002). Met deze berichtgeving hebben ze niet alleen invloed op het imago van het bedrijf, maar indirect ook op de identiteit ervan. Persvoorlichters ontvangen feedback op hun zorgvuldig gecreëerde imago via de media (Grandy & Mavin 2011). Accountants hebben de afgelopen jaren te maken gehad met een groot aantal schandalen waarbij werknemers samen met de bedrijven waarvan ze de boeken controleerden de regels overtraden om er zelf beter van te worden. Dit heeft invloed gehad op het imago van accountant Deloitte. In maart 2012 moest daar zelfs de hoogste baas aftreden omdat hij belangen had in een bedrijf dat Deloitte als onafhankelijk accountant zou moeten controleren.

In de periode rond het aftreden van Meeter zijn veel meer schandalen aan het licht gekomen. Het is moeilijk om te zien of er voor zijn aftreden anders over Deloitte en haar accountants werd gesproken dan daarvoor, maar het is duidelijk dat journalisten al deze schandalen telkens weer achter elkaar zetten en zo een soort trend lieten zien waardoor accountancy wordt geportretteerd als beroep waar het werk wordt gezien als moreel verwerpelijk, als *dirty work* (Grandy & Mavin 2011). Het is niet duidelijk of al deze schandalen echt als trend kunnen worden gezien, zeker het aftreden van Meeter lijkt eerder een vergissing dan een bewuste overtreding. Accountants worden in berichtgeving over Deloitte geportretteerd als commercieel en gericht op winst (Carnegie & Napier 2010) en regelmatig ook als frauderen accountants en witte-boorden criminelen (Minkes & Minkes 2008). De taken die niets met accountancy te maken hebben, blijven buiten deze typering, ook al gaat het om hetzelfde bedrijf.

Als er alleen gekeken wordt naar de accountancytak van Deloitte, wordt het stigma van accountancy als *dirty work* over de volle breedte van het beroep toegepast. Omdat niet alle accountants fraude plegen en omdat het ook regelmatig gaat om een verdachtmaking in plaats van een veroordeling, gaat de typering van accountancy als *dirty work* niet diep (Kreiner et al. 2006).

1. INLEIDING

Hoge gebouwen, grijze pakken, veel bureaus en computers, enorme fabriekshallen en rokende schoorstenen. Heel enthousiast kan je er niet van worden. Toch zijn grote bedrijven of multinationals belangrijk voor onze economie en maatschappij en kunnen gebeurtenissen (positief of negatief) bij zo'n groot bedrijf grote gevolgen hebben voor de betrokkenen. Het is dan ook niet zo gek dat de media aandacht besteden aan wat er in deze bedrijven omgaat. De media brengen deze bedrijven in beeld. Niet alleen letterlijk, ook met woorden schetsen de kranten een beeld van het bedrijf. Maar hoe brengt een journalist een groot en op het eerste gezicht onpersoonlijk en abstract bedrijf in beeld?

Corporate identity, oftewel de identiteit van een bedrijf, is hoe het bedrijf zichzelf ziet en hoe het graag zou zien dat anderen over het bedrijf denken (Rosson & Brooks 2004, p.183). Dit is niet iets wat zomaar ontstaat, bijna elk bedrijf heeft tegenwoordig een PR-afdeling om deze identiteit zorgvuldig voor te bereiden en wereldkundig te maken. Persvoorlichters proberen hun stempel te drukken op alles wat er over hun bedrijf in de media komt en hopen daarmee het imago van hun bedrijf te controleren. Ze hebben dit echter niet altijd in de hand; journalisten vormen zelf een beeld van het bedrijf en spelen zo een belangrijke rol in het vormen van het imago van de organisatie.

Buiten de persvoorlichters hebben de identiteit en het imago van de beroepsgroep ook invloed op het imago van het bedrijf, dit wordt *occupational image* genoemd. Hoe meer de werkzaamheden de kern vormen van de dienstverlening van een bedrijf, hoe meer invloed het *occupational image* zal hebben op het imago van het bedrijf (Grandy & Mavin 2011).

De afgelopen tien tot vijftien jaar heeft het beroep van accountant een negatieve ondertoon gekregen nadat diverse zaken naar boven kwamen waarin accountants hadden meegewerkt aan boekhoudfraude of zich niet aan de regels hadden gehouden om er zelf geld aan te verdienen. Zo hield accountant Andersen in 2002 de sterk dalende omzet van netwerkbedrijf KPNOwest verborgen, rapporteerde Deloitte tot 2003 bij Aholds dochteronderneming US Foodservice een hogere omzet dan werd gerealiseerd, verzweg KPMG fraude met rentederivaten bij Vestia in 2011 en werd bij de beursgang van koffie- en theebedrijf D.E. Master Blenders een boekhoudfraude naar buiten gebracht waar PwC bij was betrokken (De Jong 2012). Ook internationaal waren er verschillende accountantskantoren die met opzet bepaalde cijfers buiten de boeken hadden gehouden, bijvoorbeeld Enron in 2001 dat werd gecontroleerd door KPMG. Mede door deze gebeurtenissen is het *occupational image* van accountants niet vlekkeloos (Carnegie & Napier 2010, Hanlon 1997).

Er is veel wetenschappelijke literatuur over *corporate identity*, *corporate image* en *occupational identity* en *-image*. Het overgrote deel van die literatuur is echter geschreven voor en vanuit het bedrijf zelf, het is prescriptief marketingonderzoek dat bedrijven helpt om hun persstrategie beter uit te voeren. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar beeldvorming van grote bedrijven in de media terwijl journalisten toch een zeer belangrijke rol spelen in het bepalen van het imago van de organisatie.

Een negatieve gebeurtenis die volgde na eerdere schandalen binnen de accountancy is het aftreden van Piet Hein Meeter als bestuursvoorzitter van Deloitte Nederland in 2012. Meeter moest -na drie maanden de hoogste baas van Deloitte te zijn geweest- zijn functie neerleggen omdat hij belangen bleek te hebben in een bedrijf waarvan Deloitte ook de jaarrekening controleerde, iets dat verboden is om belangenverstrengeling te voorkomen. Hoe vormden de media een beeld van Deloitte na dit voorval. Heeft de gebeurtenis invloed gehad op het imago van Deloitte? Wordt het incident gelinkt aan het imago van de beroepsgroep of niet? De onderzoeksvraag van deze scriptie luidt:

Hoe is het beeld dat van Deloitte werd geschetst in de media veranderd na het aftreden van bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter in 2012 en welke rol speelt het imago van de beroepsgroep (*occupational image*) hier in mee?

Hier kan ik de volgende sub-vragen bij stellen:

- Wat was het imago van Deloitte dat in de media werd geschetst voor, tijdens en na het aftreden van Piet Hein Meeter?
- Hoe wordt de beroepsgroep in beeld gebracht in berichtgeving over Deloitte en op welke manier wordt dit gelinkt aan Deloitte voor, tijdens en na het aftreden van Piet Hein Meeter?

Om deze vragen te beantwoorden en het imago te destilleren uit media berichtgeving maak ik gebruik van theorie over de identiteit en het imago van een bedrijf (*corporate identity*) en theorie over de identiteit en het imago van de beroepsgroep accountants (*occupational identity*). Accountancy is interessant omdat het imago van de accountant, gezien de verschillende schandalen niet meer is wat het geweest is. Ondanks dat Deloitte Nederland verschillende diensten levert (financieel advies, belasting advies en consultancy), wordt accountancy door velen gezien als de belangrijkste activiteit van het bedrijf. Behalve dat accountancy de grootste tak is binnen het bedrijf, heeft het in de geschiedenis van Deloitte altijd centraal gestaan.

Naast theorie over *occupational image* en *corporate image* en *-identity*, maak ik gebruik van de theorie van Benediktsson (2010) over media aandacht rondom grote schandalen bij bedrijven. Hij stelt dat media in berichtgeving over schandalen meer aandacht hebben voor individuen dan voor de zaak van een heel bedrijf. Bovendien ontslaan bedrijven vaak hooggeplaatste betrokkenen om het negatieve imago van zo'n gebeurtenis aan de vertrekkende werknemer te verbinden in plaats van aan het bedrijf zelf. Ik ben benieuwd in hoeverre dit het geval is bij het aftreden van Piet Hein Meeter en welke rol *corporate image* en *occupational image* hier in meespelen.

Ik zal eerst *occupational identity*, *corporate identity* en de theorie van Benediktsson toelichten, gevolgd door mijn verwachtingen. Vervolgens leg ik uit hoe ik mijn onderzoek heb opgezet en deel ik de resultaten van mijn analyse. Ik eindig met een conclusie waarin ik mijn bevindingen aan de theorie koppel en terug kom op mijn onderzoeksvraag.

2 THEORETISCH KADER

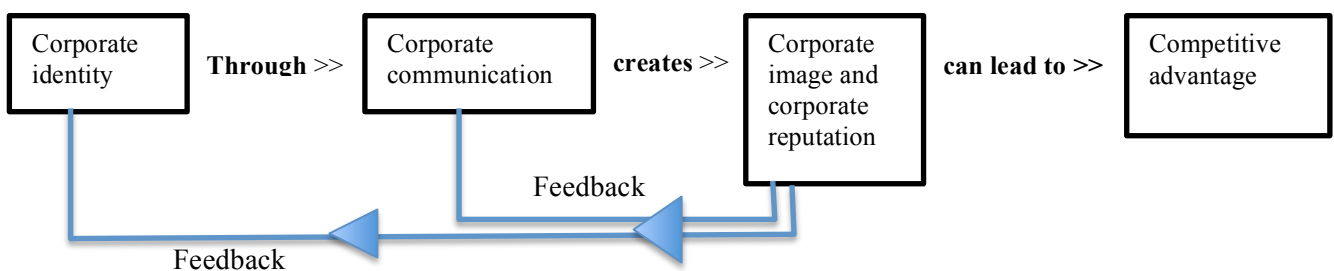
2.1 Corporate identity en corporate image

Corporate identity is de identiteit van een bedrijf en omvat alles wat een bedrijf maakt tot wat het is: van visuele aspecten zoals het logo en het lettertype tot meer abstractere zaken zoals normen en waarden die passen bij de bedrijfscultuur, maar ook een visie en ideologie. De definitie uit *A Dictionary of Modern Design* (Woodham 2012) luidt als volgt:

„Corporate identity is the visual means by which organizations, businesses, and manufacturers are recognized and distinguished from each other. It is also a means of conveying the ways in which they carry out, and values inherent in, their activities. Although corporate identity is often closely linked to logotypes, at its most effective it also embraces other aspects of corporate expression such as architecture, interiors, furnishings and uniforms, stationery, publicity, even codes of company behaviour.”

Volgens Jones (2010, p.44-45) vormt een sterke *corporate identity* een stevige basis voor het bedrijf en is het voordelig voor de concurrentiepositie. Daarnaast zou een duidelijke identiteit leiden tot consistentie in de communicatie tussen de klant en het bedrijf, iets dat waarde toevoegt aan het te verkopen product en kan helpen om klanten te binden. Bijna elk bedrijf heeft tegenwoordig een persafdeling om de bedrijfsidentiteit op een duidelijke en eenduidige manier naar buiten te brengen.

Er is een groot verschil tussen *corporate identity* en *corporate image*. De *corporate identity* van een bedrijf geeft weer hoe een bedrijf over zichzelf denkt en hoe het graag zou zien dat anderen over het bedrijf denken. *Corporate image* geeft het imago weer van het bedrijf, hoe buitenstaanders over het bedrijf denken (Rosson & Brooks 2004, p.183). Silva-Rojas & Roast (2006, p.3) illustreren aan de hand van onderstaand schema hoe identiteit en imago zich tot elkaar verhouden. Een bedrijf bepaalt de *corporate identity* en maakt dit bekend via een communicatiestrategie. Dat leidt tot een bepaald imago en een bepaalde reputatie wat –mits positief– kan leiden tot een voordelige concurrentiepositie. Het bedrijf krijgt feedback en kan aan de hand daarvan eventueel de identiteit of de communicatiestrategie aanpassen.

Afbeelding 1. Corporate identity en corporate image (Silva-Rojas & Roast 2006, p.3)

2.2 Media als sociale constructie

Iets dat Silva-Rojas & Roast niet expliciet hebben meegenomen in hun schema is de invloed van de media. Op dat punt kan deze scriptie een waardevolle bijdrage leveren. Een imago wordt niet alleen maar gecreëerd door eigen communicatie vanuit de organisatie en de ontvanger van die communicatie; media spelen een prominente rol in het bepalen van het imago van een bedrijf, voornamelijk als het gaat om de constructie van problemen of kritiek op de gang van zaken binnen de organisatie. Media vertellen het publiek niet wat ze moeten denken, maar ze moedigen hun lezers wel aan om over bepaalde problemen op een bepaalde manier na te denken (Greenberg & Knight 2004, p.154-156).

De bevindingen van Hellgren et al. (2002, p.123) sluiten hierbij aan, zij noemen dat media zowel *sense-maker* als *sense-giver* kunnen zijn. Als *sense-maker* vormen media voor de burger een bron van informatie en bieden ze een frame dat de lezer of kijker in staat stelt de werkelijkheid te begrijpen. Als *sense-giver* kunnen de media de mening van de nieuwsconsument beïnvloeden door bijvoorbeeld een onderwerp slechts van één kant te belichten.

Grandy & Mavin stellen dat de identiteit van een bedrijf een sociale constructie is en dat die ontstaat door voortdurende interactie van interne en externe factoren. De realiteit wordt steeds gereconstrueerd door interactie tussen individuen en organisaties (2011, p.769). Media worden gezien als belangrijke factor in deze interactie. Net zoals in het schema van Silva-Rojas & Roast is weergegeven, zijn Grandy & Mavin ook van mening dat bedrijven constant feedback ontvangen over hun identiteit. Hier voegen zij echter nog aan toe dat deze feedback voor het grootste gedeelte via de media verloopt (Grandy & Mavin 2011, p.768-769). Samenvattend zijn de media dus voor een groot deel bepalend voor het imago en de identiteit van een organisatie. In deze scriptie wordt verder onderzocht hoe dit gebeurt.

2.3 Occupational identity en image

Naast een eigen identiteit moet een organisatie ook rekening houden met het imago van de bijbehorende beroepsgroep, het *occupational image*. De beelden, emoties en (voor)oordelen die aan een beroep kleven, worden gemakkelijk overgedragen op de mensen die dat beroep uitoefenen en bepalen daarmee voor een deel de identiteit van een bedrijf. Hoe belangrijker de activiteiten zijn voor het bedrijf, haar visie en identiteit, hoe meer het *occupational image* verbonden is met het *corporate image*. Als bepaalde werkzaamheden belangrijk zijn voor een bedrijf, bijvoorbeeld omdat het daar het meeste geld mee verdient, omdat ze zich via die werkzaamheden onderscheiden op de markt of omdat daar de meeste mensen werkzaam zijn, heeft het imago van die werkzaamheden (van de beroepsgroep) veel invloed op het imago van het bedrijf zelf.

Imago wordt bepaald door historische, sociale, culturele en politieke factoren (Grandy & Mavin 2011, p768). Als het beroep heel centraal is voor de organisatie, kan het zelfs zo zijn dat de cultuur, de identiteit of het imago van de beroepsgroep de cultuur, de identiteit of het imago van het bedrijf zal vormen. (Kreiner et al. 2006, p630). Net als *corporate identity* staat de *occupational identity* niet vast,

de media kunnen een actieve rol spelen in het veranderen of bevestigen van deze identiteit (Grandy & Mavin 2011, p.766).

2.4 Occupational image en dirty work

Elk beroep heeft dus een eigen identiteit die in meer of mindere mate invloed heeft op het imago van een bedrijf. Volgens onderzoek van Grandy & Mavin (2011) naar werk in de seksindustrie wordt sekswerk gezien als *dirty work* omdat het fysiek, sociaal of moreel door veel mensen als vies of ongewenst wordt gezien. In datzelfde artikel verwijzen Grandy & Mavin naar Kreiner et al. (2006) die beargumenteren dat elk beroep op enig moment op een bepaalde manier kan worden gezien als *dirty work* omdat er in elk beroep wel eens een keer taken moeten worden gedaan die worden gezien als vies of ongewenst. Bij sommige beroepsgroepen zijn bijna alle taken ‘vies’ terwijl andere werknemers slechts incidenteel in aanraking komen met vies werk. Een voorbeeld van die laatste situatie is een assistent die af en toe een leugentje moet vertellen aan klanten voor haar baas (Kreiner et al. 2006, p.621-623).

Bij werk dat wordt gezien als *dirty work* is er fysiek, sociaal of moreel iets aan de hand wat door veel mensen in meer of mindere mate als vies of ongewenst wordt gezien. Dit heet *physical-, social- of moral taint*. *Physical taint* is aanwezig op het moment dat het beroep wordt geassocieerd met de dood of met menselijke vloeistoffen (bijvoorbeeld in de seksindustrie) of als het beroep onder vieze, gevaarlijke of ongemakkelijk omstandigheden moet worden uitgevoerd (mijnbouwers, militairen of slagers). Op sociaal vlak (*social taint*) worden beroepen gezien als *dirty work* als er veel gewerkt wordt met gestigmatiseerde groepen (denk aan een gevangenis bewaarder, een openbaar aanklager of een sociaal werker) of wanneer de uitvoerende onderdanig is aan iemand anders (bijvoorbeeld een butler of schoenenpoetser). Ook op moreel vlak kan er iets zijn wat een negatief stempel drukt op het beroep (*moral taint*), dit is het geval als het beroep wordt geassocieerd met opdringerige, misleidende of confronterende werkzaamheden of als er dingen gebeuren die als zondig worden gezien of in strijd zijn met onze normen en waarden. Grandy & Mavin (2011) noemen dit *moral taint* en geven als voorbeeld een casino manager, deurwaarder, journalist van een roddelblad of telemarketeer.

2.5 Accountancy als dirty work

Het beroep van accountant zou ook gezien kunnen worden als *dirty work*. Door een aantal schandalen binnen de accountancy de afgelopen jaren, is het imago van de accountant flink achteruit gegaan. Kreiner et al. (2006, p.621) hebben het bij beroepen waarbij het werk wordt gezien als *dirty work* over gestigmatiseerde groepen en definiëren deze als volgt:

„[...] we define a stigmatized group as one whose identity or image calls into question the full humanity of its members; in the eyes of others, the stigmatized group and its members are spoiled, blemished, devalued, or flawed to various degrees.”

Aan de hand van literatuur over *dirty work* en literatuur over stereotype accountants, zou beargumenteerd kunnen worden dat accountancy ook kan worden gezien als *dirty work* waarbij het beeld dat het publiek heeft van accountants zoals Kreiner et al. schrijven van invloed is op de mensen die het beroep uitoefenen.

Fraude plegen door foutieve jaarrekeningen goed te keuren of bepaalde cijfers uit de boeken te houden, is voor veel mensen moreel niet aanvaardbaar (*moral taint*). Bovendien zijn accountants altijd in dienst van een ander bedrijf. De fouten of fraudedaden van dat management verbloemen betekent dat de accountants ondergeschikt zijn en het vuile werk op moet knappen, ook een kenmerk van *moral taint*. Daarnaast drukt de samenwerking tussen accountants en topmanagers van grote bedrijven die boekhoudfraude plegen een stempel op het beroep omdat die managers kunnen worden gezien als witte-boorden criminelen (*social taint*).

Ondanks dat Deloitte meer diensten levert dan alleen accountancy, is het imago van de accountant van toepassing op Deloitte. De accountancy-tak vormt nog steeds de kern van de dienstverlening en omvat veel werknemers. Bovendien gaat de geschiedenis van Deloitte ver terug wat accountancy betreft. Met de groei van het bedrijf zijn er langzamerhand meer diensten bij gekomen, maar accountancy is de kern gebleven.

Jeacle (2007, p.1297-1301) stelt dat accountants een saai en braaf imago hebben, het stereotype is een brildragende boekhouder die braaf en stilletjes zijn werk doet, een weinig aantrekkelijk beeld. Een ander aanverwant beeld is die van de accountant die niet helemaal past in de maatschappij en obsessief de controle wil uitvoeren. Ondanks de pogingen van de vier grote accountantskantoren (Deloitte, Ernst&Young, KPMG en PWC) blijft een stigma hangen (Jeacle 2007, p.1301-1303).

Nadat een aantal schandalen aan het licht kwam, is daar echter een nieuw beeld bijgekomen namelijk die van de accountant als *business professional* (Carnegie & Napier 2010). Hanlon (1997, p.843) beargumenteerde eerder al dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden van accountancy als *social service professionalism* waarbij het accent ligt op het zo goed mogelijk dienen van de maatschappij naar een commercieel beroep. Volgens Carnegie & Napier (2010) is het stereotype van de moderne accountant iemand die te veel gefocust is op het tevreden houden van de klant, opportunistisch is en als eerste doel heeft om waarde toe te voegen aan de klant in plaats van het oorspronkelijke en nobele doel het openbaar belang te dienen. Deze moderne accountant rekt de mogelijkheden om extra inkomen te genereren steeds verder op en ondersteunt het management van het bedrijf dat hij als klant heeft in plaats van dat hij ze corrigeert als ze over de schreef gaat (Carnegie & Napier 2010, p.372).

Carnegie & Napier kwamen tot bovenstaande conclusies na het analyseren van berichtgeving rondom het Enron-schandaal. Enron is een energiemaatschappij die in 2001 failliet ging doordat het bedrijf via slimme trucs van accountant Andersen, een rechtsvoorganger van Deloitte, grote verliezen had verborgen. Bovendien was Enron niet het eerste schandaal binnen de accountancy waardoor het publieke vertrouwen in grote internationale accountant organisaties sterk verminderde (Carnegie &

Napier 2010, p.373). Carnegie & Napier bevestigen met deze nieuwe stereotypering het idee van accountancy als *dirty work*.

Een beeld dat nog een stapje verder gaat is dat van de accountant als witte-boorden crimineel. *White-collar crime* zijn misdadigers die anders dan het stereotype van moordenaars en gewelddadige dieven, nette, hooggeplaatste mannen in pak zijn die door middel van fraude zichzelf of hun bedrijf willen verrijken (Minkes & Minkes 2008, p.1-17, Weisburd & Waring 2001, p.7-18). Dit beeld is pas aan de orde als accountants daadwerkelijk verdacht worden van misdaden of terechtstaan in een rechtszaak. Het grootste verschil met gewone criminaliteit is volgens Punch (2008, p.102-105) dat er bij *white-collar crime* altijd een organisatie betrokken is bij de misdaad. Het bedrijf hoeft niet actief betrokken te zijn geweest, maar wordt in de beeldvorming vrijwel altijd verbonden aan de misdaad. Zonder het bedrijf, zouden de werknemers hun overtreding niet begaan hebben.

Maar in hoeverre is het stempel *dirty work* van toepassing op de accountancy? Kreiner, Ashforth & Sluss (2006) maken onderscheid in de breedte en diepte van *dirty work* en onderscheiden zo vier stigma's, zie tabel 1 op de volgende pagina (Kreiner et al. 2006, p.621-622). Onder elk stigma staat een voorbeeld van *physical taint* (P), *social taint* (S) en *moral taint* (M).

Breedte > / Diepte ↓	Breed	Smal
Diep	<p>1. Pervasive stigma</p> <p>Beroepen die gekenmerkt worden door sterk gestigmatiseerde taken of een sterk gestigmatiseerde werkomgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iemand die lijken balsemt (P) - Gevangenis bewaarder (S) - Deurwaarder (M) 	<p>2. Compartmentalized stigma</p> <p>Beroepen waar slechts enkele taken sterk gestigmatiseerd zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Journalisten (bij rampen en ongevallen) (P) - Priesters (op bezoek bij een gevangene) (S) - Persvoorlichters (die een schandaal moeten verbloemen) (M)
Ondiep	<p>3. Deluted stigma</p> <p>Beroepen waar het stigma overheersend is, maar wel mild.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Automonteur (P) - Officier van Justitie (S) - Barman (M) 	<p>4. Idiosyncratic stigma</p> <p>Beroepen waar de taken noch routine zijn, noch sterk gestigmatiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alle beroepen die niet in de andere cellen staan.

Tabel 1 (Kreiner et al. 2006, p.621-622)

Je zou kunnen beargumenteren dat een accountant onder stigma 2 zou vallen omdat hij net als een persvoorlichter incidenteel de fouten van het management moet verbloemen. Op basis van de theorie zou ik de accountant echter in stigma 3 plaatsen. De volle breedte van het accountancywerk heeft na alle schandalen een slecht imago gekregen en het vertrouwen in de accountant is weg (Carnegie &

Napier 2010, p.372). De schandalen zijn van toepassing op de volle breedte van het beroep en zijn niet slechts verbonden aan één losse taak. De accountant ondersteunt weliswaar het management door fouten te verbloemen, maar het beeld dat is ontstaan is niet het beeld van een accountant die één keer een klein foutje moest verbloemen. Het geschetste beeld is dat van een accountant die over de volle breedte van zijn werk iets doet wat niet hoort en dit laat voortduren totdat hij wordt ontdekt.

Het stereotype van de accountant als brave boekhouders komt ook uit de theorie. Op basis van eerdere schandalen en de andere theorie verwacht ik dit beeld niet vaak tegen te gaan komen.

Natuurlijk werken niet alle accountants mee aan fraude en daarom gaat het *dirty work* ook niet diep. Zoals in cel 3 te lezen is, is er sprake van beroepen waar het stigma overheersend is, maar wel mild. Ieder gezond denkend mens weet ook wel dat niet alle accountants frauderen op zo'n grote schaal, maar het beroep heeft geen zuiver imago meer en het vertrouwen in de accountant is geschaad. Accountancy wordt niet meer als eerlijk en braaf werk gezien, maar als *dirty work*.

2.6 “De rotte appel” bij schandalen in het bedrijfsleven

Op het moment dat (een deel van) het werk van accountants wordt gezien als *dirty work* is dat niet positief voor de beroepsgroep. Een organisatie zal zich willen distantiëren van dit imago en willen laten zien dat het imago van accountancy als *dirty work* niet van toepassing is op hun bedrijf. Zeker na het naar buiten komen van een schandaal zal een bedrijf proberen om zo snel mogelijk hun imago te zuiveren en de negatieve publiciteit zo veel mogelijk te beperken om zo ervoor te zorgen dat het slechte imago niet aan hun bedrijf verbonden wordt.

Benediktsson (2010) heeft de berichtgeving in de media rondom zes schandalen bij accountancy kantoren onderzocht. Hij vond dat in eerste instantie individuen en bedrijven dezelfde hoeveelheid aandacht kregen. Naarmate het proces vorderde en er rechtszaken begonnen, verschoof het grootste gedeelte van de aandacht naar individuen. Ook kregen processen waar individuele werknemers terecht stonden veel meer aandacht dan processen waarbij een bedrijf in het geding was (Benediktsson 2010, p.2200-2202). Kennelijk is het voor een journalist interessanter om over een persoon te schrijven dan over een heel bedrijf.

Bekeken vanuit het bedrijf dat ter discussie staat, vond Benediktsson (2010) dat er niet alleen meer aandacht naar individuen uitgaat, maar ook dat het ‘verwijderen van de rotte appels’ een manier is om de negatieve gevolgen van ‘*corporate crime*’ op het imago van een bedrijf zo veel mogelijk te beperken. Op het moment dat er een onderzoek wordt gestart naar een medewerker van een bedrijf dat betrokken is bij een schandaal, wordt de aandacht op de medewerker gericht en probeert het bedrijf alle problemen aan hem te verbinden. Door deze werknemer te ontslaan zou het bedrijf dan gezuiverd zijn van alle slechte gebeurtenissen en invloeden en blijft het negatieve imago niet meer aan het bedrijf kleven. De hoogste baas van Adelphia, een Amerikaans bedrijf dat ook te maken kreeg met fraude van werknemers, verwoordde dit treffend: “We communiceren dat het niet het bedrijf is dat terecht staat,

maar voormalig bestuurders die niet langer onderdeel uitmaken van de organisatie.” (Benediktsson 2010, p.2202, McCarthy 2004).

2.7 Verwachting

Samenvattend hebben de media invloed op hoe het publiek over een bedrijf denkt, ze kunnen het imago van een organisatie veranderen of versterken. Journalisten kunnen via hun artikelen iets uitleggen (*sense maker*), maar ze kunnen ook de mening beïnvloeden van hun lezers en zo betekenis geven aan een gebeurtenis (*sense giver*) (Hellgren et al. 2002). Een bedrijf probeert een bepaald imago te creëren, ontvangt hier feedback op en past de strategie zo nodig aan. De identiteit en het imago van het bedrijf ontstaan zo uit interactie tussen de organisatie en individuen. Feedback over de identiteit verloopt voor het grootste gedeelte via media (Grandy & Mavin 2011).

Naast het imago van een bedrijf zelf, heeft elke organisatie te maken met het imago van de beroepsgroep, het *occupational image*. Het imago van de beroepsgroep kan van invloed zijn op het imago van het bedrijf zelf. Net als bij het imago van het bedrijf, spelen de media ook een grote rol bij behouden of veranderen van het imago van een beroepsgroep.

De rol van de media in beeldvorming van grote *corporates* is nog nauwelijks onderzocht, terwijl journalisten hierin veel invloed hebben. Deze scriptie kan daar een bijdrage aan leveren.

Dit onderzoek concentreert zich op het imago van Deloitte Nederland en daarmee op de beroepsgroep van accountants. Over het imago van accountants is al het een en ander geschreven. Jeacle beschrijft het stereotype van de accountant als saaie, brave boekhouder die heel precies de boeken controleert (Jeacle 2007). In 1997 nam Hanlon al een verschuiving waar van accountancy als maatschappelijk beroep, naar accountancy als commercieel beroep. Het stereotype van de brave boekhouder past bij het maatschappelijke, bij het commerciële beroep past het stereotype van de accountant als business professional. Deze laatste is beschreven door Carnegie & Napier (2010). Ze beschrijven een accountant die gericht is op zoveel mogelijk winst voor hemzelf en voor het bedrijf waar hij voor werkt in plaats van het dienen van de maatschappij door de boeken precies te controleren en zich aan alle regels te houden.

Een stereotype dat nog een stapje verder gaat is de accountant als witte-boorden crimineel. In plaats van zijn handtekening te zetten onder een enigszins vreemde jaarrekening zonder daar vragen bij te stellen, bemoeit de witte-boorden crimineel zich actief met fraude en verduistering. Een analyse zal uit moeten maken of accountants daadwerkelijk als witte-boorden criminelen worden gezien.

Een beroep hoeft niet altijd in even grote mate als *dirty work* gezien te worden. Kreiner et al. (2006) maken onderscheid in hoe diep het *dirty work* gaat en over de breedte van de werkzaamheden die het beslaat. Ze onderscheiden zo vier verschillende vormen. Bij diepte is van belang hoe sterk gestigmatiseerd de werkzaamheden zijn. Bij breedte gaat het over of enkele werkzaamheden worden gezien als *dirty* of dat het stempel *dirty work* over de volle breedte van een beroep van toepassing is.

Mijn hoofdvraag was of het beeld dat van Deloitte wordt geschetst in de media, is veranderd na het aftreden van bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter in 2012. Ik ga deze vraag proberen te beantwoorden door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse. De bovenstaande theorie dient hierbij als uitgangspunt en geeft richting aan de analyse.

Omdat het om een kwalitatieve analyse gaat, kan ik niet zeggen in hoeverre het beeld veranderd is, ik kan alleen onderzoeken of er na het aftreden van Meeter andere beelden naar voren komen dan voor zijn aftreden.

Mijn verwachting is dat accountancy inderdaad wordt gezien als *dirty work* en een slechte naam heeft gekregen door de vele schandalen binnen het beroep. Ik verwacht hierbij dat het vooral om *moral taint* gaat en dat *social taint* slechts incidenteel te vinden is. In de afgelopen schandalen zaten accountants fout en hebben ze een aantal keer onterecht hun handtekening gezet onder een jaarrekening. Maar *social taint* gaat over de omgang met gestigmatiseerde groepen of het doen van werk dat duidelijk ondergeschikt is. Het is vaak onduidelijk of het management echt crimineel genoemd kan worden. En als dit dan zo is, is het niet altijd duidelijk of de accountants veel omgaan met het management of hun vuile werk opknappen. *Moral taint* is echter al aanwezig als een accountant zijn handtekening zet onder een jaarrekening waar twijfel over bestaat. Het management dienen en zonder al te kritische blik de jaarrekening goedkeuren in plaats van het precies controleren van de cijfers, is moreel niet acceptabel.

Ik verwacht het stereotype van de brave boekhouder bijna niet tegen te komen. Hanlon registreerde al in 1997 een verschuiving naar accountancy als commercieel beroep. Bovendien laten de gebeurtenissen binnen de accountancy het tegenovergestelde beeld zien van de brave boekhouder. Tot slot is iemand die netjes zijn werk doet, vaak niet nieuwswaardig. Iets wordt pas nieuws als het anders gaat dan men had verwacht. De brave boekhouder zou dus alleen naar voren kunnen komen in de berichtgeving als hij bijvoorbeeld fraude ontdekt bij een bedrijf dat Deloitte controleert. Zolang hij netjes zijn werk doet en er niets vreemds gebeurt, is er weinig nieuwswaardigs aan.

Ik verwacht dat er in berichtgeving over het aftreden van Piet Hein Meeter veel verwijzingen zitten naar het beeld van de accountant als business professional. Hij heeft immers de regels overtreden om er zelf beter van te worden, ongeacht of dit bewust of onbewust is gebeurd. Meeter is van oorsprong fiscalist, maar omdat hij aan het hoofd staat van alle accountants, mag ook hij geen belangen hebben in bedrijven die Deloitte controleert. Omdat hij het gezicht is van een organisatie waar accountancy de belangrijkste tak van is, verwacht ik dat het beeld van de accountants als business professional ook op hem van toepassing zal zijn.

Aan de hand van de theorie van Benediktsson (2010) verwacht ik dat er bij het aftreden van Piet Hein Meeter evenveel aandacht is voor Meeter en voor het bedrijf. Deze aandacht zou zich na verloop van tijd concentreren op het individu. Meeter is echter op de dag dat het uitkwam, uit zijn functie ontheven, hiermee is de 'rotte appel' verwijderd en is Deloitte gezuiverd. Ik verwacht dan ook dat de aandacht voor Meeter en zijn overtreding snel wegebt. Ik denk wel dat zijn overtreding het beeld van

de commercieel, op winst beluste accountant weer naar boven heeft gehaald en bevestigd. Na zijn aftreden verwacht ik dit beeld ook tegen te komen in andere berichtgeving.

Ik verwacht tot slot dat Meeter het beeld van accountancy als *dirty work* heeft bevestigd, er is iets moreel niet helemaal in de haak als zelfs de bestuursvoorzitter de regels overtreedt. Als er na het aftreden van Meeter andere schandalen plaats vinden, zal accountancy steeds weer worden neergezet als *dirty work*.

3. MATERIAAL EN METHODE

Het doel van deze scriptie is om met behulp van een kwalitatieve inhoudsanalyse te bepalen welke beelden er in de media worden geschetst over Deloitte en de beroepsgroep van accountants zodat ik een antwoord kan geven op mijn onderzoeksvraag. Deze beelden zijn nog niet bekend en moeten in de tekst worden gevonden. Dit gaat het best door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Ik start deze analyse vanuit de theorie. In vervolgonderzoek kan met deze kennis kwantitatief onderzoek gedaan worden waarbij geteld wordt hoe vaak de beelden voorkomen en hoeveel invloed ze hebben.

Met 'beelden' bedoel ik de verschillende manieren waarop er over een bedrijf als geheel, een deel van het bedrijf of de werkzaamheden van dat bedrijf wordt geschreven in de media. Deze beelden vormen samen het imago van het bedrijf.

3.1 Corpus

Voor mijn onderzoek gebruik ik berichten uit de media omdat journalisten een belangrijke rol spelen in de beeldvorming van een bedrijf. Journalisten kunnen lezers aanmoedigen om over bepaalde problemen op een bepaalde manier na te denken (Greenberg & Knight 2004). De identiteit van een bedrijf wordt geconstrueerd door interactie tussen individuen en organisaties. Deze interactie vindt voornamelijk plaats via de media (Grandy & Mavin 2011).

Mijn corpus bestaat uit alle artikelen die over Deloitte zijn verschenen in landelijke kranten en tijdschriften en in regionale dagbladen de drie maanden voor het aftreden van Piet Hein Meeter en de drie maanden daarna, het nieuws werd bekend op 27 maart 2012.

De artikelen haal ik uit het persmonitoring systeem dat Deloitte gebruikt, MonAlyse. In dit systeem wordt door een extern bedrijf, Sterk Werk Mediamonitoring, precies bijgehouden waar Deloitte in het nieuws komt (print, online en rtv). Het systeem bevat alle praktische gegevens over de artikelen zoals publicatiedatum, aantal woorden en medium. Daarnaast oordeelt het bedrijf of Deloitte positief, neutraal of negatief in het artikel naar voren komt en verbindt het een *free publicity* waarde in euro's aan het artikel.

Omdat het persmonitoring systeem van Deloitte niet verder terug gaat dan 1 januari 2012 heb ik besloten om alle artikelen van 1 januari tot en met 26 maart te verzamelen (86 dagen), de artikelen van 27 maart (het aftreden van Piet Hein Meeter) en de artikelen van 28 maart tot en met 21 juni (weer 86 dagen). In een uitdraai van MonAlyse waren dit 472 artikelen. In tabel 2 is weergegeven in welke kranten deze artikelen zijn verschenen. 250 berichten verschenen in landelijke kranten (groen gekleurd in de tabel), de rest in regionale media.

Medium	t/m 27-03-2012	Na 27-03-2012	Totaal
Algemeen Dagblad	6	10	16
AD alle edities midden	5	5	10
AD alle edities zuid	5	5	10
AD (overige regionale edities ¹)	16	17	33
BN de Stem (meerdere edities)	10	11	21
Brabants Dagblad (meerdere edities)	12	11	23
Dablad van het Noorden	4	8	12
De Pers	4	0	4
De Telegraaf	10	22	32
De Twentsche Courant Tubantia	10	7	17
De Volkskrant	14	15	29
Eindhovens Dagblad	6	3	9
Gelderlander	6	10	16
Het Financieel Dagblad	39	43	82
Het Parool	2	3	5
Leeuwarder Courant	7	7	14
Metro	3	2	5
Nederlands Dagblad	2	1	3
NRC Handelsblad	22	20	42
NRC Next	2	6	8
Provinciale Zeeuwse Courant	8	6	14
Reformatorisch Dagblad	7	5	12
Spits	3	2	5
Stentor (meerdere regionale edities ²)	18	14	32
Trouw	4	3	7
Regionaal overig ³	6	5	11
Totaal	231	241	272

Tabel 2: spreiding artikelen corpus

Deze artikelen stonden niet in tekstbestanden in MonAnlyse en dus heb ik ze moeten opzoeken via de online krantendatabase LexisNexis. 47 artikelen kon ik niet terugvinden in LexisNexis. Hier zaten ook een aantal dubbele titels tussen, het gaat dus niet om 47 unieke artikelen.

¹ Te weten: AD Amersfoortse Courant, AD Dordtenaar, AD Groene Hart, AD Haagsche Courant, AD Rivierenland, AD Rotterdams Dagblad

² Te weten: Zwolse Courant, Dablad Flevoland, Deventer Dagblad, Sallands Dagblad, Veluws Dagblad

³ Berichten verschenen in: Arnhem Business, Friesch Dagblad, Goeree-Overvlakkee, Kamerkrant ed. Zuid-Limburg, Nieuwe Oogst, Noordhollands Dagblad, Ondernemersbelang Flevoland, Opregte Steenwijker Courant, Weekblad Schuttevaer

Een aantal artikelen zat meerdere keren tussen het materiaal, bijvoorbeeld omdat een artikel was verschenen in verschillende regionale edities van een krant of omdat een ANP bericht door verschillende kranten was geplaatst. Deze dubbele artikelen zijn overbodig in mijn onderzoek naar beeldvorming dus heb ik dubbele titels eruit gehaald.

Het systeem verzamelde naast berichten die het woord ‘Deloitte’ bevatten, ook berichten die de termen Dick Berlijn, Peter Kavelaars of Barbera Majoor bevatten. Dit zijn namen van medewerkers die ook op andere vlakken een bepaalde status hebben opgebouwd waardoor ze veel in het nieuws zijn. Deze heb ik indien ze relevant waren voor de beeldvorming van het bedrijf meegenomen in mijn analyse. Zo heb ik de artikelen die over Dick Berlijn gingen in zijn voormalige rol als commandant der strijdkrachten eruit gehaald, maar heb ik de artikelen die over Peter Kavelaars en belastingen gingen er wel in laten zitten omdat dit ook zijn specialisatie binnen Deloitte is.

Uiteindelijk bestond mijn corpus zonder alle onvindbare, irrelevante of dubbele artikelen uit 312 artikelen. Hiervan verschenen 154 artikelen in de periode van 1 januari tot en met 27 maart 2012 en 158 artikelen in de periode van 28 maart tot en met 21 juni.

Een uitgebreide tabel met de spreiding van artikelen en een markering welke artikelen dubbel waren en welke niet te vinden waren, staat in bijlage 7.4.

3.2 Persberichten

Om echt een goed beeld te krijgen van hoe de beeldvorming over Deloitte veranderd is, zou het mooi zijn om ook de kant van de persvoorlichting mee te nemen. Is de persstrategie gewijzigd? Hoeveel materiaal afkomstig van persvoorlichters is overgenomen door journalisten en zit hier verschil in voor en na het aftreden van Piet Hein Meeter? Dit zou echter veel extra werk met zich mee brengen omdat je dan van de persberichten voor en na het aftreden en de nieuwsberichten van voor en na het aftreden een analyse moet maken, dan een vergelijking tussen de persberichten en de nieuwsberichten en vervolgens een vergelijking tussen alle gegevens van voor het aftreden en alle gegevens van na het aftreden. In dit onderzoek concentreer ik me het bij het analyseren op in media verschenen berichten. In een vervolgonderzoek kunnen de inzichten uit deze scriptie uitgebreid worden met inzichten over het verschil tussen persberichten en nieuwsberichten.

3.3 Kwalitatieve inhoudsanalyse

Kwalitatieve inhoudsanalyse is een inductieve methode (Schreier 2012, p.24-25). Dit houdt in dat de onderzoeker analyseert wat hij tegenkomt zonder vooraf een vaste codes te hebben opgesteld aan de hand waarvan hij iets kan meten. De onderzoeker telt niet wat hij tegenkomt, maar observeert en beschrijft wat hij ziet. Bij een kwalitatieve inhoudsanalyse gaat het om de inhoud van de tekst en is de context ook belangrijk. De onderzoeker gaat in het materiaal op zoek naar codes, deze ontstaan als het ware uit het materiaal (Koetsenruijter en Van Hout 2014). Het is een zoektocht naar opvallende zaken en interessante patronen.

Een kwalitatieve inhoudsanalyse moet transparant en systematisch zijn. Omdat het om kwalitatief onderzoek gaat en je van tevoren niet weet wat je aan gaat treffen, is het niet mogelijk om voor de start een volledig codeboek op te stellen en dat te volgen tijdens je onderzoek. Dit codeboek is juist onderdeel van het resultaat van de kwalitatieve inhoudsanalyse. Het is wel mogelijk te zorgen voor transparantie en systematiek door de gevolgde stappen zorgvuldig te beschrijven.

Kwalitatieve inhoudsanalyse is een iteratief proces, dat houdt in dat de onderzoeker ‘heen en weer gaat tussen data en theorie’ en zo tot nieuwe inzichten komt. De onderzoeker haalt gegevens uit het corpus en vormt daar een idee over, gaat terug naar het corpus om dit te testen, krijgt weer een ander idee, en zo verder (Koetsenruijter & Van Hout 2014).

Omdat ik graag wil onderzoeken of er een verandering heeft plaatsgevonden in de beeldvorming na het aftreden van Piet Hein Meeter splits ik mijn corpus in artikelen van voor het aftreden en artikelen van na het aftreden. Het gaat hierbij om een kwalitatieve verandering. Ik onderzoek of er nieuwe beelden zijn bijgekomen na het aftreden en of bestaande beelden zijn veranderd, niet hoe vaak beelden voorkomen. Dat laatste zou een kwantitatieve analyse zijn, bij een kwalitatieve analyse inventariseert de onderzoeker alleen wat voor soort beelden er bestaan en telt hij niet.

3.4 Codeframe

Om het materiaal in mijn corpus te structureren, maak ik gebruik van een *coding frame* zoals Schreier het beschrijft (2012, p.58 - 106). Het is noodzakelijk om in een codeframe één of meerdere hoofdcategorieën te onderscheiden en daarbij te blijven zodat het onderzoek niet te breed wordt. Vervolgens specificeren subcategorieën wat er over de hoofdpunten wordt gezegd. Subcategorieën worden bepaald aan de hand van het materiaal (data-gestuurd) of aan de hand van al opgedane kennis over het onderwerp (concept-gestuurd).

Aan de hand van de gebruikte theorie en basiskennis over het bedrijf Deloitte heb ik voordat ik begon met analyseren een codeschema opgesteld. De hoofdcategorieën waar ik naar ga kijken zijn het bedrijf zelf, de beroepsgroep van accountants en de personen die aan het woord komen in de media. Op basis van mijn theorie heb ik gekozen voor één hoofdcategorie over het *corporate image* (het bedrijf zelf) en één over het *occupational image* in relatie tot Deloitte (de beroepsgroep van accountants). Omdat een journalist zijn mening kan laten doorschemeren door bepaalde bronnen wel of niet te citeren, heb ik een aparte categorie gecreëerd om dit nader te bekijken (personen aan het woord).

Het concept-gestuurde codeframe waar ik mee startte kende drie lagen en zag er als volgt uit:

- Over het bedrijf Deloitte (welke beelden worden geschetst)
  - Over gebeurtenissen: *aftreden Piet Hein Meeter / evenementen / sponsoring / corporate crime / nieuw verschenen rapporten of andere publicaties*
  - Over personen: *Piet Hein Meeter / betrokken partners en managers / Peter Bommel (nieuwe bestuursvoorzitter) / andere werknemers*
- Over de beroepsgroep accountants (welke beelden worden geschetst)
  - Stereotypen accountants: *brave boekhouder / grijs en stoffig / frauderende accountant / accountant als business professional / 'rotte appel'*
  - Over het werk zelf: *moral taint (moreel niet juist) / social taint (omgang met witteboorden criminelen) / tevreden houden van de klant / dienen van de maatschappij / corporate crime*
- Personen aan het woord
  - Werknemers van Deloitte zelf: *onwetend management / persvoorlichter / willekeurige werknemer / expert*
  - Personen buiten Deloitte: *slachtoffers / expert / zakenrelatie / oud-werknemer*

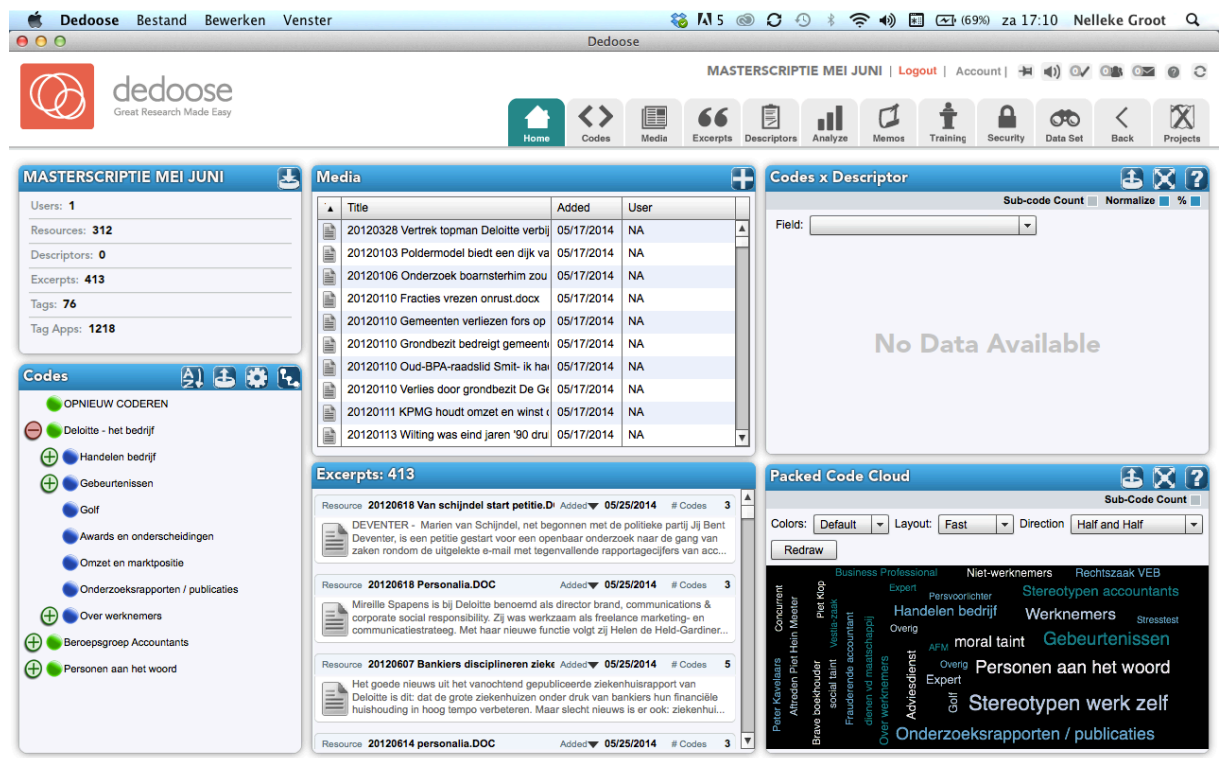
Na een klein deel van mijn materiaal gecodeerd te hebben met bovenstaand schema, kon ik enkele (sub)categorieën toevoegen en enkele verwijderen en begon ik weer van voren af aan met coderen. Dit proces heeft zich meerdere malen herhaald. In mijn analyse (hoofdstuk 4) zal ik hier uitgebreider op ingaan.

3.5 Dedoose

Voor de analyse van de teksten heb ik gebruik gemaakt van het online analyseprogramma Dedoose. Om goed te kunnen werken met de artikelen, had ik tekstbestanden nodig in plaats van afbeeldingen van de artikelen. Alle krantenartikelen heb ik als Word-bestanden gedownload van LexisNexis en opgeslagen onder een nieuwe naam. Deze naam bestond uit de datum van publicatie in de vorm jaar, maand, dag (bijvoorbeeld 20120302 voor 2 maart 2012) gevolgd door de titel van het artikel. Vervolgens heb ik deze bestanden geüpload in Dedoose. Een lijst met gebruikte bestanden is te vinden in de bijlage 7.3.

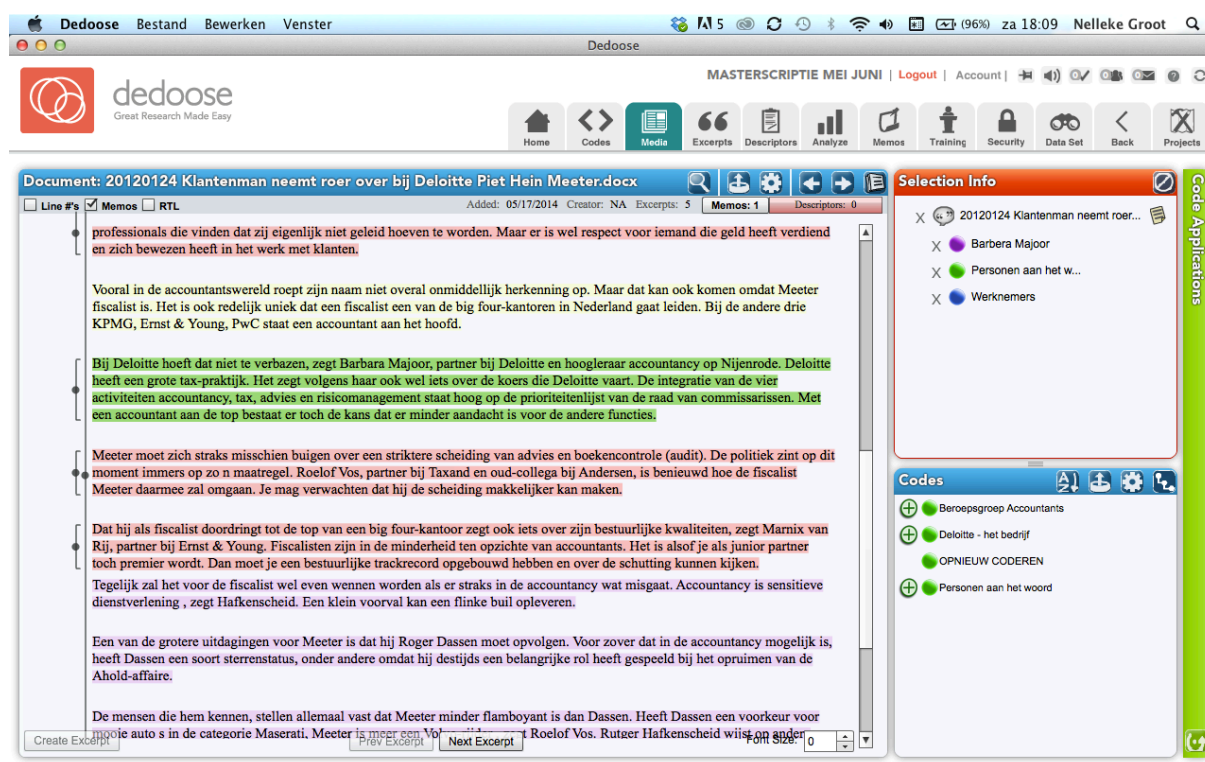
Hierna heb ik een Excelsheet met gegevens over de data geüpload, deze informatie noemt Dedoose *descriptors*. Deze descriptors gaven in mijn geval informatie over de titel van het artikel, de datum van plaatsing, het medium waar het in geplaatst is, het aantal woorden van het artikel, de pagina waar het op stond en de oplage van de krant. De descriptors heb ik gekoppeld aan mijn artikelen.

Tot slot heb ik het concept-gestuurde codeframe in Dedoose gezet als uitgangspunt. Het codeframe kon op elk gewenst moment aangepast worden. Elke verandering die ik aan het codeframe deed tijdens het coderen, werd gelijk doorgevoerd op de tekst die al gecodeerd was. Als alleen de naam van een code wijzigde, werd dat dus automatisch aangepast in eerder gecodeerd materiaal. Als er een code bij kwam, moest ik natuurlijk wel terug naar eerder gecodeerd materiaal. In het codeframe in Dedoose had ik een extra code opgenomen ‘Opnieuw coderen’ voor tekst waarbij ik twijfelde welke code de juiste was zodat ik dat op een later moment nog eens kon bekijken.

Afbeelding 2. De overzichtspagina van Dedoose

Alle artikelen zijn afzonderlijk te openen waarna het mogelijk is (een gedeelte van) de tekst te selecteren en hier bepaalde codes aan te hangen. Het is ook mogelijk om notities toe te voegen aan een artikel of aan een specifiek stuk tekst. Ik heb de notities op drie manieren gebruikt. Allereerst heb ik korte memo's voor mijzelf toegevoegd die mij later konden helpen met mijn analyse of mij ergens aan herinnerden. Ten tweede heb ik memo's aangemaakt met verschillende onderwerpen zodat ik (delen van) mijn materiaal ook op onderwerp kon bekijken. Ten derde heb ik memo's gemaakt met 'neutraal' / 'positief' / 'negatief', deze heb ik aan de artikelen gekoppeld. Hierbij heb ik gekeken naar of hetgeen dat over Deloitte werd geschreven, positief, negatief of neutraal was. Dit heb ik als steun gebruikt tijdens mijn analyse. Hierdoor hoop ik achteraf voorzichtig iets te kunnen zeggen over welke codes positief of negatief zijn voor het bedrijf.

Afbeelding 3. Het coderen van een artikel. De kleuren geven de verschillende excerpts aan. Rechts onder het codeframe en rechtsboven de codes die van toepassing zijn op het geselecteerde fragment (in het groen).

Crash Dedoose

Op 6 mei 2014 heeft Dedoose te maken gehad met een grote crash in het systeem waardoor veel data verloren is gegaan. Door geïnfecteerde back-up bestanden was Dedoose niet in staat gegevens terug te halen die later dan 2 maart waren ingevoerd. Dit gebeurde op een moment dat ik bijna al mijn materiaal had gecodeerd. Doordat ik mijn account half maart had aangemaakt, was mijn account inclusief al mijn werk verdwenen. Ik had zelf een back-up bestand met codes in Excel, maar dat werkte niet zo prettig en overzichtelijk als het programma zelf. Ik heb toen besloten om mijn materiaal opnieuw te coderen.

Na de crash heb ik besloten om de descriptors niet opnieuw te uploaden en te linken aan de bestanden. Dit was te veel werk. Het was handig voor het overzicht, maar de descriptors waren niet relevant voor een kwalitatieve inhoudsanalyse. Mijn doel is alleen om te bepalen welke beelden er voorkomen in de media. De gegevens over de titel en de publicatiedatum staan in de bestandsnaam en meer is niet nodig. Gegevens over in welke krant het gepubliceerd is, op welke pagina en hoe groot de oplage van die krant is, zijn alleen relevant om de impact van deze beelden te meten. Dat zou een vervolgstap kunnen zijn, maar dat valt buiten mijn onderzoek op dit moment.

3.6 Validiteit en betrouwbaarheid

Omdat het sneller was opnieuw te coderen aan de hand van mijn ver ontwikkelde codeframe in plaats van dingen over te nemen uit het back-up bestand, heb ik mijn dubbele werk gebruikt om mijn betrouwbaarheid als codeur aan te tonen.

Schreier (2012, p.26-28) geeft aan dat er meerdere visies bestaan op wanneer onderzoek betrouwbaar en valide kan worden genoemd. Omdat context een belangrijke rol speelt in kwalitatief onderzoek is de analyse op een willekeurig later moment herhalen volgens haar geen manier om betrouwbaar te zijn. De context kan immers al veranderd zijn en daarmee de observaties van de onderzoeker.

Ik sluit mij aan bij Steinke (2004, p. 184-190, aangehaald door Schreier 2012, p.26-28) die meent dat systematisch werken en transparantie de grootste betrouwbaarheid geven. Kwalitatief onderzoek is valide als het materiaal bestudeerd wordt in zijn 'natuurlijke omgeving'. Dat wil zeggen dat context belangrijk is en dat niets uit zijn verband wordt gerukt. Verder dient de onderzoeker zijn conclusies te baseren op het materiaal zelf.

In het specifieke geval van kwalitatieve inhoudsanalyse kunnen objectiviteit en betrouwbaarheid gemeten worden door een deel van het materiaal door een tweede persoon te laten coderen of het materiaal na ongeveer twee weken zelf nog eens te coderen (Schreier 2012, p.34-35, p.167-169). Dat laatste heet interne betrouwbaarheid en dat heb ik gedaan. Toevallig zaten er bijna drie weken tussen de allereerste code voor de crash en de tweede keer coderen. Tussen de allerlaatste code voor de crash en de tweede keer coderen, zat ongeveer een week.

Als deze tweede keer coderen grotendeels overeenkomt met de eerste keer coderen, is dat te beschouwen als een benadering van objectiviteit. Een benadering omdat objectiviteit in kwalitatief onderzoek niet bestaat, de resultaten blijven altijd een interpretatie van de codeur en daarmee subjectief. Als de uitkomsten van de twee keer coderen in grote mate overeen komen, is er in ieder geval sprake van stabiliteit.

Een tweede keer coderen kan ook helpen om het codeframe aan te scherpen. Als het een tweede keer heel onduidelijk is welke categorie moet worden toegepast, kan het frame beter worden aangepast.

Ik heb ervoor gekozen om geen tweede codeur in te schakelen omdat mijn codeframe voor een heel groot gedeelte is gebaseerd op theorie die een tweede codeur niet kent. Bovendien is het codeframe erg uitgebreid. Dit zou het coderen voor iemand die niet intensief met de stof bezig is geweest, erg lastig maken. Deze tweede codeur zou moeite hebben de nuances tussen de verschillende categorieën te begrijpen.

Ik heb de twee coderingen van de eerste vijftig artikelen met elkaar vergeleken en geteld hoe veel codes er overeen kwamen (Schreier 2012, p.36) (de uitkomsten zijn te vinden in bijlage 7.1). De artikelen bevatten 79 tekstfragmenten.

Van twaalf artikelen kwam de codering (deels) niet overeen, van 38 artikelen was de codering de eerste en de tweede keer wel gelijk. Dat is een overeenkomst van 76 procent. In totaal heb ik de eerste keer 79 tekstselecties gemaakt (*excerpts* in Dedoose), 58 daarvan hadden de tweede keer nog steeds dezelfde code. Dat is een overeenkomst van 73,4 procent (Schreier 2012, p.170-171). Soms had ik de eerste keer binnen een artikel twee tekstselecties met dezelfde code en bij de tweede keer was

diezelfde tekst met één selectie gemarkeerd. Dit heb ik geteld als ‘codering komt twee keer overeen’ omdat de selecties van de eerste en tweede keer coderen dezelfde code hebben gekregen.

Bij de artikelen of selecties die niet overeen komen, ging het voornamelijk mis bij de code ‘handelen van het bedrijf’. Deze code staat erin omdat er soms expliciet wordt geschreven dat het bedrijf op een bepaalde manier heeft gehandeld. Soms is een handeling, bijvoorbeeld het geven van advies, zelfs onderwerp van het artikel. De code was onduidelijk op twee punten. Allereerst was het niet altijd duidelijk of een handeling van het bedrijf gedaan is door accountants of door werknemers uit een andere tak van het bedrijf, bijvoorbeeld consultancy. In het geval van de accountants, hoort de code namelijk in een van de categorieën over accountants thuis. Ten tweede – en dit was het grootste probleem- was de oorspronkelijke code ‘handelen van het bedrijf’ met sub-codes nog te vaag. De sub-codes waren niet duidelijk genoeg en de code zelf moest op een andere manier ingericht worden. Naar aanleiding van deze analyse heb ik deze code aangepast naar ‘werkzaamheden’ en nog eens kritisch gekeken wat er wel en niet onder valt. Dit maakte de code weer werkbaar.

Deze code zorgde eigenlijk voor de grootste verschillen in het coderen. Bij de meeste andere verschillen was er sprake van een klein verschil in een sub-sub-code. De hoofdcategorie en de subcategorie kwamen dus wel overeen. Deze subtiele verschillen kwamen voor op verschillende plekken in het codeframe en waren zodoende niet toe te wijzen aan een onduidelijkheid in een van de categorieën zelf. Bij het kritisch bekijken van het codeframe konden enkele sub-sub-codes ook worden samengevoegd waardoor een aantal van deze verschillen al werd opgelost. Een voorbeeld hiervan is een code die duidelijk onder ‘personen aan het woord’ viel en vervolgens onder de sub-categorie ‘werknemers’. De eerste keer coderen had ik hem onder de sub-sub-categorie ‘verantwoordelijk management’ geplaatst en de tweede keer onder ‘expert’. Bij nader inzien konden deze codes worden samengevoegd omdat de verantwoordelijke managers die werden geciteerd als ‘verantwoordelijk voor’ of ‘hoofd van’ altijd verantwoordelijk voor een onderzoek bleken te zijn en daarover praatten in het nieuws. Zodoende werden de verantwoordelijke managers altijd ook als expert afgebeeld.

4. Analyse - codeframe

Tijdens het coderen heb ik mij gefocust op drie punten, deze heb ik afgeleid uit de literatuur. Deze categorieën vormen de drie hoofdcategorieën van mijn codeframe dat dient als analysemodel:

1. Wat wordt er over het bedrijf zelf geschreven?
2. Wat wordt er over de beroepsgroep van accountants gezegd in berichtgeving over Deloitte?
3. Wie worden er aan het woord gelaten in de berichtgeving waar Deloitte in voor komt?

Deze drie categorieën corresponderen met de drie hoofdcategorieën in mijn codeframe. In dit hoofdstuk zal ik mijn bevindingen in deze volgorde bespreken. Voorafgaand aan elke hoofdcategorie staat het definitieve codeframe afgedrukt met daarin aangegeven welk deel het aanstaande hoofdstuk betreft zodat duidelijk is hoe het hoofdstuk zich verhoudt ten opzichte van de rest van de codes.

Voor en na Piet Hein Meeter

Ik had verwacht dat het aftreden van Piet Hein Meeter een verandering teweeg zou brengen in de manier waarop over Deloitte gesproken werd, zeker in relatie tot de beroepsgroep van accountants. Tijdens het analyseren bleek echter dat er in de periode van een half jaar ontzettend veel gebeurd is dat veel invloed heeft gehad op het imago van accountants en het imago van Deloitte. Verspreid over zes maanden was Deloitte onderwerp van rechtszaken, boetes en onderzoek.

Dit alles heeft het moeilijk gemaakt om het aftreden van Piet Hein Meeter als keerpunt te zien en te onderzoeken of er na zijn aftreden andere beelden naar voren kwamen dan daarvoor. Ik zal hieronder per onderdeel bespreken wat voor beeld er word geschetst van Deloitte. Indien het relevant is, zal ik erbij vermelden of het beeld na het aftreden van Piet Hein Meeter verschilt van het beeld daarvoor.

Het aftreden van Meeter maakt onderdeel uit van de hoofdvraag van deze scriptie en wordt in dit onderzoek uitgebreid besproken. Ik heb ervoor gekozen dit hoofdstuk tussen de andere gebeurtenissen te bespreken, in de volgorde zoals die ook in het codeframe wordt aangehouden. Op deze manier is het aftreden in context te plaatsen met de andere gebeurtenissen en is het duidelijk wat er zich voor en na het aftreden heeft afgespeeld. Ook het aantreden van Meeter wordt op deze manier besproken.

4.1 Over het bedrijf Deloitte

Deze eerste categorie bevat alle codes die over Deloitte zelf gaan, met uitzondering van de beelden over accountants en accountancy, die komen onder 4.2 aan bod. Rechtszaken en dergelijke binnen de accountancytak staan wel genoemd binnen deze code, hoofdstuk 4.1.6 gebeurtenissen.

Codeframe:

Over het bedrijf Deloitte

- 4.1.1 Golf
- 4.1.2 Awards en onderscheidingen
- 4.1.3 Onderzoeksrapporten en publicaties
- 4.1.4 Over werknemers
  - a. Nieuwe benoemingen
  - b. Persoonsinformatie
  - c. Betrokken bij rechtszaak
  - d. Overig
- 4.1.5 Werkzaamheden
  - a. Gevraagd advies
  - b. Waakhond
  - c. Expertise
  - d. Omzet en marktpositie
- 4.1.6 Gebeurtenissen
  - a. Evenementen
  - b. Aantreden Piet Hein Meeter
  - c. Verhuizing kantoren
  - d. Roulatie accountantskantoren
  - e. Uitbreiding bestuur
  - f. Rechtszaak VEB
  - g. Boete AFM
  - h. Aftreden Piet Hein Meeter
  - i. Vestia-zaak
  - j. Onderzoek AFM
  - k. Fraudezaak Ahold 2003

Beroepsgroep accountants

- 4.2.1 Stereotypen accountants
  - a. Brave boekhouder
  - b. Business professional
  - c. Frauderend accountant
  - d. Nalatend en passief
- 4.2.2 Stereotypen werk zelf
  - a. Tekortkoming
  - b. Corporate crime
  - c. Dienen van de maatschappij
  - d. Moral taint
  - e. Social taint
  - f. Tevreden houden van de klant

Personen aan het woord

- 4.3.1 Niet-werknemers
  - a. AFM
  - b. Concurrent
  - c. Oud-collega van werknemer
  - d. Slachtoffer
  - e. Zakenrelatie
- 4.3.2. Werknemers
  - a. Bestuur
  - b. Expert
  - c. Persvoorlichter

4.1.1. Golf

Deloitte wordt in de media geassocieerd met golf. Dit komt doordat het bedrijf hoofdsponsor is van een belangrijk golftoernooi, het Deloitte Ladies Open. Het toernooi wordt gehouden in juni en komt dus in het corpus voor. Behalve in de naam van het toernooi, komt Deloitte nauwelijks voor in de berichtgeving over golf. Golfster Christel Boeljon was in 2012 een van de favorieten en grote kanshebbers op het toernooi, zij komt veel in de berichtgeving voor. Bijvoorbeeld zoals in het fragment hieronder:

Christel Boeljon kon haar favorietenrol in het Deloitte Ladies Open niet waarmaken.

-- 20120604 Boeljon is niet gaan golfen voor aandacht in eigen land

De berichten over golf gaan voornamelijk over de sport zelf en de spelers. Behalve als naamgever, krijgt het bedrijf geen aandacht. De aandacht die er is voor het toernooi, is wel heel positief. Het toernooi heeft veel aanzien zo blijkt uit onderstaand bericht (20120125 Laatste toernooi):

Het Deloitte Ladies Open is het enige Nederlandse evenement voor de Europese profspeelsters en duurt van 1 tot en met 3 juni.

In het volgende bericht wordt Deloitte explicieter gelinkt aan het prestigieuze toernooi.

Bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter krijgt het woord om te vertellen hoe goed het gaat. Op deze manier wordt Deloitte gepresenteerd als mede verantwoordelijk voor het succes van het golftoernooi. Dat blijkt ook uit de titel *Deloitte Ladies open in de lift* en het feit dat het bericht begint met vermelden dat Deloitte nog minimaal drie jaar het toernooi blijft sponsoren:

Een hoofdsponsor die minimaal tot en met 2015 doorgaat, zekerheid voor een nieuwe baan in 2013 en twee Nederlandse topspeelsters in het veld. Ook met het damesgolf gaat het goed. (...) Daar zijn we heel blij mee, zegt de nieuwe topman van Deloitte Nederland, Piet Hein Meeter.

-- 20120124 Deloitte Ladies Open in de lift

Er wordt ook een aantal keer gesproken over een ander golftoernooi, het KLM Open. Het KLM Open wordt in september gehouden en dus zijn er in mijn corpus geen berichten over golfers of over het verloop van het toernooi. Afspraken rondom financiering van het toernooi zijn wel gemaakt in de periode die mijn corpus omvat. Omdat Deloitte als sponsor een rol speelt in de financiering van een van de grootse golftoernooien van het land, wordt daar aandacht aan besteed in de krant. Dit is positief voor het bedrijf.

Voorlopig is de organisatie van het toernooi voor vele jaren veiliggesteld doordat de drie hoofdsponsors (KLM, Deloitte en ABN Amro) hun contract hebben verlengd.

-- 20120522 KLM Open viert duurzaam jubileum

4.1.2. Awards en prijzen

Deloitte rijkt verschillende prijzen uit, bijvoorbeeld aan bedrijven met de grootste winst of bedrijven die het best geleid worden. Deze bedrijven komen wel eens in het nieuws. Om aan te geven dat een bedrijf echt bijzonder is, worden allerlei gegevens over dat bedrijf gegeven waaronder de gewonnen prijzen van Deloitte. Deze artikelen gaan dus niet over Deloitte zelf, maar de door Deloitte gegeven titel wordt gebruikt om aan te geven dat het bedrijf in kwestie bijzonder is en dat het gerechtvaardigd is om over het bedrijf te schrijven. Hiermee erkennen media Deloitte als autoriteit, als een bedrijf dat de kennis en capaciteit in huis heeft om een ander bedrijf hierop te beoordelen. Het is dus positief voor Deloitte als journalisten hun uitgedeelde titels gebruiken.

De bedrijfsvoering van Bemog viel landelijk op. Het bedrijf mag zich tot de 'best geleide organisaties binnen het Nederlandse midden- en kleinbedrijf' rekenen. De afgelopen vier jaar kwam Bemog drie keer als winnaar uit de bus in het 'Best Managed Companies'-programma van Deloitte en de Kamer van Koophandel.

-- 20120317 Bemog weet zich ondanks de crisis goed staande te houden

In een aantal berichten is het zelfs zo dat een bedrijf in het nieuws komt omdat het iets speciaals heeft gedaan en een jaar eerder door Deloitte is uitgeroepen tot meest veelbelovende bedrijf in – bijvoorbeeld- de technologiesector. Behalve dat Deloitte dan wordt neergezet als autoriteit, wordt de organisatie ook gezien als trendwatcher. Vorig jaar vond Deloitte het bedrijf al veelbelovend en nu vindt een journalist het bedrijf bijzonder genoeg om erover te schrijven. De voorspelling van Deloitte is hiermee uitgekomen en dat bevestigt nog eens de autoriteit die de media het bedrijf toekennen op dat gebied.

Er is geen verschil te zien tussen berichten voor en na het aftreden van Piet Hein Meeter. De berichten waar Deloitte in genoemd wordt, gaan niet over Deloitte zelf. De prijzen en titels die worden toegekend, hebben ook niet met accountancy te maken.

4.1.3. Onderzoeksrapporten en publicaties

Deloitte voert jaarlijks verschillende onderzoeken uit op uiteenlopende gebieden. Van tevoren had ik gedacht dat deze onderzoeken door journalisten niet opgepikt zouden worden als nieuws omdat ze niet door een wetenschappelijke instelling uitgevoerd zijn. Ik had verwacht dat journalisten op zijn minst zeer kritisch zouden zijn als ze dan al over deze onderzoeken zouden schrijven. Deze zijn in een aantal

gevallen in opdracht van een organisatie geschreven. Een bedrijf dat investeert in onderzoek, heeft daar ongetwijfeld een belang in dat invloed zou kunnen hebben op de uitkomsten van het onderzoek.

Toch blijken deze rapporten een bron voor nieuws. Zowel voor als na het aftreden van Piet Hein Meeter worden onderzoeken aangehaald. Als er onderzoeksrapporten worden aangehaald in de media, is dat positief voor Deloitte. Een journalist ziet Deloitte als een betrouwbare bron en gaat ervan uit dat het onderzoek goed is uitgevoerd en dat de resultaten kloppen. De onderzoeken dienen als nieuws en als ondersteuning bij nieuws.

In januari wordt een aantal keer gesproken over een onderzoek naar de financiële situatie van gemeenten dat Deloitte een aantal maanden daarvoor uitvoerde. Dit onderzoek is in januari 2012 (gedeeltelijk) herhaald door het televisieprogramma Nieuwsuur. De vooruitzichten voor gemeenten bleken nog slechter dan Deloitte voorspelde. Dit bericht is een aantal keer terug te vinden in mijn corpus. Ondanks dat de uitkomsten anders zijn, tast het de autoriteit van Deloitte niet aan en wordt Deloitte niet negatief in het nieuws gebracht. Het verschil in uitkomsten wordt door de media verklaard met een verslechterde situatie.

Slechts twee keer heb ik een fragment gezien waarin een onderzoek in twijfel werd getrokken, in een artikel over Sheryl Sandberg, coo bij Facebook, en in een artikel over Den Bosch.

Dit laatste artikel gaat over een ranglijst van Elsevier waarin Den Bosch in de top van sterkste economische gemeentes staat. Na een uitgebreid stuk over hoe goed Brabantse gemeentes het doen, wordt het Deloitte onderzoek genoemd. Het wordt niet als onzin gepresenteerd, maar het onderzoek wordt ook niet blindelings aangenomen. Doordat het Elsevier onderzoek stellig wordt gepresenteerd en het onderzoek van Deloitte niet (*ondernemers zouden ontevreden zijn* in plaats van *zijn ontevreden*), wordt in het midden gelaten of de resultaten juist zijn of niet:

De ene lijst is de andere niet, want amper een maand geleden bleek uit een onderzoek van accountantsorganisatie Deloitte dat ondernemers niet zo erg tevreden zijn over Den Bosch. (...) Verder zouden ze ook niet blij met de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en zijn ze ontevreden over het openbaar vervoer.

-- 20120330 Den Bosch staat opnieuw aan de top

In het artikel over Sheryl Sandberg wordt zij halverwege het artikel weggezet als iemand die slecht gedrag goed wil praten met een zelf betaald (en daarmee beïnvloed) rapport van Deloitte:

Daarbij zwaaide ze met een bij Deloitte besteld rapport, waaruit zou blijken dat Facebook, vorig jaar indirect 232.000 mensen in Europa aan een baan heeft geholpen en zo meer dan \$ 32 mrd heeft bijgedragen aan de Europese economie.

-- 20120202 De vrouw die Facebook aan de man bracht

In het artikel wordt er niet verder ingegaan op deze gebeurtenis. Het is meer schadelijk voor Sandberg dan voor Deloitte omdat er niet wordt ingegaan op het rapport.

De onderzoeken binnen mijn corpus worden bijna allemaal op verschillende momenten aangehaald. De eerste keer zijn de uitkomsten nieuws en de daarop volgende keren is er een uitgebreider artikel over het onderwerp geschreven of komt het als achtergrond aan bod in een aanverwant onderwerp.

De onderzoeksrapporten gaan over het vestigingsklimaat voor ondernemers, financiële situatie van gemeenten als gevolg van grondbezit, chemische industrie, voetbaltransfers en de financiële situatie van voetbalclubs, online verkoop, financiële vooruitzichten van grote bedrijven, financiën van ziekenhuizen en investeren in andere landen. De onderwerpen die naast een landelijk aspect ook een regionaal aspect hebben, komen in verschillende versies voor. Regionale kranten schrijven hier allemaal een stuk over vanuit hun eigen positie. Zo schrijft een krant uit Nijmegen over het onderzoek naar de financiële situatie van ziekenhuizen bijvoorbeeld dat het Universitair Medisch Centrum Radboud het ‘op vier na armste ziekenhuis van Nederland’ is. Datzelfde geldt voor onderzoek naar grondbezit door gemeenten en een onderzoek naar welke stad het beste vestigingsklimaat heeft voor ondernemers.

Als het onderzoek zelf de kern van het nieuws vormt, wordt regelmatig een werknemer van Deloitte aan het woord gelaten. Meestal is dit een hooggeplaatste werknemer (partner) die verantwoordelijk is voor het onderzoek. Meer over wie er aan het woord worden gelaten is te lezen in hoofdstuk 4.3.

4.1.4. Werknemers

Er wordt weinig over werknemers van Deloitte geschreven in de media. Werknemers zijn vaker aan het woord dan dat ze onderwerp zijn van een artikel. Waar ik van tevoren had verwacht dat er veel zou worden geschreven over experts, is dat niet het geval. Deze mensen worden aan het woord gelaten, maar zijn geen onderwerp van de berichtgeving.

a. Nieuwe benoemingen

De rubriek ‘Personalialia’ van het Financieel Dagblad maakt een paar keer melding van de benoeming van enkele medewerkers tot Director. Dit valt onder de code ‘nieuwe benoemingen’.

b. Persoonsinformatie

Verder wordt een aantal keer zijdelings genoemd dat iemand werkzaam is bij Deloitte. Deze informatie wordt gegeven om een persoon te omschrijven en kan vergeleken worden met gegevens als leeftijd, woonplaats of opleiding en heb ik dan ook ‘persoonsinformatie’ genoemd. Voorbeelden hiervan zijn een artikel over een werknemster die in het nieuws komt omdat ze deelneemt aan de Alpe d’HuZes, een werknemer die jury is tijdens het ondernemersgala in Moerdijk en een partner die

bevriend is met iemand die geïnterviewd wordt. De medewerkers zijn vrijwel nooit het onderwerp van de berichtgeving.

c. Betrokken bij rechtszaak

Als het nieuws negatief is, zijn werknemers vaker onderwerp van het artikel. Deze berichten vallen onder de code ‘betrokken bij rechtszaak’. Zo is Roger Dassen onderwerp van het nieuws in de zaak die de Vereniging van Effectenbezitters (VEB) heeft aangespannen tegen Deloitte. De aangifte richtte zich onder meer tegen Dassen persoonlijk en dus is hij als persoon een belangrijk onderdeel van het nieuws. In de meeste van deze gevallen wordt daarnaast voormalig hoofd juridische zaken Sjef Evers genoemd omdat hij ook is aangeklaagd.

Het zou kunnen dat werknemers niet willen reageren als het nieuws negatief is. Als een journalist geen quote heeft en toch wil schrijven over de gebeurtenis, moet hij het doen met de kennis die hij heeft. Als een nieuwtje positief is, willen werknemers sneller reageren en kunnen journalisten een citaat gebruiken in plaats van een beschrijving van de gebeurtenis of omschrijving van de persoon zelf. Er wordt bijvoorbeeld weinig over Peter Kavelaars en Dick Berlijn geschreven terwijl ze regelmatig geciteerd worden in berichtgeving die positief is voor Deloitte.

Er wordt ook veel geschreven over Piet Hein Meeter rond zijn aantreden en aftreden. Dit overlapt met de code ‘gebeurtenissen’ de code ‘personen aan het woord’. Piet Hein Meeter wordt verder besproken in de hoofdstukken 4.1.6. en 4.3.

d. Overig

Er is een aantal berichten waar werknemers kort in voorkomen in een klein bericht. Dit betreft werknemers die bekend zijn en vaker in het nieuws komen. Zo worden Dick Berlijn en Peter Kavelaars vaak geciteerd, maar wordt er slechts één keer kort over ze geschreven. Over Berlijn staat dat hij een tentoonstelling opent en over Kavelaars dat hij zitting neemt in een parlementaire onderzoekscommissie. Dit soort berichten zijn heel divers en heb ik onder de sub-code ‘overig’ geplaatst.

4.1.5. Werkzaamheden

Deze categorie had ik eerst ‘handelen van het bedrijf’ genoemd. Dit was een soort restcategorie geworden waarbij het onduidelijk was onder welke sub-code een bepaald fragment moest vallen. De verschillen tussen de resultaten van de eerste en tweede keer coderen hadden met name met deze codes te maken.

Inmiddels is deze code aangepast naar ‘werkzaamheden’. Hieronder vallen werkzaamheden van Deloitte die niets te maken hebben met accountancy en zodoende niet onder die categorie vallen. In deze fragmenten is het werk van Deloitte aanleiding tot nieuws of is er dankzij werk van Deloitte iets aan het licht gekomen.

a. Gevraagd advies

Dat laatste is het geval bij de sub-code ‘gevraagd advies’. Dit zijn voornamelijk berichten uit regionale kranten waarbij een gemeente of een bedrijf advies of hulp van Deloitte heeft gevraagd bij een bepaald probleem. Het verrichte werk wordt vermeld als er over het probleem wordt geschreven. Een aantal keer komt er door regulier werk van Deloitte (periodiek onderzoek of een reguliere controle) een probleem aan het licht. Dan wordt er in berichtgeving over de ontdekte zaken steeds vermeld dat het naar aanleiding van werk van Deloitte was. Zo had een onderzoek van Deloitte in Hardinxveld-Giessendam serieuze gevolgen:

Burgemeester Maria Wiebosch-Steeman van Hardinxveld-Giessendam heeft met onmiddellijke ingang haar functie neergelegd. (...) de herinrichting van de raads- en trouwzaal, die bijna tweeënhalf keer duurder uitpakt dan de begrote 100.000 euro. Accountantsbureau Deloitte komt op 230.200 euro.

-- 20120417 Dure trouwzaal kost burgemeester de kop

b. Waakhond

Een aantal keer stelt Deloitte zelf een probleem aan de kaak. Dit zijn zaken die bij het reguliere werk opvielen en waarbij iets niet helemaal in de haak was. Deze tekstfragmenten heb ik de code ‘waakhond’ meegegeven omdat Deloitte in de pers wordt neergezet als degene die alert is, op tijd waarschuwt en daarmee erger voorkomt. Waar de uitkomsten onder ‘gevraagd advies’ overkomen alsof Deloitte op verzoek de gemeente adviseert, komen fragmenten onder deze code over als het luiden van de noodklok. Deloitte oordeelt in plaats van dat het bedrijf constateert. Ook lijkt het alsof de organisatie zelf het initiatief heeft genomen tot deze acties. Zo trekt Deloitte in onderstaand bericht aan de bel bij de gemeente Boekel:

Accountantsbureau Deloitte tikt de gemeente Boekel op de vingers, nu gebleken is dat de gemeente zich in 2011 niet aan haar eigen aanbestedingsregels heeft gehouden.

-- 20120427 Deloitte tikt gemeente Boekel op de vingers

c. Expertise

Deloitte als geheel wordt in de berichtgeving een aantal keer gezien als een bedrijf dat voldoende kennis in huis heeft om over een bepaald onderwerp te adviseren. Dit heb ik ‘expertise’ genoemd. Het gaat hier niet om reguliere adviesopdrachten zoals een stresstest bij gemeenten, maar om berichten waarin het bedrijf Deloitte duidelijk als expert gezien wordt. Een voorbeeld staat hieronder. In dit fragment wordt niet één werknemer naar voren geschoven als expert, maar wordt expertise op het gebied van cyberveiligheid toegewezen aan een heel bedrijf waarvan een afgevaardigde zelfs andere experts mag toespreken:

Deloitte heeft op verzoek van het World Economic Forum zijn licht opgestoken bij een groot aantal experts en gisteren, op de derde dag van de conferentie in het Zwitserse Davos, presenteerde Berlijn een plan om regeringsleiders en kopstukken uit het bedrijfsleven bewust te maken van de risico's van cyberveiligheid als er niets wordt gedaan.

-- 20120128 'Menselijk handelen is grootste risico'

d. Omzet en marktpositie

Tot slot wordt in een aantal artikelen gesproken over de omzet van Deloitte en de marktpositie van Deloitte ten opzichte van andere kantoren. Dit zijn feiten die het bedrijf zelf naar buiten brengt en deze informatie wordt in de krant ook zo gepresenteerd. Er wordt geen oordeel aan gehangen, de feiten spreken voor zich. Deze code heb ik 'omzet en marktpositie' genoemd. Een voorbeeld hiervan komt uit een bericht over de winst van KPMG:

Bij de andere Big-4 -kantoren (PwC, Ernst & Young, Deloitte), van wie het boekjaar tot en met 30 juni liep, bleef de omzet gelijk of daalde zelfs.

-- 20120111 KPMG houdt omzet en winst op peil in lastig jaar.

4.1.6. Gebeurtenissen

In de eerste helft van 2012, de periode waarbinnen de artikelen uit mijn corpus vallen, is er een aantal zeer negatieve dingen gebeurd. Er zijn slechts enkele dingen gebeurd waardoor Deloitte positief in het nieuws is gekomen, te weten: evenementen georganiseerd door het bedrijf zelf, het aantreden van Piet Hein Meeter en de uitbreiding van het bestuur van Deloitte. Deze komen eerst aan bod.

Deloitte is negatief in het nieuws gekomen bij de verhuizing van hun kantoor in Amsterdam, de rechtszaak die de VEB heeft aangespannen en daaraan gerelateerd de fraudezaak bij Ahold in 2003, het aftreden van Piet Hein Meeter, een onderzoek en later een boete van de AFM, de regelgeving rondom roulatie van accountantskantoren en de Vestia-zaak.

a. Evenementen

Deloitte komt een paar keer in het nieuws omdat het bedrijf betrokken is bij de organisatie van een evenement of een rol speelt op de dag zelf.

Als gastheren- en vrouwen fungeren dit keer Van der Stap Notarissen, Deloitte, ING Real Estate Finance, ABC Vastgoeddiensten en De Kempnaer Advocaten.

-- 20120519 Paardensport en zaken doen tijdens Outdoor Gelderland

Ook evenementen op het gebied van reclame en recruitment vallen onder deze categorie.

De derde dag (in het Willem II-stadion) is JBT Business Day gedoopt. Daaraan nemen gerenommeerde organisaties deel als (...), Stibbe, Deloitte en Rabobank.

-- 20120219 Juridische dagen

Dit zijn berichten met een aankondiging van een carrière-evenement, een verslag hiervan of een bijzonder evenement in het kader van de campagne zoals een campagne met astronaut Eugene Cernan. De astronaut wordt geïnterviewd door de media omdat hij een interessant persoon is. De reden van zijn bezoek aan Nederland is een reclamecampagne van Deloitte en die krijgt kort aandacht in de artikelen.

Je zou kunnen beargumenteren dat golfevenementen ook onder deze code vallen, dat was aanvankelijk wel zo in een eerdere versie van het codeframe. Omdat er zo veel berichten over golf waren en omdat er veel berichten over andere zaken gingen dan wat er gebeurde op de speeldagen van het toernooi zelf, heb ik besloten van golf een aparte subcategorie te maken.

b. Aantreden Piet Hein Meeter

Over het aantreden van Piet Hein Meeter zijn twee artikelen geschreven, een bij zijn aantreden eind januari en een ander artikel in februari. Het eerste artikel gaat over het aantreden en over Meeter zelf. De journalist die het schrijft, vindt het opmerkelijk dat hij bestuursvoorzitter wordt omdat hij daarvoor nauwelijks op de voorgrond is getreden. Dit wordt verklaard aan de hand van een positieve eigenschap, Meeter wordt een 'klantenman' genoemd:

De fiscaal jurist heeft eerst bij Arthur Andersen, en na de overname, bij Deloitte jarenlang klanten van advies gediend, vooral op het terrein van technologie, media en telecommunicatie. Daarbij vervulde hij ook wel managementrollen maar niet op het hoogste niveau.

-- 20120124 Klantenman neemt roer over bij Deloitte

Na de twijfel van de journalist, laat hij een werknemer aan het woord die vertelt dat oog voor de klant een hele belangrijke eigenschap is voor een bestuursvoorzitter.

Deze constructie wordt hierna weer toegepast. De journalist schrijft over dat zijn naam onbekend is in de accountantswereld omdat Meeter geen accountant is, maar fiscalist. Dat is ongebruikelijk in de accountancy. Hierna komt Barbara Majoor aan het woord, zelf ook fiscalist, die vertelt dat het juist een bewuste keuze is die positief uitpakt voor het bedrijf. Een werknemer van Ernst & Young versterkt het beeld dat Meeter een goed bestuurder is:

Dat hij als fiscalist doordringt tot de top van een big four-kantoor zegt ook iets over zijn bestuurlijke kwaliteiten, zegt Marnix van Rij, partner bij Ernst & Young. Fiscalisten zijn in de minderheid ten opzichte van accountants. Het is alsof je als junior partner toch premier wordt.

-- 20120124 Klantenman neemt roer over bij Deloitte

Aan het eind van het artikel word Meeter vergeleken met zijn voorganger Roger Dassen. Het begint negatief. Meeter is minder flamboyant, heeft zichzelf nog niet bewezen. Hierna wordt de andere kant belicht: Meeter is praktisch en commercieel en hecht niet aan de status van de functie. Deze uiteenzetting bestaat uit citaten van verschillende mensen.

Het tweede artikel dat eigenlijk gaat over een uitbreiding van het bestuur wordt gerefereerd aan het aantreden van Meeter op enigszins spottende wijze:

Je komt er verder wel uit, hè? Dat moet Roger Dassen ongeveer tegen zijn opvolger hebben geroepen aan het eind van zijn laatste dag als bestuursvoorzitter van Deloitte Nederland. Na een paar weekjes meelopen nam Piet Hein Meeter het stokje over. (...). De benoeming van Meeter staat voor (pogingen tot) een cultuuromslag bij de Big Four, de vier grote accountantfirma's ter wereld die sinds de laatste crises in opspraak zijn geraakt

-- 20120225 Veel succes met je nieuwe baan

In allebei de artikelen wordt Meeter neergezet als iemand die zichzelf nog moet bewijzen. Hij krijgt veel lastige dossiers te verwerken en heeft geen ervaring met accountancy of een dergelijke machtige positie. Bovendien wordt er ook gerefereerd naar de problemen en schandalen in de accountancy. De media houden Meeter in de gaten en kijken argwanend naar hem.

c. Verhuizing kantoren

Deloitte heeft een nieuw kantoor laten bouwen omdat het oude in hun ogen niet meer voldeed. Het bedrijf heeft kennelijk uitgedragen dat het nieuwe kantoor veel duurzamer was dan het oude, want hier wordt regelmatig aan gerefereerd. De media zijn het niet eens met deze opvatting.

Omdat een aantal andere grote bedrijven ook verhuisden met deze reden, zijn hier veel berichten over geweest. De oude panden bleven leeg staan en verhuizingen zouden overbodig zijn. Hierdoor worden de verhuizingen juist weggezet als niet-duurzaam. Onderstaand artikel gaat over Capgemini, maar linkt dit negatieve beeld ook aan Deloitte. Doordat er wordt gesproken over het inzetten van een trend, is Deloitte een van de kantoren die met deze niet-duurzame actie is begonnen.

Capgemini volgt de trend die bedrijven als KPMG, TNT Post en Deloitte al inzetten en roept als volgende in het koor: Wij zetten een energievriendelijk, duurzaam, nieuw kantoor neer, want het

oude voldoet niet meer. Daarbij strak negerend dat hergebruik van panden het meest duurzaam is, na dat weiland met koeien.

-- 20120120 Weiland te geef

De media uiten kritiek tegen al deze bedrijven die recent verhuisd zijn. Door alle bedrijven in een rijtje te zetten worden de verhuizingen afgeschilderd als trend in plaats van bewuste keuze. Dat geeft een negatief beeld waarin de bedrijven duurzaam willen zijn omdat het een trend is waar ze aan mee moeten doen. Bovendien zijn ze volgens dit bericht helemaal niet duurzaam.

Er is ook een aantal berichten waarin alleen wordt genoemd dat de verhuizing tot onrust leidde. In die artikelen wordt geen uitgebreid beeld geschetst, alleen gerefereerd aan het negatieve beeld dat eerder in de krant stond.

d. Roulatie accountantskantoren

In februari heeft de tweede kamer ingestemd met wetgeving die accountantskantoren verbiedt om langer dan een aantal jaar dezelfde organisatie te controleren. Dit zou de kwaliteit van de controle ten goede komen en schandalen in de toekomst moeten voorkomen.

Tegenstanders van deze wetgeving vrezen dat roulatie juist ten koste komt van de kwaliteit doordat kennis zo verloren gaat. Maar eigenlijk wordt aan de tegenstanders nauwelijks aandacht besteed. Minister Jager van financiën is tegen, maar daar staat tegenover dat een Kamermeerderheid voor is. De brancheorganisatie van accountants ziet de wetgeving ook niet zitten, maar die komt niet aan het woord en krijgt alleen terloops wat aandacht. De accountants krijgen alleen negatieve aandacht omdat de schandalen van de afgelopen tijd worden aangehaald, ze komen niet aan het woord over de regelgeving.

Dit onderwerp komt niet alleen los aan bod, in berichtgeving over de rechtszaak van VEB, de boete van de AFM en het aftreden van Piet Hein Meeter wordt uitgebreid aandacht besteed aan de nieuwe regels. De VEB wordt zelfs geciteerd dat nieuwe regels ‘noodzakelijk’ zijn om een gelijksoortige situatie te voorkomen. Hoogleraar Marcel Pheijffer is kritisch op de accountants en is voorstander van de regel. Hij verwijst duidelijk naar het beeld van de accountant als business professional (Carnegie & Napier 2010) door te stellen dat accountants ‘minder koopman en meer dominee’ moeten worden. De voorstanders worden gesterkt in hun opvatting door het feit dat er ook Europese regels in de maak zijn om schandalen in de accountancy te beperken.

e. Uitbreiding bestuur

Waar het bestuur eerst bestond uit drie personen, heeft Meeter besloten het bestuur uit te breiden naar acht personen. Deze gebeurtenis wordt als kort nieuwtje gebracht met de motivatie van Meeter erbij, het bestuur zou met de uitbreiding ‘eenvoudiger en slagvaardiger’ worden. Eén artikel levert kritiek op de samenstelling van het bestuur:

Deloitte heeft niet geleerd van hoe cliënt Ahold dat destijds deed. Die zette crisisadvocaat Peter Wakkie permanent in het bestuur. Waar is bij Deloitte de bedrijfsjurist?

-- 20120225 Veel succes met je nieuwe baan

De berichtgeving hierover gaat uit van hetzelfde beeld dat bij de aanstelling van Meeter werd geschetst: Meeter moet zichzelf eerst bewijzen voordat journalisten er echt positief over kunnen spreken. Het feit dat er geen bedrijfsjurist in het bestuur zit, bevestigt het beeld dat Meeter te weinig ervaring heeft. Totdat Meeter zichzelf heeft bewezen, kijken de journalisten argwanend toe.

f. Rechtszaak VEB

Begin februari heeft de Vereniging van Effectenbezitters Deloitte gedagvaard voor hun rol tijdens de fraudezaak bij Ahold in 2003. Vanwege de juridische structuur van het bedrijf en veranderingen daarin tussen 2003 en 2012, worden de individuele partners aangesproken.

Deze zaak wordt door de media in een bredere context geplaatst waarin accountants in het algemeen ‘onder vuur’ liggen. Hierdoor lijkt de zaak niet op zichzelf te staan, maar lijkt het onderdeel van maatregelen tegen accountants:

Nederlandse accountants liggen onder vuur. De vier grote kantoren, KPMG, PwC, Deloitte en Ernst & Young, krijgen te maken met een combinatie van strengere wetgeving, boetes en schadeclaims. Zo stapte beleggersvereniging VEB gisteren naar de rechter om een schadevergoeding te eisen van Deloitte in de Ahold-zaak.

-- 20120208 Accountants onder vuur beleggers en parlement

Verderop in dit artikel verklaart de journalist deze negatieve houding tegenover accountants. Het zou het gevolg zijn van ‘onvrede over boekhoudschandalen en de financiële crisis van 2008’. Hij noemt de situatie zelfs ‘maatschappelijke onvrede’.

De Ahold-zaak – en daarmee ook de VEB-zaak die daaruit voortkomt – wordt als oorzaak gegeven voor een discussie over strengere regelgeving voor accountants (zie *roulatie accountantscontrole* in dit hoofdstuk). Daarnaast wordt deze aanklacht ook aangegrepen om nog eens uit te leggen waarom er strengere regelgeving moet komen of wat de Tweede Kamer van plan is.

De meeste artikelen zijn vanuit het standpunt van de VEB geschreven. Er wordt beschreven waarom de VEB Deloitte aanklaagt en welke geschiedenis daarbij hoort. Regelmatig komt de VEB in de vorm van voorzitter Jan Maarten Slagter aan het woord. In een artikel wordt het standpunt van de VEB zelfs zo stellig weergegeven dat het wel een feit lijkt te zijn:

Deloitte wist dat Ahold ten onrechte de baas speelde bij sommige dochterondernemingen maar accepteerde dit als een boekhoudfout die niet van materieel belang zou zijn. De accountant gaf onder meer een goedkeurende verklaring voor [...].

-- 20120208 VEB daagt accountant Deloitte in fraudezaak

Deloitte komt in de eerste artikelen over de dagvaarding niet aan het woord. Er wordt in de eerste berichten niet laten zien hoe Deloitte tegen de situatie aankijkt. Het beeld dat VEB het bij het juiste eind heeft, wordt gesterkt doordat een tweede instantie, het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (CBB), wordt aangehaald:

Volgens het CBB was de accountant 'ernstig tekort geschoten en gaf hij blijk van een grote mate van passiviteit ten opzichte van wat hem werd aangeleverd'.

-- 20120209 Beleggers dagen accountant Ahold

Pas in berichtgeving van een of twee dagen later komt een persvoorlichters van Deloitte aan het woord. Deze reageert eigenlijk alleen op uitspraken van Jan Maarten Slagter over waarom de VEB Deloitte nu pas vervolgt. Slagter verwijt Deloitte van 'door middel van een onfatsoenlijke truc de rechtsgang te willen ontspringen'. De persvoorlichter noemt dit verwijt 'onzin'.

Een aantal weken later heeft de VEB een verzoek ingediend bij de AFM om handhavend op te treden tegen Deloitte. In deze berichten wordt voornamelijk Slagter aangehaald die Deloitte allerlei onfatsoenlijkheden verwijt. Ook Pieter Lakeman, die eerder namens beleggers een rechtszaak aanspande tegen Deloitte, komt aan het woord en bevestigt de beweringen die Slagter doet. In de artikelen wordt Deloitte niet geciteerd. Pas een paar dagen na het verzoek komt een persvoorlichter aan het woord:

Deloitte laat vanochtend weten dat zij niet door de VEB is geïnformeerd over de actie en daarom ook niet inhoudelijk kan reageren op de aantijgingen.

-- 20120314 Beleggers eisen actie tegen Deloitte

Niet al te lang daarna mengt Deloitte zich in het conflict via de media. Dit maakt dat journalisten niet alleen meer over de VEB schrijven, maar de tegengestelde uitspraken van Deloitte en de VEB citeren. De media schrijven dan over het conflict als een 'moddergevecht' of een 'rel'.

Omdat er een aantal keer nieuwe stappen wordt gezet, blijft de zaak nieuws. Omdat het ingewikkeld in elkaar steekt, is er ook een aantal berichten waarin wordt uitgelegd hoe de rechtszaken rondom Ahold zich tot elkaar verhouden en wie welke rol heeft in de zaak van VEB.

In juni richt de aanklacht van VEB zich tegen voormalig topman Roger Dassen en bedrijfsjurist Sjef Evers. Waar de verwijten tegen Deloitte nog vaag waren, worden Dassen en Evers aangeklaagd voor valsheid in geschrifte, misleiding en lidmaatschap van een criminele organisatie. De persvoorlichter van Deloitte spreekt dit tegen. Dit past bij het beeld van *white-collar crime* en komt aan bod in hoofdstuk 4.2 en 4.3.

Ook in deze berichtgeving wordt de strijd tussen Deloitte en VEB weergegeven door beweringen van beide partijen tegenover elkaar te zetten. Waar de journalisten in het begin vooral de kant van de VEB belichtten, wordt nu vooral de strijd tussen de twee weergegeven met de journalist als objectieve observant.

In één bericht wordt door de journalist duidelijk kant gekozen voor de VEB. Alles wat de VEB beweert wordt stellig opgeschreven (in het **rood**) en alles wat Deloitte beweert, wordt geciteerd of onzeker opgeschreven (in het **blauw**):

Eerder gaf de VEB al aan dat Deloitte beleggers actief om de tuin heeft geleid door ze met hun schadeclaim naar het verkeerde loket te sturen (...). Een zagsman van Deloitte noemt de beschuldigingen 'buiten elke proportie', en wijst die met kracht af.

Het accountantskantoor heeft de klachtenprocedure naar eigen zeggen door een extern advocatenkantoor laten onderzoeken. "Hieruit is ondubbelzinnig naar voren gekomen dat er in geen enkel opzicht sprake is van strafbare feiten"

-- 20120602 VEB: Deloitte pleegde valsheid in geschrifte.

Over een periode van een aantal maanden blijven de media aandacht houden voor de strijd tussen VEB en Deloitte. Door deze zaak in een context te plaatsen van verschillende rechtszaken tegen accountants, verdenkingen van fraude en maatregelen vanuit de politiek die gericht zijn tegen accountantskantoren, wordt steeds gerefereerd naar de beroepsgroep van accountants.

g. Boete AFM

Na grootschalig onderzoek dat de AFM startte in 2009, kreeg Deloitte in februari 2012 een boete opgelegd omdat het bedrijf de wettelijke regels die gelden voor accountantscontrole onvoldoende zou hebben nageleefd.

Ondanks dat er over de boete wordt gesproken als 'een pijnlijke tik op de vingers', wordt een woordvoerder van Deloitte uitgebreid aan het woord gelaten. Er wordt niet specifiek ingegaan op welke regels het bedrijf zou hebben overtreden en een woordvoerder verweert zich tegenover de boete door te stellen dat Deloitte de regels gewoon anders geïnterpreteerd heeft. Deloitte wordt zo neergezet als een bedrijf dat de regels belangrijk vindt en ze niet bewust heeft overtreden.

Wat serieuze opmerkingen van de AFM worden steeds weerlegd door Deloitte:

Dat klinkt ernstig. Toch, benadrukt Deloitte in een reactie, waren de bevindingen van de AFM geen aanleiding om de onderhavige accountantverklaringen in te trekken of aan te passen.

-- 20120223 Ook Deloitte krijgt boete van de AFM

Alleen aan het eind van een uitgebreid artikel staat genoemd dat een accountant uit zijn functie is ontheven, hij mag wel bij het kantoor blijven werken. Dit wordt kennelijk geen groot nieuws gevonden want het staat maar in één bericht genoemd. In de kortere nieuwsberichten staat alleen genoemd dat Deloitte een boete heeft en dat het volgens het bedrijf om een andere interpretatie gaat.

In juni komt de boete nog eenmaal kort in het nieuws als bekend is dat Deloitte niet in beroep gaat tegen de boete en de maatregel zo definitief is geworden. In tegenstelling tot berichtgeving in februari wordt er nu in de berichtgeving gerefereerd aan de reputatie van het bedrijf:

De hoogte van de boete, ruim 54.000 euro, is voor Deloitte nauwelijks een probleem te noemen. Maar de reputatie van de accountant krijgt een gevoelige knauw.

-- 20120618 Boete schaadt reputatie van Deloitte

Dit is opmerkelijk omdat de situatie in februari nog werd weggezet als een verschil in interpretatie van de regels waarbij beide partijen gelijk zouden kunnen hebben.

h. Aftreden Piet Hein Meeter

Op 27 maart 2012 werd bekend dat bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter belangen bleek te hebben in een bedrijf dat Deloitte controleerde, iets dat verboden is in de accountancy. Anders dan bij andere negatieve gebeurtenissen, is dit nieuws door het bedrijf zelf naar buiten gebracht. In de berichtgeving is een citaat van een woordvoerder van Deloitte dan ook meerdere keren terug te vinden. Volgens de woordvoerder heeft Meeter niet persoonlijk beslissingen genomen over zijn belangen, bovendien zou hij op geen enkele manier betrokken zijn geweest bij de daadwerkelijke controle van het bedrijf. Per direct is Meeter geen bestuursvoorzitter meer.

In de berichtgeving worden zowel Deloitte als Meeter als schuldige aangewezen. Deloitte zou een fout gemaakt hebben door de belangen van Meeter niet voor zijn aantreden te hebben gecontroleerd en de bestuursvoorzitter zelf zou niet goed opgelet hebben. Dit is in lijn met de theorie van Benediktsson (2010) die concludeert dat bij het naar buiten komen van een schandaal evenveel aandacht is voor het bedrijf als voor het individu.

Het incident wordt door journalisten ‘pijnlijk’ genoemd voor Deloitte. De benoeming van de topman was al onderwerp van discussie en veel mensen hadden geen vertrouwen erin dat hij het zou kunnen (zie hoofdstuk 4.1.6 b). Dat is hiermee bewezen. Dit wordt ook een aantal keer benadrukt in de berichtgeving. Deloitte slaat een flater. Daarnaast worden de capaciteiten van Deloitte aan de orde gesteld. Het bedrijf biedt onderzoek naar belangen van werknemers aan bij bedrijven. Dat hetzelfde

bedrijf nu faalt zijn eigen werknemers goed te controleren, maakt dat de media twijfels trekken bij de kwaliteit van de diensten die Deloitte levert:

Voor Deloitte is het pijnlijk dat het nieuwe gezicht van de firma het zo snel heeft verbruid. Al is de vraag wie het meest faalt: de bestuursvoorzitter of het kantoor dat zelf is gespecialiseerd in de verkoop van risicobeheer en verantwoording.

-- 20120327 Topman Deloitte afgetreden

Behalve de persvoorlichter van Deloitte, komt hoogleraar Accountancy Marcel Pheijffer aan het woord. Aan zijn commentaar te zien, had hij twijfels over Meeter bij zijn benoeming. De topman is volgens hem te commercieel. Deze gebeurtenis ziet Pheijffer als bevestiging van dit beeld. Daarnaast ziet hij deze gebeurtenis als bewijs dat Meeter niet geschikt is. Hij windt er geen doekjes om:

'Onhandig, dom en onzorgvuldig voor mensen in dat soort posities', noemt hoogleraar accountancy Marcel Pheijffer de overtreding van Meeter. 'Hij wordt goed betaald (enkele tonnen per jaar red.), onder andere om de integriteit van Deloitte te bewaken. Dan maak je zo'n fout niet.'

-- 20120327 Topman Deloitte struikelt al snel

Een aantal journalisten stelt zichzelf de vraag of de beslissing op te stappen niet te rigoureus en buiten proportioneel is. Deloitte heeft dit zelf besloten, de AFM is pas achteraf op de hoogte gesteld. Bovendien zegt de persvoorlichter zelf ook dat Meeter niet persoonlijk de beslissing heeft gemaakt te beleggen in de verboden organisaties. Direct daarna wordt het antwoord gegeven: de situatie ligt te gevoelig. In veel artikelen maken journalisten een link met alle schandalen in de accountancy de afgelopen jaren:

Doen die kantoren hun werk wel goed, is de vraag die toezichthouders wereldwijd stellen. De bewijzen dat dit niet altijd zo is, stapelen zich op. In Nederland bleek het in 2010 al uit een rapport van de Autoriteit Financiële Markten over de vier grote kantoren. De toezichthouder trof controles aan die niet deugden en concludeerde dat de accountants vaak te innige banden met hun klanten hebben.

-- 20120328 In de accountancy is 'sorry' niet goed genoeg

Dit is de start om de nog steeds actuele discussie over de onafhankelijkheid van accountancykantoren aan te halen. De accountant wordt betaald door het bedrijf dat hij controleert, volgens een aantal mensen kan hij zo niet onafhankelijk genoeg zijn. Dat kan leiden tot slordigheden, fouten of zelfs fraude omdat de accountant te veel afhankelijk is van het bedrijf waar hij kritisch op zou moeten zijn.

Deze discussie wordt vervolgens een aantal keer verbonden aan Piet Hein Meeter die te commercieel zou zijn. Commercie maakt volgens critici in deze discussie dat een accountant niet altijd doet wat het beste is voor de maatschappij, maar kiest voor waar hij en zijn bedrijf het beste van worden. Het feit dat Meeter juist op dit punt in de fout is gegaan, wordt gezien als bevestiging van het beeld dat de accountancy te commercieel is geworden:

Bij al die incidenten wordt door toezichthouder steeds gehamerd op de gebrekkige 'professioneel kritische houding'. Die is bij de grote accountantskantoren te veel verdrongen door de commerciële houding. Het komt dan wel zeer ongelukkig uit als zelfs de baas niet over zo'n attitude blijkt te beschikken.

-- 20120328 In de accountancy is 'sorry' niet goed genoeg

Dit beeld past goed bij het stereotype van de accountant als business professional (Carnegie & Napier 2010, Hanlon 1997). Ondanks dat door Deloitte wordt gezegd dat Meeter het niet bewust heeft gedaan, wordt deze gebeurtenis toch gelinkt aan de commerciële instelling die Meeter zou hebben en aan eerdere schandalen in de accountancy.

In de berichtgeving krijgt Deloitte er minstens net zo erg van langs als Meeter zelf. Doordat deze gebeurtenis in de media gelinkt wordt aan eerdere incidenten die veel erger zijn (rechtszaken, fraude) krijgt de overtreding van Meeter meer gewicht en wordt het handelen van Deloitte ter discussie gesteld. Het feit dat de benoeming van Meeter al niet zonder discussie ging en de media daar steeds naar verwijzen, maakt dat deze gebeurtenis niet als een grote verrassing lijkt te komen. In geen enkel bericht wordt genoemd dat het jammer is dat hij vertrekt.

Het enige positieve dat wordt genoemd in het kader van de actie van Deloitte is dat het bedrijf 'zelfreinigend vermogen' heeft. Dit zou overeen kunnen komen met hetgeen Benediktsson (2010) beweert. Door iemand te ontslaan, wordt het slechte imago verbonden aan de werknemer en is het bedrijf gezuiverd. Het lijkt in ieder geval vanuit Deloitte op en techniek om het slechte aan een werknemer te verbinden met het idee dat de problemen niet aan het bedrijf blijven kleven als de werknemer vertrekt.

In de twee dagen direct na de gebeurtenis wordt het aftreden gelijk gesteld met eerdere schandalen waar het bedrijf bij betrokken is geweest en eerdere schandalen in de accountancy waardoor er een soort trend gaande lijkt. Daarna wordt er niet meer aan het aftreden gerefereerd. Het is echter niet goed te bepalen of dat door het ontslag komt, of doordat er andere schandalen spelen. Het zou dus kunnen dat Meeter de rotte appel was in deze zaak en dat Deloitte na zijn vertrek geheel volgens de theorie van Benediktsson gezuiverd is van deze gebeurtenis.

i. Vestia-zaak

De Vestia-zaak had in eerste instantie niets met Deloitte te maken: een accountant van KPMG bleek zijn werk niet goed gedaan te hebben en het bedrijf trok de eerder afgegeven goedkeurende verklaring in. Omdat Deloitte opvolger was van KPMG als controlerend accountant, startte het bedrijf zelf een onderzoek, toen bleek dat er mogelijk ook iets mis was gegaan bij hun controle. Accountant Piet Klop besloot hierop eind april 2012 zijn werkzaamheden neer te leggen.

Ondanks dat Deloitte zelf onderzoek doet, ligt de zaak gevoelig en houdt de AFM alles nauwlettend in de gaten. Ondanks dat nog niet bekend is of Klop fouten heeft gemaakt, wordt hier wel op gehint in de berichtgeving door te verwijzen naar een eerder incident:

Deloitte-partner Piet Klop controleerde tien jaar lang de jaarrekeningen van Vestia. In 2010 stopte hij hiermee, nadat de AFM hem had betrappt op het maken van ernstige fouten in enkele andere controledossiers. Deloitte kreeg een boete van EUR 54.450.

-- 20120502

Het verband tussen deze boete en de Vestia-zaak wordt alleen door de journalisten getrokken. In een later bericht blijkt zelfs dat het neerleggen van zijn tekenbevoegdheid volgens Klop niets met Vestia te maken heeft. In het artikel wordt echter niet uitgelegd waar het dan mee te maken heeft, waardoor Klop toch nog als schuldige wordt weggezet:

Ook bij Deloitte, de accountantsfirma die tot en met 2009 de boeken van Vestia controleerde, tekent de verantwoordelijke accountant geen jaarrekeningen meer. Dat heeft echter niets met Vestia te maken, zo schreef accountant Piet Klop, eerder deze week in een verklaring die hij naar zijn relaties stuurde. Volgens dagblad De Telegraaf is er wel een verband met de boete die Deloitte in februari kreeg van de Autoriteit Financiële Markten, nadat deze toezichthouder tekortkomingen bij de controle van tien jaarrekeningen over 2008 had geconstateerd

-- 20120503 Vestia-accountant KPMG tekent niet meer

Binnen de tijd die mijn corpus beslaat, zijn nog geen resultaten van het onderzoek bekend.

j. Onderzoek AFM

Half juni wordt bekend dat de AFM naar aanleiding van een aantal incidenten bij woningcorporaties de toezichthouders gaat onderzoeken. Van deze incidenten wordt de Vestia-zaak waar ook Deloitte bij betrokken was, genoemd als grootste zaak. De AFM start een onderzoek, maar uit de berichtgeving lijkt het niet of de journalisten nog in de onschuld van de vier grote accountantskantoren geloven. Het onderzoek wordt gevolgd door een achtergrond waarin ook accountants bij fraudezaken betrokken zijn geweest.

Op het moment dat deze berichten verschenen, was al bekend dat KPMG fouten heeft gemaakt bij het controleren van de boeken van Vestia. Deloitte volgde KPMG op als accountant van het bedrijf en startte kort nadat bekend werd dat de KPMG accountant steken heeft laten vallen, ook een eigen onderzoek. De controlerend accountant heeft zijn tekenbevoegdheid zelf uit voorzorg opgegeven.

Doordat Deloitte een accountant opvolgt die fouten heeft gemaakt en misschien wel heeft gefraudeerd en omgaat met woningcorporaties waar relatief veel frauderende managers zijn ontmaskerd, komt het bedrijf zelf ook in een slecht daglicht te staan. De omgang met frauderende managers van woningcorporaties en contact met een bedrijf dat fouten maakt en accountants die fouten maken heeft invloed op Deloitte. Dit is een vorm van social taint (Grandy & Mavin 2012). Het eigen onderzoek van Deloitte en accountant Piet Klop die zijn tekenbevoegdheid neerlegt, lijkt dit beeld te bevestigen.

Omdat via de woningcorporaties alle vier de accountantskantoren onderwerp van onderzoek hebben genomen en Deloitte nog extra besproken wordt door de Vestia-zaak lijkt de mate van social taint in het model van Kreiner en anderen (2006, p.621-622) te vallen in stigma 3, *deluted stigma*. Het stigma is overheersend, maar wel mild. De accountant is immers nog niet veroordeeld, maar de accountantskantoren worden wel verdacht gemaakt. Onderstaand bericht is hier een voorbeeld van:

Het kan nog steeds dat uit het onderzoek van de kantoren blijkt dat Vestia een geval apart is (...) dat de accountant fouten heeft gemaakt, maar dat die niet maatgevend zijn voor de andere controles in deze sector.

Toch zijn er ook aanwijzingen dat Vestia meer is dan een incident.

-- 20120521 Controle corporaties was niet de grote droom van een accountant

k. Fraudezaak Ahold 2003

Pieter Lakeman van Stichting Bedrijfs Informatie (Sobi) had bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (CBB) twee verschillende zaken tegen Deloitte aangespannen met betrekking tot de fraude bij Ahold in 2003. Eerder was Lakeman in één zaak al in het ongelijk gesteld, maar hij had een hoger beroep aangespannen. Begin juni werd bekend dat hij in allebei de zaken verloor.

Deloitte komt in deze berichtgeving niet negatief naar voren, de meeste koppen bevatten zelfs de positieve woorden 'Deloitte wint'. Lakeman wordt wat knullig weggezet omdat hij zijn twee zaken verloor, zelfs in hoger beroep, en omdat een derde zaak stuk liep omdat hij de verkeerde personen had aangeklaagd.

In een paar artikelen wordt als afsluitende zin genoemd dat VEB op hetzelfde punt nog wel een zaak heeft lopen. Daar wordt verder niet op ingegaan, het is een neutrale, feitelijke mededeling.

4.1.7. Samenvatting

Over het bedrijf Deloitte wordt zeer uitlopend geschreven. In berichtgeving over golf komt Deloitte voornamelijk naar voren als naamgever van een belangrijk golftoernooi. In berichten over awards en onderscheidingen komt Deloitte ook als naamgever naar voren. De prijs die Deloitte heeft uitgereikt, wordt als informatie over een bedrijf gegeven. Soms wordt Deloitte neergezet als trendwatcher omdat zij eerder een bedrijf als ‘veelbelovend’ hebben bestempeld.

De onderzoeken die Deloitte in opdracht of op eigen initiatief uitvoert, blijken een bron van nieuws te zijn. Deloitte wordt hierin door journalisten erkend als expert op een bepaald gebied. De onderzoeken zijn zowel ondersteuning bij nieuws, als nieuws op zichzelf.

De media schrijven feitelijk over werknemers in het geval van nieuwe benoemingen of als het relevant is om persoonsgegevens over iemand te geven. Als werknemers positief in het nieuws komen, worden ze zelf geciteerd. Als werknemers betrokken zijn bij rechtszaken wordt de situatie omschreven.

Als journalisten schrijven over het werk dat Deloitte heeft verricht anders dan het accountancywerk, is dit vaak positief voor het bedrijf. Het betreft berichten waarin iets wordt beschreven dat op advies van Deloitte zo is gebeurd, berichten waarin Deloitte iets aan de kaak stelt en wordt neergezet als waakhond, berichten waarin expertise wordt toegekend aan het bedrijf als geheel of feitelijke berichten over de omzet en marktpositie van het bedrijf.

Alle bovenstaande codes gaan niet over accountancy en hebben niets te maken met schandalen of andere negatieve gebeurtenissen binnen het bedrijf of binnen de accountancy. Binnen deze codes is geen verschil te zien tussen berichten voor het aftreden van Meeter en berichten na zijn aftreden.

De gebeurtenissen waar Deloitte mee te maken heeft gehad, zijn overwegend negatief geweest. De meeste gebeurtenissen zijn zeer negatief en hebben met de accountancytak van Deloitte te maken. Deze overlappen zodoende ook veel met de codes over de beroepsgroep van accountants in hoofdstuk 4.2. De berichtgeving over de verschillende aanklachten en rechtszaken beslaat meerdere maanden en loopt door elkaar heen. Het aftreden van Meeter wordt hierdoor gekoppeld aan vele eerdere schandalen in de accountancy. Andersom valt het mee: de berichtgeving over het aftreden van Meeter beslaat niet meer dan twee dagen.

4.2 Beroepsgroep accountants

Binnen deze code heb ik gekeken naar welke beelden er over accountants in het algemeen werden geschetst in berichtgeving over Deloitte. Welk imago krijgt Deloitte hier toebedeeld met betrekking tot het imago van de beroepsgroep?

Het materiaal is opgesplitst in twee subcategorieën: tekst over accountants zelf en tekst over het werk wat accountants doen. Tussen deze twee subcategorieën zat regelmatig overlap. Teksten over het werk en de persoon die het uitvoert, waren niet altijd goed uit elkaar te trekken en liep vaak door elkaar heen.

Codeframe:

Over het bedrijf Deloitte

- 4.1.1 Golf
- 4.1.2 Awards en onderscheidingen
- 4.1.3 Onderzoeksrapporten en publicaties
- 4.1.4 Over werknemers
  - a. Nieuwe benoemingen
  - b. Persoonsinformatie
  - c. Betrokken bij rechtszaak
  - d. Overig
- 4.1.5 Werkzaamheden
  - a. Gevraagd advies
  - b. Waakhond
  - c. Expertise
  - d. Omzet en marktpositie
- 4.1.6 Gebeurtenissen
  - a. Evenementen
  - b. Aantreden Piet Hein Meeter
  - c. Verhuizing kantoren
  - d. Roulatie accountantskantoren
  - e. Uitbreiding bestuur
  - f. Rechtszaak VEB
  - g. Boete AFM
  - h. Aftreden Piet Hein Meeter
  - i. Vestia-zaak
  - j. Onderzoek AFM
  - k. Fraudezaak Ahold 2003

Beroepsgroep accountants

- 4.2.1 Stereotypen accountants
  - a. Brave boekhouder
  - b. Business professional
  - c. Frauderend accountant
  - d. Nalatend en passief
- 4.2.2 Stereotypen werk zelf
  - a. Tekortkoming
  - b. Corporate crime
  - c. Dienen van de maatschappij
  - d. Moral taint
  - e. Social taint
  - f. Tevreden houden van de klant

Personen aan het woord

- 4.3.1 Niet-werknemers
  - a. AFM
  - b. Concurrent
  - c. Oud-collega van werknemer
  - d. Slachtoffer
  - e. Zakenrelatie
- 4.3.2. Werknemers
  - a. Bestuur
  - b. Expert
  - c. Persvoorlichter

4.2.1 Stereotypen accountants

a. Brave boekhouder

De fragmenten waarbij de accountants van Deloitte worden gecodeerd als brave boekhouders kenmerken zich doordat het bedrijf volgens deze artikelen de regels volgt en zich gedraagt zoals een accountant zich hoort te gedragen.

Enerzijds wordt Deloitte in deze stukken neergezet als een accountant die actief om de boekhouding vraagt en bepaalde financiële handelingen afraadt omdat ze risicovol zouden zijn. ‘Boekhouden is niets anders dan het bijhouden van het huishoudboekje’, zoals in een van de artikelen te lezen staat.

Anderzijds komt de accountant naar voren als kritisch. Het is een aantal keer nieuws dat Deloitte een gemeente ergens voor waarschuwt op basis van een ontdekking die ze hebben gedaan tijdens het controleren van de jaarrekening. Soms gaat het zelfs verder dan alleen een jaarrekening en treedt Deloitte corrigerend op. Een enkele keer ontdekt het bedrijf zelfs fraude. Hiermee wordt het beeld van de nobele boekhouder bevestigd:

Uit een geheim rapport dat naar de pers is gelekt, concludeert accountantsbureau Deloitte dat de Avalex-directie stelselmatig belangrijke financiële informatie voor het dagelijks bestuur achterhield.

-- 20120516 Directeur Avalex wordt ontslagen

Dit is precies wat er van een accountant wordt verwacht: hij controleert een bedrijf (of gemeente) en treedt op indien nodig. Wat opvalt hier is dat de account wel wordt geportretteerd als netjes en correct, maar niet als saai, stoffig en grijs zoals Jeacle (2007) dit stereotype beschrijft.

Bijna alle codes met dit stereotype zijn na het aftreden van Piet Hein Meeter. De meeste fragmenten gaan echter over regionale zaken en niet over landelijke.

b. Business professional

Volgens Carnegie & Napier (2010) is het stereotype van de moderne accountant iemand die opportunistisch is en als eerste doel heeft waarde aan de klant toe te voegen in plaats van het openbaar belang te dienen. Dit is ook terug te vinden in een aantal artikelen. De vier grote accountantskantoren wordt verweten dat mede door hun werk de kredietcrisis zulke ingrijpende gevolgen heeft gehad:

In maart verweet een onderzoekscommissie van het Britse Hogerhuis in een rapport over de kredietcrisis de Grote Vier 'zelfgenoegzaamheid' en 'plichtsverzuim'.

-- 20120127 AFM legt Ernst en Young boete op

Het plichtsverzuim waar hierboven naar wordt verwezen, zou wellicht ook passen bij het beeld van de frauderende accountant (zie hierna).

Accountants zouden te commercieel geworden zijn. In een artikel naar aanleiding van het aftreden van Piet Hein Meeter wordt dit beeld zelfs expliciet benoemd:

Bij al die incidenten wordt door toezichthouder steeds gehamerd op de gebrekkige 'professioneel kritische houding'. Die is bij de grote accountantskantoren te veel verdrongen door de commerciële houding.

-- 20120328 In de accountancy is 'sorry' niet goed genoeg

In een ander artikel wordt benoemd dat de accountant te nauwe banden zou hebben met het bedrijf. Dit wordt negatief gevonden omdat de accountant ook kritiek op het bedrijf moet kunnen leveren en objectief en alert moet zijn. Een accountant hoort onafhankelijk te zijn. Dat is niet mogelijk als hij te veel betrokken wordt bij het bedrijf. Hieronder wordt een voorbeeld gegeven van Ahold, waar het inderdaad mis ging en Deloitte boekhoudfraude van het management over het hoofd zag. De rol van Deloitte is nooit helemaal duidelijk geworden in deze zaak.

Jarenlang was Deloitte de huisaccountant van het internationale supermarktbedrijf. De verhoudingen waren goed, eindverantwoordelijk accountant John van den Dries had met zijn medewerkers een vast eigen kamertje op het hoofdkantoor in Zaandam. Hij was binnengekomen nadat de raad van bestuur in 1996 liet weten graag een accountant te hebben die 'meedenkt'.

-- 20120209 Onder vuur – de accountant

c. Frauderend accountant

Een beeld dat nog een stapje verder gaat dan die van de business professional, is een frauderende accountant. Of in ieder geval de suggestie van een frauderende accountant. Omdat de accountant als business professional hier soms ook al op hint, zou je kunnen stellen dat deze twee categorieën samengevoegd kunnen worden. Omdat de verdachtmakingen in deze categorie nog een stukje erger en concreter zijn dan in de categorie 'business professional' en omdat het niet altijd bij een verdachtmaking blijft, behandel ik ze toch apart.

Het is niet altijd duidelijk of accountants daadwerkelijk hebben gefraudeerd, maar ze hebben in ieder geval 'de regels niet nageleefd', zitten 'in het strafbankje' of 'worden verdacht van'. In een artikel over de aanklacht van VEB trekt de journalist de strafbare feiten waar Deloitte van wordt verdacht door naar het beroep van accountants. De accountants zouden allemaal niet deugen. Hij illustreert dit aan de hand van een in zijn ogen vergelijkbare situatie:

Dat er iets schort aan het werk van de accountants is ook de suggestie die naar voren komt uit een boete die toezichthouder AFM onlangs heeft opgelegd aan accountant Ernst & Young.

-- 20120208 Accountants onder vuur beleggers en parlement

In de citaten van de VEB die Deloitte aanklaagt voor hun rol in de boekhoudfraude bij Ahold, worden de betrokken accountants ook neergezet als misdadigers die bewust hebben meegewerkt aan de fraude van het management. Deloitte ontkent dit en zegt zelf ook slachtoffer te zijn geweest van de fraude. Het standpunt van de VEB komt veel prominenter naar voren dan het standpunt van Deloitte doordat de VEB vaak wordt geciteerd terwijl ze grove beschuldigingen uit:

VEB-directeur Jan Maarten Slagter sprak in dit verband van „gedrag een accountant onwaardig dat niet ongestraft mag passeren". Het handelen van Deloitte en Dassen tart volgens hem „alle wetten, regels en integriteitsnormen die accountants in acht moeten nemen".

-- 20120414 AFM onderzoekt misleiding Deloitte

Door te praten over aangiften, rechtszaken en overtredingen en daarbij woorden te gebruiken als ‘strafbankje’, ‘het handelen tart alle wetten’ en ‘misleiding’ worden accountants in het algemeen en accountants van Deloitte neergezet als criminelen of mogelijke criminelen. Ze zijn dan misschien niet altijd veroordeeld, maar waar rook is, is vuur.

Het gaat hierbij om zogeheten witte-boorden criminaliteit of *white-collar crime*. De accountants worden wel weggezet als misdadigers, maar als een ander soort misdadiger dan moordenaars, dieven of verkrachters. De bedenker van deze term was Edward Sutherland die in 1940 het publiek er op wees dat criminaliteit niet alleen iets was van de lage, arme klasse en niet alleen gewelddadige overtredingen kon betreffen. Ook de hogere klasse maakte zich schuldig aan het overtreden van de regels, alleen op een andere manier dan men gewend was.

Volgens een recentere definitie zoals Weisburd & Waring (2001, p.7-18) en Minkes & Minkes (2008, p.1-17) die gebruiken, is witte-boorden criminaliteit niet gewelddadig en gaat het vaak om vermogensdelicten waarbij de criminelen frauderen of iemand om te tuin leiden. Volgens Weisburd & Waring heet het *white-collar crime* omdat de misdaden vaak worden begaan door mensen die op een bepaalde positie zitten in een bedrijf en in die hoedanigheid hun overtreding kunnen begaan. Het kan hierbij zowel gaan om het verrijken van de eigen persoon als het verrijken van het bedrijf (Minkes & Minkes 2008, p.13).

Het grote verschil tussen ‘gewone’ criminaliteit en *white-collar crime* is dat er bij die laatste altijd een rol is weggelegd voor de organisatie waar de overtreders aan verbonden zijn (Punch 2008, p.102-105). De organisatie hoeft niet actief betrokken te zijn, maar wordt in de beeldvorming altijd gelinkt

aan de overtreder. Zonder organisaties zou er geen *white-collar crime* bestaan volgens Punch (2008, p.103).

In het geval van Piet Meeter (hoofdstuk 6.1.6) wordt ook op dit beeld gehint doordat zijn overtreding wordt gelinkt aan eerdere rechtszaken en incidenten. Het is niet raar dat de overtreding van een individu zijn weerslag heeft op het imago van het bedrijf. Het bedrijf heeft de ‘crimineel’ immers in dienst genomen en op een positie geplaatst waar hij zijn overtredingen kon begaan. Bovendien is de organisatie verantwoordelijk geweest voor zijn training en opleiding (Gobert 2008, p.71-73). Ook een verdachtmaking van een persoon kan zo zijn invloed hebben op een bedrijf.

Doordat de media de overtreding van Meeter in lijn zetten met andere overtredingen en schandalen van het bedrijf Deloitte, heeft Meeters overtreding ook invloed op het imago van Deloitte.

In een ander bericht over een boete van de AFM krijgt de beroepsgroep een slecht imago toebedeeld, dit heeft effect op Deloitte die als specifieke overtreder wordt genoemd. Deze boete zal ongetwijfeld zijn veroorzaakt door enkele individuele accountants. Omdat de AFM het hele bedrijf verantwoordelijk houdt, wordt Deloitte hierop aangekeken en is het mogelijk dit incident te linken aan andere incidenten bij accountantskantoren waardoor de hele beroepsgroep – en daarmee alle daartoe behorende organisaties – een slecht imago krijgen.

Accountants komen steeds verder in het nauw. De afgelopen tijd kreeg de beroepsgroep al forse kritiek van de Nederlandse en Europese politiek te verstouwen en het aantal rechtszaken tegen kantoren neemt hand over hand toe. Gisteren kwam daar een nieuwe dreun vanuit toezichthouder Autoriteit Financiële Markten (AFM) bij, die een boete oplegde aan Deloitte. Volgens deskundigen staan deze incidenten niet op zichzelf.

-- 20120224 Boete AFM is zoveelste dreun voor accountants

d.Nalatend en passief

Een beeld waarvan ik van tevoren niet had verwacht dat het zou bestaan, is die van de accountant die nalatend en passief is. Dit beeld zit eigenlijk tussen de brave boekhouder en de frauderende accountant in. De accountant heeft wel een aantal regels overtreden, maar niet actief gefraudeerd. Doordat hij nalatig is geweest, niet goed heeft opgelet en mijn zijn armen over elkaar achterover heeft geleund, heeft hij - bewust of onbewust - de regels overtreden. Een voorbeeld hiervan staat hieronder:

De AFM legt de boete onder andere op omdat er bij een controle sprake was van een zodanig gebrek aan betrokkenheid van de externe accountant, dat hij in redelijkheid geen verantwoordelijkheid had mogen nemen voor de goedkeurende verklaring.

-- 20120224 AFM geeft ook Deloitte boete

De accountant ‘heeft niet voldaan aan de beroepsregels’. Dit hoeft geen misdaad te zijn, hij heeft immers niet de wet overtreden, maar netjes is het niet.

Dit beeld komt naar voren in de allereerste berichtgeving over de aanklacht van VEB toen die nog niet definitief was, in artikelen over de boete die de AFM Deloitte oplegde en in berichtgeving over de rol van Deloitte in de Ahold fraude. We kunnen dus wel stellen dat dit niet positief is voor Deloitte. Overigens zijn alle artikelen met dit beeld erin voor het aftreden van Piet Hein Meeter verschenen.

4.2.2. Stereotypen over accountancy

Naast stereotypen over de accountants zelf, wordt er ook gerefereerd naar stereotypen over het werk zelf. Deze komen veelal voor in combinatie met een van de stereotypen over accountants.

a. Tekortkoming

Accountants van Deloitte hebben in hun werk wel eens iets gemist of nagelaten. In dit soort gevallen wordt er gesproken van een ‘tekortkoming’ in het werk van de accountant. Deze tekortkomingen worden niet echt gespecificeerd, maar ze zijn in ieder geval niet zo erg dat het echt een overtreding is.

Peter Bommel, bestuurder bij Deloitte en verantwoordelijk voor het controlewerk, zegt in een reactie dat de controlekwaliteit van Deloitte in een aantal gevallen tekortgeschoten is. Daarbij gaat het om tekortkomingen in de professioneel-kritische houding van de controlerend accountant en om gebreken in de documentatie van het controlewerk.

-- 20120224 AFM geeft ook Deloitte boete

Berichten met deze code gaan vooral over de boete die de AFM uitdeelde aan Deloitte.

b. Corporate crime

Zoals de naam doet vermoeden, past dit beeld bij het beeld over de accountant als witte-boorden crimineel, de frauderende accountant. In plaats van dat de teksten onder deze code over accountants gaan, gaan ze over het werk dat de accountants doen. Deze code hangt zeer nauw samen met de code over frauderende accountants en is daar moeilijk los van te zien. In onderstaand stuk wordt Deloitte genoemd als schuldige, maar daarna wordt vooral aan het werk zelf gerefereerd als criminele activiteit.

Volgens de vereniging, die wordt vertegenwoordigd door advocaat Gerard Spong, heeft Deloitte zich schuldig gemaakt aan valsheid in geschrifte. Tevens zou er sprake zijn van deelneming aan een criminele organisatie.

-- 20120602 VEB: Deloitte pleegde valsheid in geschrifte

De berichten binnen deze code hebben betrekking op de aanklacht en rechtszaak van VEB en werk voor Chinese bedrijven waar vaak boekhoudfraude voorkomt in het management. Een keer wordt in een artikel uitgelegd waarom woningcorporatie Vestia en zijn accountants worden aangeklaagd of nader onderzocht. Dit betreft een bepaald financieel product waar fraude mee is gepleegd.

c. Dienen van de maatschappij

Deze code hoort vaak bij het beeld van de accountant als brave boekhouder. Ik heb een fragment deze code meegegeven als het werk dat werd beschreven, gebeurde volgens de normen waar een accountant zich aan dient te houden. Het beschreven werk gaat volgens de regels, gebeurt zorgvuldig en is erop gericht de bedrijven te controleren in plaats van ze te ondersteunen.

Omdat de gemeenten de administratie van Axalex niet vertrouwden, schakelden ze het accountantsbureau Deloitte in. Dat lichtte de boeken van het bedrijf uitgebreid door en sprak betrokkenen.

-- 20120511 Avalex verzweg verlies

Deloitte controleert netjes de boeken en geeft advies indien gevraagd. Een aantal keer gaat Deloitte zelfs een stapje verder in zijn maatschappelijke rol. In onderstaand fragment leidt een negatief oordeel van Deloitte tot een meningsverschil tussen het bedrijf en het management:

Gisteren werd bekend dat de accountantsgroep Deloitte, die de boeken van Bankia controleert, eind vorige maand weigerde zijn goedkeuring te geven aan de jaarrekening, na een hoog oplopend geschil over de waardering van het vermogen van de bank.

-- 20120510 Eerste nationalisatie Spaanse banken

In tegenstelling tot het stereotype van de brave boekhouder, zijn de meeste van deze codes voor het aftreden van Piet Hein Meeter.

d. Moral taint

De aanwezigheid van moral taint in de berichtgeving over Deloitte valt niet te ontkennen. Volgens Grandy & Mavin (2012) is er sprake van *moral taint* als beroepen geassocieerd worden met 'zondige activiteiten of opdringerige, misleidende of confronterende technieken'. Dit is dus een hele brede definitie.

Naar mijn mening is deze code op heel veel fragmenten van toepassing omdat alle gebeurtenissen waarbij de AFM een onderzoek instelt, Deloitte een boete krijgt of iemand een rechtszaak aanspant het beeld van accountancy als *dirty work* versterken of bevestigen. Daar komt nog eens bij dat er in

andere berichten over accountancy naar verwezen wordt waardoor dit beeld steeds weer wordt opgeroepen.

Veel gebeurtenissen worden door de media gelinkt aan eerdere gebeurtenissen in de accountancy waardoor er een soort trend lijkt te zijn. Dit bevestigt of versterkt bij de lezers het beeld van accountancy als een beroep waar moreel iets ‘vies’ aan is. Accountancy wordt zo gezien als een beroep waar het bijna normaal is om de regels te overtreden. Doordat deze berichten over gebeurtenissen bij Deloitte gaan, wordt dit slechte imago van accountants in verband gebracht met het bedrijf.

In onderstaand fragment worden accountants in het algemeen weggezet als roekeloos en overmoedig. Dit fragment suggereert ook dat veel accountants frauderen en hier zomaar mee wegekomen.

Een slecht accountant ziet niet dat de zelfstandige voortzetting van het door hem gecontroleerde bedrijf in gevaar is. Ook geeft hij een goedkeurende verklaring af, terwijl de waarden op de balans niet overeenkomstig de regels zijn verantwoord in de balans en verlies-en-winstrekening. We weten inmiddels dat de accountant met beide bezwaren soms jaren wekomt. Onderzoek leert dat mensen die risico s nemen zoals de glazenwasser die dagelijks de wankle trap opklimt steeds iets roekelozener worden zolang dit goed gaat. Wie ontkomt aan een ongeluk heeft dit nog sterker: hij gaat zichzelf dan als onaantastbaar zien.

-- 20120605 Accountant in de leer bij Nasa

Deze code is ook heel vaak van toepassing op fragmenten met de code van een van de andere bovenstaande stereotypen. Als er immers de suggestie wordt gewekt dat Deloitte heeft gefraudeerd, bevestigt dat weer het beeld van accountants als fraudeurs en wordt de accountancy hiermee weggezet als moreel verwerpelijk.

In berichtgeving over het aftreden van Piet Hein Meeter wordt het beroep ook weggezet als dirty work. Er wordt gespeculeerd of het ‘moedwil of misverstand’ is geweest van Meeter. Hierbij neigt de berichtgeving meer naar moedwil toe, Meeter zou een te commerciële instelling hebben gehad. Het feit dat zijn aftreden gelinkt wordt aan eerdere schandalen en dat er gehint wordt op moedwil, geeft ook blijk van accountancy als *dirty work* en laat zijn overtreding nog slechter lijken.

e. Social taint

Er is sprake van social taint als een beroepsgroep in aanraking komt met sterk gestigmatiseerde groepen of als het werk duidelijk ondergeschikt is (Grandy & Mavin 2012). In mijn corpus is dat zichtbaar in de associatie met de AFM en de omgang met frauderende managers van bedrijven waar Deloitte de controle voor doet. Hier verenigd in een bericht over onderzoek naar vier grote accountantskantoren:

Opnieuw is er een woningbouwvereniging in opspraak geraakt. De directeur-bestuurder van de Bredase organisatie Laurentius is eerder deze week aangehouden in het kader van een strafrechtelijk onderzoek.

Falend toezicht in de sector was vorige week reden voor de Autoriteit Financiële Markten (AFM) om een onderzoek aan te kondigen naar de accountantscontrole in de woningcorporatiesector.

-- 20120524 Opnieuw woningcorporatie in opspraak

Het contact met de AFM geschiedt alleen als er iets mis is met het bedrijf. Daarom heeft de omgang met de autoriteit altijd zijn invloed op Deloitte.

f. Tevreden houden van de klant

Naar het beeld van accountants die hun klanten tevreden houden en gericht zijn op commercie in plaats van op het secuur controleren van de boeken, wordt veelal expliciet verwezen. Journalisten citeren bronnen die verwijzen naar de verschuiving van de accountancy als maatschappelijk beroep naar een commercieel beroep (Carnegie & Napier 2010, Hanlon 1997).

De laatste jaren zie je een trend dat kantoren hun vertrouwensfunctie in de maatschappij steeds vaker uit het oog verliezen en meer optreden als belangenbehartiger van hun klanten, zegt jurist Geert Koster.

-- 20120224 Boete AFM is zoveelste dreun accountantskantoren

Er wordt naar dit beeld verwezen alsof het de heersende cultuur is bij alle accountancykantoren. Een keer wordt het zelfs gebracht door een ervaringsdeskundige:

Dat neemt niet weg dat de cultuur niet van de ene op de andere dag verandert en ook niet bij alle kantoren even snel. [...] Een systeem waar geld zo belangrijk is, helpt niet om dwars te liggen bij een klant, zegt een fiscalist die lange tijd bij een van de grote kantoren heeft gewerkt.

-- 20120317 Accountants op zoek naar vertrouwen.

De berichten binnen deze code zijn allemaal van voor het aftreden van Piet Hein Meeter.

4.2.3 Samenvatting

In dit hoofdstuk hebben we gezien dat er op meerdere manieren negatief over accountants en hun werkzaamheden wordt gesproken. De codes over accountants en de codes over hun werkzaamheden overlappen op een aantal punten of liggen in elkaars verlengde. Zo komen het stereotype van de frauderende accountant en het stereotype van accountancy als *white collar crime* vaak samen voor.

Hierbij wordt de accountant verdacht van fraude of heeft hij daadwerkelijk iets gedaan dat tegen de regels is. De accountant wordt geportretteerd als witte-boorden crimineel en accountancy als witte-boorden criminaliteit.

De codes van de nalatende accountant en de tekortkomingen in de werkzaamheden van de accountant liggen op een zelfde manier in elkaars verlengde. De regels zijn hier nog niet overtreden, maar de accountant heeft niet netjes zijn werk gedaan. De accountant wordt geportretteerd als lui en passief.

De accountant als *business professional* is iemand die gericht is op winst en een commerciële instelling heeft. Dit is bij de werkzaamheden terug te vinden in de code waarbij de accountant de klant tevreden houdt in plaats van het kritisch bekijken van zijn werk.

De code *moral taint* overlapt met heel veel van de codes over het beroep. Als accountants verdacht worden gemaakt of als er wantrouwend over ze gesproken wordt, wordt het beeld van accountancy als *dirty work* bevestigd. Dit komt heel goed tot uitdrukking in berichten waarin steeds gerefereerd wordt naar andere gebeurtenissen binnen de accountancy. Zo worden alle schandalen – of ze met elkaar te maken hebben of niet – in een rijtje gezet waardoor het beeld ontstaat dat overtredingen normaal zijn in dit werk.

Deloitte komt ook een paar keer in het nieuws omdat het bedrijf zijn werk wel goed heeft gedaan, de berichten over nette accountants staan onder de code ‘brave boekhouder’ en de berichten over net werk staan onder de code ‘dienen van de maatschappij’. In tegenstelling tot het stereotype van Jeacle (2007) wordt de accountant niet als ‘saai’ weggezet. Wat opvalt is dat de berichten over de brave boekhouder bijna allemaal voor het aftreden van Meeter staan, terwijl de berichten over het dienen van de maatschappij vrijwel allemaal na het aftreden van Meeter komen. Beide codes betreffen overigens voornamelijk berichten uit regionale kranten over regionale gebeurtenissen. Landelijk wordt er als het over accountancy gaat, steeds verwezen naar de negatieve stereotypes.

4.3 Personen aan het woord

Journalisten mogen zelf bedenken wie ze wel en niet aan het woord laten in hun artikelen. Een journalist dient objectief te zijn, maar door een bepaalde bron wel of niet op te voeren, kan de journalist toch zijn mening laten doorschemeren. Door de ene partij wel te citeren en de andere juist niet, kan het zo zijn dat de visie van de ene partij prominenter naar voren komt dan de andere. Het kan zelfs zo zijn dat een zienswijze helemaal niet in het artikel terug te vinden is. (Berkowitz 2009, p.102-104).

De keuze van zijn bronnen speelt dus een belangrijke bron bij de beeldvorming van het bedrijf. Als in een artikel bijvoorbeeld alleen maar tegenstanders van een bepaalde maatregel aan het woord komen, krijgt de lezer een heel eenzijdig beeld van de zaak. Zo kan het ook verschil maken of een journalist voornamelijk grote organisaties aan het woord laat of minderheden de kans geeft iets te zeggen (Berkowitz 2009, p.109-111). Dit laatste kan bij een grote internationale organisatie als Deloitte goed aan de orde zijn.

In deze scriptie heb ik nieuwsberichten geanalyseerd. Ik kan dus alleen iets zeggen over wie er *wel* aan het woord worden gelaten. Welke bronnen niet worden geraadpleegd, valt buiten deze studie.

Ik heb opiniestukken die door medewerkers zijn geschreven ook onder deze code meegenomen. De medewerkers worden hierin immers een heel artikel lang aan het woord gelaten. Verder heb ik binnen deze categorie gezocht naar citaten die beginnen en eindigen met aanhalingstekens. Zinnen die iets geparafraseerd waren, maar duidelijk door een persoon waren uitgesproken, heb ik ook meegenomen in deze analyse. Dit gaat dan om zinnen als 'hij zegt dat het mooi weer is'. In deze zin wordt hetgeen dat gezegd is niet aangegeven met aanhalingstekens, maar het is wel duidelijk dat het de woorden van de geïnterviewde zijn.

Codeframe:

Over het bedrijf Deloitte

- 4.1.1 Golf
- 4.1.2 Awards en onderscheidingen
- 4.1.3 Onderzoeksrapporten en publicaties
- 4.1.4 Over werknemers
  - a. Nieuwe benoemingen
  - b. Persoonsinformatie
  - c. Betrokken bij rechtszaak
  - d. Overig
- 4.1.5 Werkzaamheden
  - a. Gevraagd advies
  - b. Waakhond
  - c. Expertise
  - d. Omzet en marktpositie
- 4.1.6 Gebeurtenissen
  - a. Evenementen
  - b. Aantreden Piet Hein Meeter
  - c. Verhuizing kantoren
  - d. Roulatie accountantskantoren
  - e. Uitbreiding bestuur
  - f. Rechtszaak VEB
  - g. Boete AFM
  - h. Aftreden Piet Hein Meeter
  - i. Vestia-zaak
  - j. Onderzoek AFM
  - k. Fraudezaak Ahold 2003

Beroepsgroep accountants

- 4.2.1 Stereotypen accountants
  - a. Brave boekhouder
  - b. Business professional
  - c. Frauderend accountant
  - d. Nalatend en passief
- 4.2.2 Stereotypen werk zelf
  - a. Tekortkoming
  - b. Corporate crime
  - c. Dienen van de maatschappij
  - d. Moral taint
  - e. Social taint
  - f. Tevreden houden van de klant

Personen aan het woord

- 4.3.1 Niet-werknemers
  - a. AFM
  - b. Concurrent
  - c. Oud-collega van werknemer
  - d. Slachtoffer
  - e. Zakenrelatie
- 4.3.2. Werknemers
  - a. Bestuur
  - b. Expert
  - c. Persvoorlichter

4.3.1 Niet-werknemers

Onder deze categorie vallen personen die geciteerd worden en die iets over Deloitte of een werknemer van Deloitte te zeggen hebben, maar niet bij het bedrijf werken. Deze categorie heeft verschillende subcategorieën.

a. AFM

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) houdt in de gaten of de accountantskantoren op de juiste manier te werk gaan en geen wetten of regels overtreden. Op deze manier wordt de AFM ook neergezet in de stukken waarin een woordvoerder van de organisatie wordt geciteerd.

In het geval waarin een dubieuze situatie is opgelost, kijkt de AFM mee en houdt de organisatie Deloitte nog scherper in de gaten dan het al deed.

Wel greep het kantoor op een andere manier in, bevestigt ook de AFM. „Deloitte heeft herstelmaatregelen getroffen en maatregelen om tekortkomingen in de toekomst tegen te gaan.“

-- 20120223 Ook Deloitte krijgt boete van AFM

Door een woordvoerder van de AFM te citeren over welke maatregelen Deloitte heeft genomen, wordt de indruk gewekt dat deze maatregelen niet vanuit het bedrijf zelf komen, maar zijn opgelegd door de AFM. Dit lijkt in de context van het artikel bijna een tweede straf naast de boete die Deloitte kreeg.

Bij alle ernstige overtredingen of schandalen komt de AFM ook kort aan het woord. Bijvoorbeeld bij het aftreden van Piet Hein Meeter:

Het is daarbij hun eigen verantwoordelijkheid om maatregelen te nemen bij eventuele overtredingen. "Die maatregelen moeten ze vervolgens aan ons melden," aldus een woordvoerder. "Die meldingsplicht bestaat niet voor niets." "Het kan zijn dat er dan door de AFM verder naar wordt gekeken, als daar aanleiding voor is. Het is niet te zeggen of we hier ook iets mee zullen doen."

-- 20120327 Baas Deloitte stapt nu al op

De AFM houdt de accountants nauwlettend in de gaten. De acties die Deloitte zelf onderneemt, worden daarna ter goedkeuring aan de AFM voorgelegd, de AFM komt in deze berichtgeving naar voren als machtige organisatie die een eindoordeel mag vellen over de bedrijven.

b. Concurrent

In de accountancy wordt vaak gesproken over de 'Big 4', de vier grootste accountancy kantoren van Nederland. Naast Deloitte zijn dit KPMG, Ernst & Young en PricewaterhouseCoopers (PwC). De concurrenten zijn dus werknemers van een van deze drie kantoren.

Ondanks dat er maar een fragment voorkomt, vind ik het belangrijk genoeg om te laten staan. Bovendien is dit een hele duidelijke categorie die niet bij een van de andere kan worden ondergebracht. De enige keer dat dit voorkomt in mijn corpus, praat een partner bij Ernst & Young zeer positief over Meeter. Zijn mening wordt gebruikt om de status van zijn positie te duiden en aan zijn kwaliteiten daaruit af te leiden:

Dat hij als fiscalist doordringt tot de top van een big four-kantoor zegt ook iets over zijn bestuurlijke kwaliteiten (...). Fiscalisten zijn in de minderheid ten opzichte van accountants. Het is alsof je als junior partner toch premier wordt. Dan moet je een bestuurlijke trackrecord opgebouwd hebben en over de schutting kunnen kijken.

-- 20120124 Klantenman neemt roer over bij Deloitte

Een aantal keer is de concurrent ook een oud-college van Meeter. Oud-collega's had ik eerst onder een aparte code gezet, maar het bleek niet vaak genoeg voor te komen. Bovendien waren alle oud-collega's die aan het woord werden gelaten, ook concurrentie omdat ze nu bij een ander bedrijf werkten.

c. Oud collega's

Bij het aantreden van Piet Hein Meeter is een groot artikel over de nieuwe bestuursvoorzitter geschreven. Om een goed beeld van hem te krijgen, vertellen een paar oud-collega's over hem. Beiden hebben vertrouwen in zijn capaciteiten. De ene prijst hem om zijn goede omgang met klanten en de ander zegt – in tegenstelling tot andere meningen in het artikel – dat Meeter als fiscalist goed kan omgaan met de strengere regels voor accountantscontrole.

d. Slachtoffers

Een aantal keer komen personen aan het woord die slachtoffer zijn van de fouten die hun accountant heeft gemaakt. In elk fragment onder deze categorie is Deloitte tekort geschoten, er worden geen hardere beschuldigingen dan dat geuit.

Ook de controlerende accountant Deloitte heeft hier ernstige steken laten vallen, zodat raadsleden zich dikwijls geen goed oordeel konden vormen.

--20120106 Onderzoek Boarnsterhim toont wanbeleid aan

Ook beleggersclub VEB stelt zichzelf op als slachtoffer van het slechte werk van Deloitte. Een aantal keer komt Jan Maarten Slagter, voorzitter van VEB, aan het woord. Deze berichten zijn zeer negatief. Niet alleen had Deloitte volgens de VEB de boekhoudfraude bij Ahold in 2003 eerder kunnen

ontdekken, maar sinds die tijd zouden ze de buitenwereld bewust misleid hebben om vervolging te ontspringen.

VEB-directeur Jan Maarten Slagter sprak in dit verband van „gedrag een accountant onwaardig dat niet ongestraft mag passeren". Het handelen van Deloitte en Dassen tart volgens hem „alle wetten, regels en integriteitsnormen (...).

-- 20120414 AFM onderzoekt misleiding Deloitte

De zaak die VEB aan wilde spannen tegen Deloitte is een hele tijd in het nieuws geweest, zowel voor als na het aftreden van Meeter. De citaten van de VEB die zichzelf als slachtoffer ziet, zijn niet veranderd in de loop van het jaar.

e. Zakenrelatie

Als een zakenrelatie of opdrachtgever aan het woord komt en over Deloitte spreekt, is het omdat Deloitte iets aan het licht heeft gebracht. De zakenrelaties refereren kort aan het werk van Deloitte en geven een verklaring over de situatie. De fragmenten in deze categorie gaan allemaal over regionale gebeurtenissen.

Burgemeester Bos legt uit wat er fout is gegaan: "Deloitte controleert de jaarrekening (...) op één onderdeel krijgen we van de accountant een beoordeling die gevoelig ligt.

-- 20120427 Deloitte tikt gemeente Boekel op de vingers

Een keer onderschrijft de overheid een advies van Deloitte. Ook hier wordt kort gerefereerd aan het advies voordat de woordvoerder het standpunt van zijn eigen bedrijf naar voren brengt.

4.3.2 Werknemers

De werknemers die geciteerd worden, zijn te verdelen in drie categorieën: experts, bestuurders en persvoorlichters.

a. Bestuur

Vanuit hun rol als bestuurder van Deloitte, worden werknemers geciteerd. Dit gaat steeds over de koers die het bedrijf vaart, over de juridische structuur van het bedrijf of over werkzaamheden die de bestuurders uitvoeren. Zo geeft bestuurder Peter Bommel een reactie op de boete van de AFM en wordt financieel directeur Cees de Boer geciteerd over de juridische structuur van zijn bedrijf. De enige keer dat Piet Hein Meeter aan het woord komt, spreekt hij zich uit over de verlenging van het sponsorcontract met het Deloitte Ladies Open.

In al deze berichten wordt expliciet vermeld dat de geciteerde werknemers een bestuurlijke rol vervullen in het bedrijf. Bij het citaat van Meeter wordt er daarnaast ook nog gerefereerd aan zijn aantreden door zijn citaat af te sluiten met ‘zegt de nieuwe topman van Deloitte Nederland’.

b. Expert

Hoofdstuk 5.1.3. gaat over onderzoeksrapporten en publicaties. De werknemers die als expert worden aangehaald, worden meestal in deze artikelen geciteerd. Een werknemer mag vertellen over het onderzoek dat hij of zij heeft geleid. Voor elk onderzoek is dit een andere werknemer, maar wat opvalt is dat ze bijna allemaal een hoge functie bekleden (manager, partner of director). Dit wordt er ook vaak bij vermeld door de media. Het zou kunnen dat de functie voor journalisten een manier is om de expertise van de werknemers aan te geven. In een paar berichten die in lokale media zijn verschenen, wordt geen functie genoemd. Het gaat dan om expertise van werknemers van een regionale vestiging van Deloitte die als expert worden gezien.

Het viel mij op dat er meerdere keren berichten waren over verschillende onderzoeken binnen de vastgoedsector. In deze berichten wordt partner Frank ten Have veel geciteerd. Ook Marcel Noordhuis komt meerdere keren voor. Omdat hij promoveert op een onderwerp uit de bouwsector aan de Universiteit van Amsterdam is hij niet alleen door Deloitte aangewezen als expert, maar ook door een wetenschappelijke instelling. Dit maakt hem zonder twijfel expert.

Twee werknemers komen erg vaak voor binnen deze code: Peter Kavelaars en Dick Berlijn. Dick Berlijn komt vaak aan het woord over cybercrime en cyberveiligheid. Hij is niet alleen bekend doordat hij het bestuur van Deloitte adviseert, maar ook omdat hij voormalig commandant der strijdkrachten is. Zijn vroegere rol wordt vaak erbij vermeld naast de rol die hij bij Deloitte bekleedt.

Peter Kavelaars is directeur wetenschappelijk bureau belastingadviseurs bij Deloitte, daarnaast werkt hij als hoogleraar fiscale economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij geeft alleen commentaar vanuit zijn expertise en wordt vaak door journalisten geraadpleegd om actualiteiten op het gebied van belasting te duiden. Zo wordt hij bijvoorbeeld geciteerd in berichtgeving over belastingvoordeel in Nederland of berichten over Europese belastingregels.

Het feit dat Noorland en Kavelaars beiden ook door een universiteit worden erkend als expert, maakt hun commentaar waardevoller dan het commentaar van iemand die alleen bij Deloitte expert is op dat gebied. Hun expertise wordt bevestigd door een wetenschappelijke instelling. Het feit dat zij ook in de media aan Deloitte worden verboden, geeft Deloitte meer geloofwaardigheid.

Naast Kavelaars en Berlijn die ook geraadpleegd worden als ze niet zelf een onderzoek hebben uitgevoerd, heb ik een ander citaat gezien waarbij dit het geval is. Barbara Majoor is expert op het gebied van kwaliteit en risicobeheersing. Zij schrijft een opinieartikel op het gebied van risicorapportering. Omdat zij zich onder meer bezig houdt met de kwaliteit van het bedrijf, wordt zij ook geciteerd in een artikel over de aanstelling van Piet Hein Meeter.

c. Persvoorlichter

De persvoorlichters van Deloitte worden door de media meestal ‘woordvoerders’ genoemd en komen op drie manieren aan het woord. De persvoorlichter ontkent beschuldigingen, bevestigt situaties of gebeurtenissen waarvan tot dan niet zeker was of ze gebeurd waren of voegt extra informatie toe aan een nieuwsbericht. In bijna alle gevallen die ik heb bekeken, komen persvoorlichters aan het woord als het onderwerp waar een journalist commentaar op wil negatief is voor Deloitte. Zo komen persvoorlichters aan het woord als de media commentaar vraagt op geruchten of beschuldigingen.

Het afwijzen van deze beschuldigingen wordt door journalisten weergegeven alsof de persvoorlichters boos waren of erg fel reageerden. Ook zijn deze citaten steeds heel stellig en worden de beschuldigingen bijvoorbeeld ‘onzin’ genoemd. Bijvoorbeeld in onderstaand fragment:

Een zegsman van Deloitte noemt de beschuldigingen 'buiten elke proportie', en wijst die met kracht af. Het accountantskantoor heeft de klachtenprocedure naar eigen zeggen door een extern advocatenkantoor laten onderzoeken. "Hieruit is ondubbelzinnig naar voren gekomen dat er in geen enkel opzicht sprake is van verwijtbaar gedrag, laat staan van strafbare feiten."

-- 20120602 VEB: Deloitte pleegde valsheid in geschrifte

Bij het bevestigen van situaties is het citaat vaak maar heel erg kort en bevat het niet meer informatie dan het feit dat bevestigd wordt. De rest van de informatie is van de journalist afkomstig, vaak wordt de uiteenzetting door de journalist bevestigd door de persvoorlichter.

In een aantal gevallen voegt de persvoorlichter nieuwe informatie toe aan het bericht. In mijn corpus zijn dit berichten over negatieve gebeurtenissen. De persvoorlichter geeft nieuwe informatie die de vaak ernstige feiten iets nuanceren. Bijvoorbeeld in onderstaand fragment

Deloitte liet weten nog bezig te zijn met het onderzoek naar Vestia. De woordvoerster zegt dat Klop geheel zelfstandig besloten heeft om na het onderzoek van de AFM zijn controlerende werkzaamheden neer te leggen.

-- 20120430 Accountant van Vestia blundert

Een mededeling als deze smooit speculaties dat hij zou zijn ontslagen in de kiem en verklaart het nieuws dat hij zijn normale werkzaamheden niet meer uitvoert. Hiermee heeft Deloitte ook de kans te laten zien dat ze adequaat optreden.

Een enkele keer geven persvoorlichters commentaar bij een uitgevoerd onderzoek. In tegenstelling tot de andere citaten van persvoorlichters, gaan deze citaten over een onderwerp dat positief is voor Deloitte.

4.3.3. Samenvatting

Binnen dit hoofdstuk hebben we gezien op wat voor manier niet-werknemers en werknemers in de media over Deloitte spreken. Als de AFM wordt geciteerd, is dat eigenlijk altijd negatief voor Deloitte. Als de autoriteit iets over een bedrijf te zeggen heeft, betekent dat altijd dat ze al hebben ingegrepen of dat ze reden hebben het bedrijf in de gaten te houden.

Een andere partij die altijd negatief naar voren komt, zijn mensen die zich als slachtoffer van (het beleid van) Deloitte profileren. Dit zijn met name de beleggers van VEB. Het conflict tussen Deloitte en de VEB wordt steeds erger en dus is er lang aandacht voor en worden zegsmannen van de VEB geciteerd. Zij benadrukken hun rol als slachtoffer en eisen van Deloitte een schadevergoeding voor hun verlies bij de Ahold fraude.

Concurrenten en collega's komen alleen aan het woord bij het aan en aftreden van Meeter om zijn positie te duiden of om extra persoonsinformatie over hem te verstrekken aangezien hij zelf niet wordt geciteerd in de artikelen. Deze citaten zijn overwegend positief

Werknemers zelf komen het meest aan het woord in het kader van onderzoeken en publicaties. De betrokken werknemer mag als expert iets vertellen over zijn eigen onderzoek. Een aantal werknemers heeft bijzondere expertise en is ook verbonden aan een universiteit. Deze werknemers worden gevraagd commentaar te leveren op maatschappelijke situaties op het gebied van accountancy, economie of belastingen.

Leden van het bestuur van Deloitte komen alleen aan het woord als er iets positiefs te vertellen is, bijvoorbeeld een nieuwe benoeming of de verleningen van het sponsorcontract van een golftoernooi. In deze berichten wordt de hoge functie steeds benadrukt.

De persvoorlichters van Deloitte worden vrijwel alleen geciteerd in berichten die zeer negatief zijn voor Deloitte. De voorlichter probeert de negatieve berichtgeving tegen te spreken of af te zwakken.

5. CONCLUSIE

Media spelen een belangrijke rol in de manier waarop wij naar de wereld kijken. Journalisten bepalen waar wij wel of geen kennis van nemen, geven ons informatie en leggen gebeurtenissen uit. Hiermee leggen ze ons niet op wat we moeten denken, maar moedigen ze ons soms wel aan om op een bepaalde manier ergens over na te denken (Greenberg & Knight 2004, Hellgren et al. 2002).

Dit geldt zeker voor de berichten over grote bedrijven, multinationals. De doorsnee burger heeft geen idee wat er zich achter de muren van de hoge, grijze kantoorflats afspeelt. Kennis hiervan doen we op via de media. Maar ook de bedrijven zelf houden de berichtgeving in de gaten. Persafdelingen proberen een zorgvuldig gecreëerde identiteit naar buiten te brengen, feedback hierop ontvangen ze voor het grootste gedeelte via de media (Grandy & Mavin 2011). De berichtgeving heeft dus niet alleen invloed op hoe de burger een bedrijf ziet (*corporate image*), maar speelt ook een rol in de identiteit van het bedrijf (*corporate identity*).

Al het bovenstaande geldt ook voor het imago van de beroepsgroep (*occupational image*). Hoe belangrijker bepaalde werkzaamheden zijn binnen de dienstverlening van een bedrijf, hoe groter de invloed van het *occupational image* kan zijn op het *corporate image* (Rosson & Brooks 2004). Een slecht imago van de beroepsgroep of specifieke taken die bij het beroep horen, kan van grote invloed zijn op het imago van een bedrijf dat in die sector werkzaam is.

Ondanks dat media zo'n grote rol spelen in het creëren van een imago van een bedrijf, is er nog nauwelijks onderzoek naar gedaan. Bestaande publicaties betreffen vooral prescriptief marketingonderzoek in plaats van descriptief onderzoek naar hoe media een beeld vormen van bedrijven.

In dit onderzoek naar beeldvorming concentreer ik mij op de accountancy, specifiek op Deloitte en nog specifiek op de periode rond het aftreden van bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter. Mijn onderzoeksvraag en sub-vragen luiden:

Hoe is het beeld dat van Deloitte werd geschetst in de media veranderd na het aftreden van bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter in 2012 en welke rol speelt het imago van de beroepsgroep (*occupational image*) hier in mee?

Hier kan ik de volgende sub-vragen bij stellen:

- Wat was het imago van Deloitte dat in de media werd geschetst voor, tijdens en na het aftreden van Piet Hein Meeter?
- Hoe wordt de beroepsgroep in beeld gebracht in berichtgeving over Deloitte en op welke manier wordt dit gelinkt aan Deloitte voor, tijdens en na het aftreden van Piet Hein Meeter?

Ik heb dit onderzocht door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse. De analyse resulteerde in een codeframe met drie hoofdcategorieën. Ik zal mijn hoofdvraag proberen te beantwoorden aan de hand van die drie categorieën. Alle beelden die onder deze drie categorieën zijn beschreven, vormen samen het imago van Deloitte.

Voor de volledigheid hieronder nog eenmaal het definitieve codeframe met de nummering die overeenkomt met de hoofdstuknummering in deze scriptie:

Over het bedrijf Deloitte

- 4.1.1 Golf
- 4.1.2 Awards en onderscheidingen
- 4.1.3 Onderzoeksrapporten en publicaties
- 4.1.4 Over werknemers
  - a. Nieuwe benoemingen
  - b. Persoonsinformatie
  - c. Betrokken bij rechtszaak
  - d. Overig
- 4.1.5 Werkzaamheden
  - a. Gevraagd advies
  - b. Waakhond
  - c. Expertise
  - d. Omzet en marktpositie
- 4.1.6 Gebeurtenissen
  - a. Evenementen
  - b. Aantreden Piet Hein Meeter
  - c. Verhuizing kantoren
  - d. Roulatie accountantskantoren
  - e. Uitbreiding bestuur
  - f. Rechtszaak VEB
  - g. Boete AFM
  - h. Aftreden Piet Hein Meeter
  - i. Vestia-zaak
  - j. Onderzoek AFM
  - k. Fraudezaak Ahold 2003

Beroepsgroep accountants

- 4.2.1 Stereotypen accountants
  - a. Brave boekhouder
  - b. Business professional
  - c. Frauderend accountant
  - d. Nalatend en passief
- 4.2.2 Stereotypen werk zelf
  - a. Tekortkoming
  - b. Corporate crime
  - c. Dienen van de maatschappij
  - d. Moral taint
  - e. Social taint
  - f. Tevreden houden van de klant

Personen aan het woord

- 4.3.1 Niet-werknemers
  - a. AFM
  - b. Concurrent
  - c. Oud-collega van werknemer
  - d. Slachtoffer
  - e. Zakenrelatie
- 4.3.2. Werknemers
  - a. Bestuur
  - b. Expert
  - c. Persvoorlichter

5.1 Het bedrijf Deloitte

De beelden die alleen op het bedrijf betrekking hebben, zijn zeer divers. Hier vallen alle activiteiten van de organisatie onder. Aangezien Deloitte een hele grote organisatie is, zijn die activiteiten nogal divers.

Deloitte wordt genoemd in berichtgeving over Golf. In de meeste gevallen doen journalisten dat niet expres. Omdat Deloitte naamgever is van een groot golftoernooi, het Deloitte Ladies Open, komt 'Deloitte' dus automatisch voor in de berichtgeving. De naam van het bedrijf wordt steeds weer verbonden met Golf.

De expertise van Deloitte wordt op twee manieren erkend. Ten eerste met berichten over andere bedrijven waarin wordt genoemd dat ze een onderscheiding hebben ontvangen van Deloitte. Deze prijs wordt genoemd als een soort statussymbool voor het betreffende bedrijf. Ten tweede vormen de onderzoeken die Deloitte uitvoert een bron van nieuws. Ik had van tevoren niet verwacht dat dit zo zou zijn omdat Deloitte geen onafhankelijke wetenschappelijke instelling is, maar een bedrijf dat winst moet maken en soms ook een onderzoek uitvoert in opdracht van een bedrijf dat daar belang bij heeft.

De werkzaamheden die binnen deze code vallen hebben geen betrekking op de accountancy. Deloitte wordt een aantal keer genoemd als bron van informatie. Een opdrachtgever heeft advies gevraagd en heeft dat gekregen. In de krant vertelt de opdrachtgever over het advies en vermeldt daar Deloitte als bron bij. Deloitte wordt echter ook een aantal keer weergegeven als waakhond. Het bedrijf treedt zelf op en wacht niet tot advies gevraagd wordt. Soms corrigeert Deloitte zelfs een bedrijf als er iets niet klopt of waarschuwt het bedrijf ergens voor.

Naast dat expertise wordt toegekend aan individuele werknemers, wordt het ook wel eens toegekend aan het bedrijf als geheel. Werknemers van Deloitte zijn ergens goed in, deze expertise wordt aan Deloitte als bedrijf toegekend. Dit geeft aan dat het volgens de journalisten geen eigenschap is van één werknemer, maar dat het iets is waar het bedrijf goed in is. Onder de sub-code 'werkzaamheden' valt ook de code 'omzet en marktpositie'. Binnen deze categorie wordt feitelijk gerapporteerd over de status van Deloitte. Kennelijk wordt het bedrijf belangrijk genoeg bevonden om dit soort resultaten in de krant te vermelden.

De laatste subcategorie is de ingewikkeldste: gebeurtenissen. Afgezien van een aantal losse evenementen waar Deloitte aanwezig was of die het bedrijf organiseerde, waren de gebeurtenissen vooral negatief. Zo besloot de VEB Deloitte aan te klagen voor hun rol tijdens de boekhoudfraude bij Ahold, deelde de AFM een boete uit, moest Piet Hein Meeter aftreden, bleek dat een accountant bij Vestia onterecht een jaarrekening had goedgekeurd en stelde de AFM een onderzoek in naar accountantskantoren die woningcorporaties controleerden.

Al deze gebeurtenissen waren lang in het nieuws omdat er steeds nieuwe feiten naar boven kwamen of het proces voortduurde. De negatieve gebeurtenissen werden in de berichtgeving steeds aan elkaar gelinkt, ook al hadden ze niets met elkaar te maken. Hierdoor creëerden de media een soort trend. Dit proces werd versterkt doordat de Tweede Kamer bezig was met wetgeving om schandalen

binnen de accountancy te voorkomen en accountantskantoren te laten rouleren bij klanten. De schandalen kregen meer gewicht als de AFM geciteerd werd. De autoriteit heeft veel gezag en werd in berichtgeving niet tegengesproken.

Het aan- en aftreden van bestuursvoorzitter Piet Hein Meeter verdient hier aparte aandacht. Geheel in lijn met de theorie van Benediktsson (2010) was er veel aandacht voor Meeter en voor Deloitte toen zijn aftreden werd bekend gemaakt. Met het vertrek van Meeter was dit schandaal echter snel afgelopen en na twee dagen is het niet meer genoemd in de berichtgeving.

Ik had verwacht dat er in de berichtgeving na zijn aftreden vaker negatief werd gesproken over accountancy, maar door de vele schandalen die zowel voor als na zijn aftreden aan het licht kwamen, is dat niet te beoordelen.

Wat opviel is dat er in berichtgeving over Meeter steeds gerefereerd werd aan eerdere schandalen binnen de accountancy. Eigenlijk stond deze overtreding van Meeter op zichzelf en had het niets te maken met de grote schandalen in de accountancy, daarbij is het niet eens zeker of hij zelf een rol heeft gespeeld in deze overtreding of dat het een misverstand was met zijn belegger. Toch werd zijn overtreding in een rijtje gezet met bewuste overtredingen en zelfs met fraude binnen de accountancy. Dit bezorgt Deloitte een slechte naam. Ook werd Deloitte belachelijk gemaakt omdat ze zelf diensten aanbiedt om dit soort situaties te voorkomen terwijl ze het bij zichzelf niet konden voorkomen. In tegenstelling tot wat Benediktsson beweert, komt Deloitte hier dus eigenlijk slechter vanaf dan Meeter zelf.

5.2 De beroepsgroep van accountants

Hanlon nam in 1997 een verschuiving waar van accountancy als maatschappelijk beroep naar accountancy als commercieel beroep. Deze verschuiving is enkele jaren later nog steeds zeer goed merkbaar in de berichtgeving over Deloitte.

Jeacle (2007) schetste het beeld van de accountant als brave, saaie boekhouder die netjes zijn werk doet en kritisch is op het bedrijf dat hij controleert. Hij dient de maatschappij en trekt aan de bel als er ook maar een cijfertje niet goed staat. Dit stereotype is nauwelijks terug te vinden in de berichtgeving. Er wordt soms nog wel bericht over Deloitte die kritisch is of iets aan de kaak stelt, maar dit is vrijwel alleen in regionale berichtgeving. Bovendien is de accountant in deze berichten wel heel correct en netjes, maar niet saai en grijs zoals Jeacle hem beschrijft.

Het stereotype van de accountant als *business professional* (Carnegie et al. 2010) is echter veelvuldig terug te vinden. De accountant is commercieel, wil graag de klant tevreden houden. De hoogste baas en het gezicht van Deloitte, Piet Hein Meeter, wordt in veel berichtgeving ook expliciet 'te commercieel' genoemd. Dit wordt niet als iets positiefs gezien.

Een stereotype dat nog iets verder gaat, is die van de frauderende accountant. Hierbij wordt de accountant verdacht van strafbare feiten of heeft hij ze daadwerkelijk al begaan. Door bewoordingen zoals 'strafbankje' worden accountants neergezet als criminelen en wordt Deloitte als bedrijf gelinkt

aan *white-collar crime* (Minkes & Minkes 2008). Dit beeld van de accountant als crimineel komt heel erg naar voren in de citaten van VEB over Deloitte, zeker omdat de VEB zichzelf heel erg als slachtoffer wegzet. Ook in berichtgeving waar de AFM een rol speelt, is het beeld van de accountant als witte-boorden crimineel aanwezig. De AFM heeft de macht en de middelen om een onderzoek in te stellen of accountants te straffen, dit gebeurt ook een aantal keer. Van tevoren had ik niet verwacht dat de accountants van Deloitte bij zo veel verschillende gebeurtenissen gelinkt zouden worden aan criminaliteit.

Een beeld dat ik van tevoren absoluut niet verwacht had tegen te komen is het beeld van de accountant die nalatend en passief is. Dit zit eigenlijk tussen de brave boekhouder en de frauderende accountant in. Het is een negatief beeld, maar de accountant overtreedt de regels niet bewust. Hij leunt achterover en laat na iets te doen, hij voert zijn taken niet goed uit. Dit brengt overigens wel een verdachtmaking met zich mee voor die accountant. Waar rook is, kan ook vuur zijn.

Wordt accountancy neergezet als *dirty work*? Ik denk van wel. Door de vele negatieve gebeurtenissen wordt het werk steeds neergezet als criminele activiteit of al werk waarbij vele werknemers nalaten goed op te letten. Dit is moreel niet acceptabel en er is dus sprake van *moral taint*. Dit wordt versterkt doordat bij elk schandaal de eerdere schandalen weer in herinnering worden gebracht zodat de gebeurtenis niet op zichzelf lijkt te staan en de lezer de indruk krijgt dat dit een normale gang van zaken is binnen de beroepsgroep.

Ik had verwacht dat *social taint* niet zo sterk aanwezig zou zijn. Dit klopt. Behalve in de Ahold zaak is het niet duidelijk of de accountants met frauderend management omgaan, er wordt ook weinig aandacht aan besteed. De omgang met de AFM drukt wel altijd zijn stempel op Deloitte omdat de AFM alleen langs komt als er iets mis is.

Kreiner et al. (2006) onderscheiden vier verschillende mate van *dirty work*. De accountancy valt in het derde stigma waarbij de typering van *dirty work* op de volle breedte van het beroep van toepassing is, maar niet diep gaat. De accountants worden regelmatig als commercieel gezien, iets dat absoluut niet als een nobel streven wordt gezien, maar nog geen overtreding is. Accountants worden ook regelmatig verdacht van fraude en weggezet als witte-boorden crimineel, maar dit gebeurt alleen in specifieke gevallen. Het beeld van de brave boekhouder komt nog nauwelijks voor. Alles bij elkaar maakt dat accountancy over de volle breedte van het beroep wordt gezien als *dirty*.

5.3 Personen aan het woord

Door bepaalde bronnen wel of niet te citeren kan de journalist impliciet zijn eigen mening door laten schemeren. Door een bepaalde partij aan het woord te laten en een andere niet, kan de journalist dus ook invloed uitoefenen op het imago van Deloitte (Berkowitz 2009).

Werknemers van Deloitte komen voornamelijk aan het woord als expert in berichtgeving over een van de vele onderzoeken. Een aantal werknemers is ook verbonden aan een wetenschappelijke instelling en mag commentaar leveren op gebeurtenissen buiten Deloitte. Een enkele keer komt

iemand uit het bestuur aan het woord, dit is alleen bij hele bijzondere gebeurtenissen die niet door een andere werknemer hadden kunnen worden uitgevoerd.

Als Deloitte negatief in het nieuws komt, reageert de persvoorlichter of doet de journalist het zonder commentaar.

De AFM wordt een aantal keer geciteerd, soms ook over maatregelen die Deloitte zelf heeft genomen. Dit tast de autoriteit van het bedrijf aan omdat het zo lijkt alsof de AFM deze maatregelen indirect heeft opgelegd. In berichten waar de AFM spreekt, komt Deloitte nauwelijks aan het woord.

Bij het aan- en aftreden van Meeter spreken concurrenten en oud-collega's om zijn positie te duiden en om een zo volledig mogelijk beeld van hem te geven. Dit is meestal positief, al wordt Meeter heel vaak 'commercieel' genoemd, iets dat niet goed is in de accountancy.

De VEB profileert zichzelf in citaten regelmatig als slachtoffer van het beleid van Deloitte. De woordvoerders van Deloitte reageren pas een paar dagen nadat VEB het bedrijf heeft aangeklaagd. Hierdoor is de VEB vaak geciteerd in de rol van slachtoffer.

5.4 Imago

Is het imago van Deloitte in enkele zinnen te omschrijven? Absoluut niet. Deloitte is een groot bedrijf dat veel verschillende werkzaamheden verricht en met al die activiteiten anders in het nieuws komt. Al deze beelden samen vormen het imago van Deloitte. De berichtgeving over het bedrijf zelf, los van de accountancytak, is het meest divers van alle drie de categorieën. Voor en na het aftreden van Piet Hein Meeter is nauwelijks verschil te zien binnen deze categorie. Dat komt wellicht doordat de meeste codes die hieronder vallen niets met accountancy te maken hebben.

Binnen berichtgeving over de beroepsgroep van accountants is ook weinig verschil te zien in berichten voor en na het aftreden van Meeter. Na zijn aftreden zijn er geen nieuwe beelden bijgekomen, dat komt wellicht doordat er voor zijn aftreden al zoveel negatieve gebeurtenissen hadden plaatsgevonden.

De accountancy heeft – al voor het eerste bericht in mijn corpus - een slechte naam gekregen, deze slechte naam is alleen maar versterkt door alle schandalen die in 2012 hebben plaatsgevonden. Dit is ook te merken aan het feit dat het stereotype van de saaie boekhouder nauwelijks voorkomt. Als dit stereotype al voorkwam, was hij wel netjes en correct maar niet saai. Een stereotype dat veel voorkwam is die van de accountant als *business professional* of zelfs als witte-boorden crimineel. Het werk werd op deze manier afgebeeld als moreel verwerpelijk, als *dirty work*.

Dit heeft zeker zijn invloed gehad op Deloitte. Doordat de schandalen binnen het bedrijf consequent gelinkt werden aan andere negatieve gebeurtenissen, liet de berichtgeving een trend zien en werd Deloitte in een slecht daglicht geplaatst. Naar mijn mening was dit niet elke keer terecht. De overtreding van Piet Hein Meeter bijvoorbeeld had ook per ongeluk plaats kunnen vinden, dit is niet zo duidelijk en genuanceerd in beeld gebracht. Het is opgeschreven alsof het logisch was (Meeter is te

commercieel, er zijn al zo veel van dit soort dingen gebeurd binnen de accountancy). Hiermee is accountancy geportretteerd als *dirty work* en wordt Deloitte negatief weergegeven.

Aanbevelingen vervolgonderzoek

Het zou interessant zijn om te onderzoeken of het *occupational image* van accountants zoals dat in deze scriptie naar voren is gekomen, ook in berichtgeving over andere accountancykantoren naar voren komt. Dit onderzoek zou uitgebreid kunnen worden met onderzoek naar persberichten, naar de mate waarin journalisten hierdoor beïnvloed worden en hoe dit invloed heeft op de beeldvorming van het bedrijf en van de beroepsgroep. Ook zou dit onderzoek uitgebreid kunnen worden in tijd zodat er een nog duidelijker beeld ontstaat.

6. BIBLIOGRAFIE

WETENSCHAPPELIJKE LITERATUUR

- Benediktsson, M. O. (2010). The deviant organization and the bad apple CEO: Ideology and accountability in media coverage of corporate scandals. *Social forces*, 88(5), 2189-2216.
- Berkowitz, D. A. (2009). Reporters and their sources. *The handbook of journalism studies*, 102-115.
- Carnegie, G. D., & Napier, C. J. (2010). Traditional accountants and business professionals: portraying the accounting profession after Enron. *Accounting, Organizations and Society*, 35(3), 360-376.
- Gobert, J. (2008). The evolving legal test of corporate criminal liability. *J. Minkes and L. Minkes Corporate and white-collar crime. Los Angeles: Sage*, 61-80.
- Grandy, G., & Mavin, S. (2011). Occupational image, organizational image and identity in dirty work: Intersections of organizational efforts and media accounts. *Organization*, 19(6), 765-786.
- Greenberg, J., & Knight, G. (2004). Framing sweatshops: Nike, global production, and the American news media. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 1(2), 151-175.
- Hanlon, G. (1997). Commercialising the service class and economic restructuring—a response to my critics. *Accounting, Organizations and Society*, 22(8), 843-855.
- Hellgren, B., Löwstedt, J., Puttonen, L., Tienari, J., Vaara, E., & Werr, A. (2002). How issues become (re) constructed in the media: Discursive practices in the AstraZeneca merger. *British Journal of Management*, 13(2), 123-140.
- Jeacle, I. (2008). Beyond the boring grey: the construction of the colourful accountant. *Critical Perspectives on Accounting*, 19(8), 1296-1320.
- Jones, R. (2010). Corporate branding: the role of vision in implementing the corporate brand. *Innovative Marketing*, 6(1), 44-57.
- Kreiner, G. E., Ashforth, B. E., & Sluss, D. M. (2006). Identity dynamics in occupational dirty work: Integrating social identity and system justification perspectives. *Organization Science*, 17(5), 619-636.
- Koetsenruijter, W. & Van Hout, T. (2014). *Methoden voor journalism studies*. Boom Lemma uitgevers.
- Minkes, J., & Minkes, L. (Eds.). (2008). *Corporate and white collar crime*. Sage.
- Punch, M. (2008). The organization did it: Individuals, corporations and crime. *Corporate and white-collar crime. Los Angeles: Sage*, 102-121.
- Rosson, P. & Brooks, M.R. (2004). MAs and Corporate Visual Identity: An Exploratory Study. *Corporate Reputation Review*, 7(2), 181-194.
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage Publications.
- Silva-Rojas, N., & Roast, S. (2006). Corporate visual identity: the communicational role of the brand

name and the logo.

- Steinke, I. (2004). Quality criteria in qualitative research. *A companion to qualitative research*, 184-190.
- Weisburd, D., & Waring, E. (2001). *White-collar crime and criminal careers*. Cambridge University Press.
- Woodham, J. M. (2004). Corporate identity. In *A dictionary of modern design*. Oxford University Press. Geraadpleegd op 16 januari 2013 via <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780192800978.001.0001/acref-9780192800978-e-192?rskey=kYZV63&result=1>

KRANTENARTIKELEN

- Jong, de Y. (2012, augustus 13). Controle op ontoelaatbaar gedrag van accountants verscherpt. Belastingdienst en toezichthouder AFM sluiten convenant met beroepsgroep om meer zaken aanhangig te kunnen maken. *Financieel Dagblad*, p.1.
- McCarthy, M. (2004, februari 23). Next up on Schandal Parade: Adelphia; Cable Kings' Trial Starts. *USA Today*. p.B9

7. BIJLAGEN

7.1 Interne betrouwbaarheid	p. 74
7.2 Codeframe op 31-05-2014	p. 76
7.3 Lijst artikelen corpus	p. 77
7.4 Lijst artikelen corpus MonAlyse	p. 86

7.1 Interne betrouwbaarheid

Aantal excerpts verwijst naar het aantal geselecteerde tekstfragmenten waar een code aan gehangen is. De eerste keer coderen was tussen half maart en eind april in. De tweede keer coderen is gebeurd in de eerste helft van mei. In de laatste kolom is te lezen hoeveel van deze fragmenten overeen kwamen. De groene kleur in de titel betekent dat de eerste en tweede keer op dezelfde manier gecodeerd is.

Titel	1. aantal excerpts	2. aantal excerpts	gelijk
20120103 Poldermodel biedt een dijk van een kans.docx	3	1	3
20120105 Brusselse boekhoudregels missen hun doel.docx	2	1	2
20120106 Onderzoek boarnsterhim zou wanbeleid aantonen.docx	2	1	0
20120110 Fracties vrezen onrust.docx	1	1	0
20120110 Gemeenten verliezen fors op grondbezit.docx	1	1	1
20120110 Grondbezit bedreigt gemeenten.docx	1	1	1
20120110 Oud-BPA-raadslid Smit- ik had geen wethoudersambities.docx	1	1	0
20120110 Verlies door grondbezit De Gelderlander.docx	1	1	1
20120111 KPMG houdt omzet en winst op peil in lastig jaar.docx	1	1	1
20120113 Btw-chaos dreigt bij fiscus.docx	1	1	1
20120113 personalia.docx	1	1	1
20120113 Wilting was eind jaren '90 druk met handel.docx	1	1	1
20120114 Massaal verweer tegen btw-aanslag .docx	1	1	1
20120114 Miljardenstrop voor schatkist op corporaties lijkt onafwendbaar.docx	1	1	1
20120117 2012- in ieder gezin twee tablets.docx	5	4	5
20120119 Betrek het parlement bij informatieplicht.docx	1	1	1
20120120 Weiland te geef.docx	1	1	0
20120121 'Hollandse sandwich' ondermijnt belastingmoraal in Portugal.docx	1	1	1
20120121 Buitenland roemt Nederlandse stabiliteit en rechtszekerheid.docx	1	1	1
20120121 Nederlandse chemie ziet gouden toekomst.docx	1	1	1
20120123 Welvaartsverlies in Nederland door harmonisatie belasting.docx	2	1	2
20120124 Blikvanger Boeljon is niet langer golfmoe.docx	1	1	1
20120124 consument accepteert tablets ongekend snel.docx	2	2	2
20120124 Deloitte Ladies Open in de lift.docx	2	2	2
20120124 Klantenman neemt roer over bij Deloitte Piet Hein Meeter.docx	9	5	5
20120124 Ladies Open in 2013 naar Schiphol.docx	1	1	1
20120124 Rel rond declaraties .docx	2	1	0
20120125 Advies Deloitte.docx	1	1	1
20120125 Laatste toernooi.docx	1	1	1
20120125 Nederland heeft al lang een vlaktaks, op bonaire.docx	1	1	1

20120125 Welles-nietes in bonnenrel .docx	1	1	1
20120126 Misstanden in Vlaardingen.docx	1	1	0
20120127 AFM laat tanden zien in nieuw toezichtsdomein.docx	2	1	1
20120127 Afm legt ernst young boete op.docx	2	1	0
20120127 Boete voor accountant Ernst & Young.docx	5	4	2
20120127 Corporatiebestuur buiten spel.docx	1	1	1
20120127 Raad- geen onderzoek bonnetjes.docx	1	1	0
20120128 'Menselijk handelen is grootste risico'.docx	3	2	3
20120128 Dit is privégebruik auto.docx	1	1	1
20120128 Provincie stuurt opeens notas.docx	1	1	1
20120128 Reuzensprong voor Jumbo.docx	1	1	1
20120130 Flitshandel in webadvertenties is nieuwe belofde land op internet	1	1	1
20120131 Deloitte breidt bestuur met vijf mensen uit.docx	1	1	1
20120131 Vlaardingse burgemeester Bruinsma staat voor een dilemma in bonnenaffaire .docx	1	1	1
20120201 Accountant accepteert scheidsrechtersbeslissing niet.docx	2	2	2
20120201 Ambtenaar in Elburg weg na fraude.docx	1	1	0
20120201 Bankier weer op hoofdlijnen.docx	1	1	1
20120201 Stelende medewerker Elburg ontslagen.docx	1	1	0
20120202 De vrouw die Facebook aan de man brengt.docx	1	1	1
20120202 El Hamdaoui en clubs geven elkaar schuld.docx	1	1	1

7.2 Codeframe 31-05-2014

Hieronder staat een tussentijdse versie van het codeframe. Dit frame laat goed zien wat er tussen de eerste concept-gestuurde versie en de definitieve versie is veranderd.

Over het bedrijf Deloitte

Handelen van het bedrijf
Stresstest
Net werk
Adviesdienst
Waakhond / waarschuwen

Gebeurtenissen
Rechtzaak VEB
Aftreden Piet Hein Meeter
Boete AFM
Bouw of verhuizing kantoor
Evenementen
Onderzoek AFM
Aantreden Piet Hein Meeter
Reclame en recruitment
Roulatie accountantskantoren
Uitbreiding bestuur
Vestia-zaak
Fraudezaak Ahold 2003

Golf

Awards en onderscheidingen

Omzet en marktpositie

Onderzoeksrapporten en publicaties

Over werknemers
Barbara Majoor
Dick Berlijn
Hooggeplaatste werknemers
Nieuwe benoemingen
Overig
Peter Bommel
Peter Kavelaars
Piet Hein Meeter
Piet Klop
Roger Dassen
Sjef Evers
Expert

Tevreden houden vd klant

Personen aan het woord

Niet-werknemers
AFM
Betrokkene/ burgers
Concurrent
Expert
Oud-collega van werknemer
Oud-werknemer Deloitte
Slachtoffers
Zakenrelatie

Werknemers
Barbara Majoor
Dick Berlijn
Expert
Mennolt Beelen
Persvoorlichter
Peter Bommel
Peter Kavelaars
Piet Hein Meeter
Willekeurige werknemer
Onwetend management
Verantwoordelijk directeur

Beroepsgroep accountants

Stereotypen accountants
Brave boekhouder
Business professional
Frauderend accountant
Grijs en stoffig
Nalatend en passief
Rotte appel

Stereotypen werk zelf
Tekortkoming
Corporate crime
Dienen van de maatschappij
Moral taint
Social taint

7.3 Corpus scriptie

Hieronder een lijst met alle titels die ik heb gebruikt voor de analyse. Erachter staat hoeveel woorden het bestand bevat en hoeveel tekstmarkeringen (excerpts) ik daarin gemaakt heb. Een markering kan een of meerdere codes bevatten.

Title	Length	Excerpts
20120105 Brusselse boekhoudregels missen hun doel.docx	5596	1
20120103 Poldermodel biedt een dijk van een kans.docx	15728	1
20120106 Onderzoek boarnsterhim zou wanbeleid aantonen.docx	4169	1
20120110 Fracties vrezen onrust.docx	3919	1
20120110 Gemeenten verliezen fors op grondbezit.docx	3289	1
20120110 Grondbezit bedreigt gemeenten.docx	4084	1
20120110 Oud-BPA-raadslid Smit- ik had geen wethoudersambities.docx	3590	1
20120110 Verlies door grondbezit De Gelderlander.docx	3133	1
20120111 KPMG houdt omzet en winst op peil in lastig jaar.docx	4104	1
20120113 Wilting was eind jaren '90 druk met handel.docx	2302	1
20120113 personalia.docx	3838	1
20120114 Massaal verweer tegen btw-aanslag .docx	1859	1
20120113 Btw-chaos dreigt bij fiscus.docx	4709	1
20120114 Miljardenstrop voor schatkist op corporaties lijkt onafwendbaar.docx	3158	1
20120117 2012- in ieder gezin twee tablets.docx	6274	3
20120119 Betrek het parlement bij informatieplicht.docx	2467	1
20120120 Weiland te geef.docx	4156	1
20120121 'Hollandse sandwich' ondermijnt belastingmoraal in Portugal.docx	10141	1
20120121 Buitenland roemt Nederlandse stabiliteit en rechtszekerheid.docx	5218	1
20120121 Gemeenten blut door grondhandel.docx	5619	1
20120121 Nederlandse chemie ziet gouden toekomst.docx	3551	1
20120124 consument accepteert tablets ongekend snel.docx	830	2
20120124 Blikvanger Boeljon is niet langer golfmoe.docx	4516	1
20120124 Klantenman neemt roer over bij Deloitte Piet Hein Meeter.docx	6837	5
20120124 Ladies Open in 2013 naar Schiphol.docx	1327	1
20120124 Deloitte Ladies Open in de lift.docx	2357	2
20120123 Welvaartsverlies in Nederland door harmonisatie belasting.docx	3805	1
20120124 Rel rond declaraties .docx	3486	1
20120125 Advies Deloitte.docx	1069	1
20120125 Laatste toernooi.docx	1201	1
20120125 Nederland heeft al lang een vlaktaks, op bonaire.docx	4435	1
20120125 Welles-nietes in bonnenrel .docx	4064	1
20120127 AFM laat tanden zien in nieuw toezichtsdomein.docx	4836	2

20120127 Afm legt ernst young boete op.docx	4374	1
20120127 Boete voor accountant Ernst & Young.docx	4191	4
20120126 Misstanden in Vlaardingen.docx	685	1
20120127 Boete voor Ernst & Young.docx	3863	1
20120127 Corporatiebestuur buiten spel.docx	4885	1
20120127 Raad- geen onderzoek bonnetjes.docx	3870	1
20120128 'Menselijk handelen is grootste risico'.docx	5783	2
20120128 Dit is privégebruik auto.docx	3363	1
20120128 Provincie stuurt opeens notas.docx	1555	1
20120128 Reuzensprong voor Jumbo.docx	1690	1
20120130 Flitshandel in webadvertenties is nieuwe belofde land op internet.docx	7240	1
20120131 Deloitte breidt bestuur met vijf mensen uit.docx	1026	1
20120131 Vlaardingse burgemeester Bruinsma staat voor een dilemma in bonnenaffaire .docx	4634	1
20120201 Ambtenaar in Elburg weg na fraude.docx	942	1
20120201 Accountant accepteert scheidsrechtersbeslissing niet.docx	5684	2
20120202 De vrouw die Facebook aan de man brengt.docx	7512	1
20120201 Stelende medewerker Elburg ontslagen.docx	2226	1
20120202 Engelse clubs minder kooplustig dan vorig jaar.docx	822	1
20120202 El Hamdaoui en clubs geven elkaar schuld.docx	4568	1
20120202 Engelse clubs veel minder kooplustig .docx	2529	2
20120201 Bankier weer op hoofdlijnen.docx	4683	1
20120203 Declaraties Vlaardingen niet nader onderzocht.docx	2472	1
20120202 Gemeenten raken in ademnood nu melkkoe droog staat .docx	5250	1
20120202 Transferperiode zonder knaller.docx	3857	3
20120203 Streep onder bonnenrel.docx	4215	1
20120204 Toezicht op Vestia.docx	3584	1
20120204 Heeft al die controle iets om het lijf.docx	8812	1
20120204 Stadshagen- 37 miljoen euro in min .docx	6245	1
20120204 Opblaasbare iPad-kubus.docx	1815	1
20120204 Te veel reclame is de achilleshiel van Facebook.docx	7806	1
20120206 'Zwolle is absoluut geen Apeldoorn'.docx	4769	1
20120206 Belegger vecht verhuizing aan.docx	3440	1
20120206 Capgemini krijgt een nieuw hoofdkantoor na dreiging van vertrek naar De Meern.docx	9876	1
20120207 Bouwers- sloop lege kantoren .docx	5873	1
20120208 Accountants onder vuur beleggers en parlement.docx	5908	4
20120208 Beleggers slepen Deloitte voor rechter .docx	4412	3
20120207 Drukker laat doelbewust grote orders liggen.docx	6659	1

20120208 VEB daagt accountant Deloitte in fraudezaak Ahold.docx	2739	3
20120208 VEB daagt Deloitte om Ahold-fraude.docx	3628	3
20120209 'Afwachten wat accountant zegt'.docx	1595	1
20120209 Accountant wordt minder koopman, meer dominee.docx	4657	3
20120208 Vestia verdubbelde risico tot 10 miljard .docx	3230	1
20120209 Beleggers dagen accountant Ahold.docx	1781	2
20120209 Kamer steunt verplicht rouleren van accountants na acht jaar .docx	3879	2
20120209 Kleine 'stresstest' voor gemeente Nijmegen.docx	1909	1
20120209 Noordoostpolder doorstaat stresstest met vlag en wimpel .docx	2696	1
20120209 Onder vuur- de accountant.docx	8543	8
20120209 Overheden leren weinig van hun miljoenenmissers.docx	4211	1
20120210 Belastingcommissie bekend.docx	2645	1
20120210 Real en Barcelona grootverdieners met enorme schulden .docx	2749	1
20120210 Real Madrid klopt Barcelona in inkomsten.docx	1235	1
20120211 Eva Jinek op zondag.docx	785	0
20120211 Apeldoorn 'ideale locatie'.docx	4032	1
20120211 Ik veracht middelmatigheid .docx	13046	1
20120210 Ruzie over het failliet stoomtrein.docx	5204	1
20120213 Doorpakken met risicorapportering.docx	4933	1
20120214 Burgemeester houdt informatie bonnenrel achter .docx	1501	1
20120215 'Andere regels voorkomen nieuwe Vestia-debacles niet'.docx	3151	1
20120215 Controle vergt rechte rug.docx	2657	2
20120215 De aanmerkingen en verdachtmakingen zijn een herhaling van zetten.docx	2526	1
20120217 Staatsverzekeraar ASR en Fentener van Vlissingen doen geen aangifte van onregelmatigheden.docx	11085	1
20120218 Adviesklus 'per toeval zo gelopen'.docx	2040	1
20120219 Juridische dagen.docx	1835	1
20120220 - Deventer teert in op financiën.docx	2874	1
20120220 Neem strijd tegen cybercrime serieus.docx	5083	1
20120222 'Voorraad moet de deur uit!'.docx	4945	1
20120223 Ook Deloitte krijgt een boete van de AFM .docx	7285	4
20120224 AFM geeft ook Deloitte boete.docx	4370	5
20120224 Ongekend verlies van 11,6 miljard voor Dexia-bank.docx	2875	1
20120224 Super schrap contant.docx	2811	1
20120224 Boete AFM is zoveelste dreun voor accountants.docx	4065	5
20120225 Accountants zitten momenteel veelvuldig in het strafbankje.docx	699	1
20120225 Deventer in gevarenzone door lening stadskantoor .docx	3480	1
20120225 Deloitte luidt financiële noodklok.docx	3191	1
20120225 Privé of zakelijk is niet altijd helder.docx	1781	1

20120225 Provincie betaalt ritten naar vakantiehuis commissaris .docx	2364	1
20120225 Veel succes met je nieuwe baan; Gesnapt .docx	3270	3
20120229 Ad tot ASML - tijd om binnen te lopen; .docx	4735	1
20120229 woningcorporatie - Grote risico's Huis en Erf.docx	3757	1
20120228 Alternatief referendum- maak bezwaar tegen lasten .docx	5505	1
20120225 Op jacht naar tickets .docx	4475	1
20120301 Vrijval van spaarloon is nadelig voor box 3.docx	3642	1
20120301 Sociaal netwerken met de collega's; .docx	7695	1
20120302 Het woord en de daad; .docx	4378	1
20120305 Debat in Lux.docx	815	0
20120302 De btw is de melkkoe voor 2013.docx	8019	1
20120306 Leidse ondernemers meest tevreden over hun locatie.docx	4429	2
20120307 Bedrijven vestigen zich liefst in Leiden; .docx	2671	2
20120307 Gemeente Enschede scoort goed bij ondernemers.docx	1687	1
20120308 Stevens en Schalke vormen unieke eenheid.docx	6553	1
20120309 Nu even geen tijd voor vriendschap; .docx	6289	1
20120312 Helft webwinkels werkt alleen maar online.docx	1478	1
20120313 'Zestig gemeenten zijn bijna failliet'.docx	5003	1
20120314 Beleggers eisen actie tegen Deloitte.docx	1853	1
20120314 Hardinxveld boos om raadzaal.docx	4543	1
20120314 Kritiek op inzet en motivatie personeel.docx	3051	1
20120307 Westerkwartier buiten beeld bij Deloitte .docx	2908	1
20120308 Ondernemersgala Moerdijk was snel uitverkocht.docx	2362	1
20120314 Raadzaal veel te duur.docx	3922	1
20120315 'Huurhuizen 150 miljoen euro te hoog getaxeerd' .docx	4106	1
20120315 Gezocht- de voordeur van Deloitte.docx	4761	3
20120315 VEB beschuldigt Deloitte van misleiding.docx	1186	1
20120316 'Baan via kruiwagen'; .docx	2133	1
20120317 Accountants op zoek naar vertrouwen.docx	10443	5
20120317 Het vertrouwen is totaal weg .docx	8756	1
20120317 Bemog weet zich ondanks de crisis goed staande te houden .docx	2500	1
20120321 AFM pakt accountant aan; .docx	4857	1
20120321 Bestedingen reclame op internet naar record.docx	2077	1
20120321 Commissarissen Shell geven top korting op bonus.docx	5187	1
20120322 'Internet passeert tv in reclame-uitgaven' .docx	4123	1
20120324 App met belastingtips van Jongbloed hit in Applestore.docx	2763	1
20120324 De beroemdste list in het Nederlandse boekhouden.docx	2587	1
20120324 Een feestje van advocaten en IKT huldigt de winnaars .docx	3933	1
20120323 Harde woorden over Drieslag .docx	2018	1

20120327 Baas Deloitte stapt nu al op.docx	3968	3
20120324 Zombiebedrijf Weyl hoofdpijndossier voor KPMG .docx	3698	1
20120327 Nieuwe ceo Deloitte treedt alweer af.docx	3150	3
20120327 Topman.docx	1578	1
20120327 Topman Deloitte afgetreden.docx	7616	1
20120327 Topman Deloitte overtrad regels - brabant's dagblad.docx	1254	1
20120327 Topman Deloitte struikelt al snel.docx	5758	3
20120328 In de accountancy is 'sorry' niet goed genoeg.docx	7186	4
20120328 Onderzoek fraude BPA in laatste fase .docx	2399	1
20120328 Vertrek topman Deloitte verbijstert sector.docx	7598	4
20120329 Gemeenten gebukt onder verliezen door ongelukkige grondaankopen.docx	5282	2
20120329 Schaduwzijden van de papavervelden.docx	1470	1
20120329 Bergerden blok aan Lingewaards been.docx	2780	1
20120329 Vastgoedfonds eist stoppen bouw.docx	3488	1
20120330 Accountants willen hun vingers niet meer aan China branden.docx	3654	3
20120330 De lange weg van de heroïne.docx	4275	1
20120330 Den Bosch staat opnieuw aan de top.docx	3465	1
20120331 Prachtig einde van skiseizoen.docx	5954	2
20120330 Milieukosten komen vaker in het jaarverslag.docx	4668	1
20120406 FoodVision Veghel strikt topsprekers.rtf	2585	1
20120402 'Facelift levert 80 banen op'.docx	3337	1
20120410 Oplossing voor oligopolie van accountantskantoren komt uit Azië .docx	3566	2
20120412 Na Novatec stopt ook Noordenveld met Aksos.docx	1986	1
20120414 AFM onderzoekt misleiding Deloitte.docx	6563	3
20120414 Bad, bieb en sportvelden dicht?.docx	3911	2
20120414 Bankroet bedreigt gemeenten.docx	3449	1
20120417 Dure trouwzaal kost burgemeester de kop.DOC	2607	1
20120417 Spaans voetbalfeest is een partijtje op de pof.docx	10538	1
20120418 Conflict vebdeloitte wordt moddergevecht.DOC	3403	3
20120418 Hardinxveld wiebosch is burgemeester af na conflict.DOC	3610	1
20120418 Ik vind het kwalijk dat Nederland steeds meer naar binnen kijkt.DOC	4260	1
20120418 Rel VEB en Deloitte over Ahold-zaak.DOC	3959	1
20120420 De brief van minister leers aan de kamer.DOC	3360	1
20120420 Go teddy go.DOC	15082	1
20120421 Commissaris van het mkbedrijf.DOC	7974	1
20120421 Geldermalsen leeft op krediet.DOC	5831	1
20120421 Niks mis met onze lucratieve postbusv's.DOC	7781	1
20120423 Deloitte breda sleept abc trofee in de wacht.DOC	3748	1
20120424 Boekhande voor fijnproevers.DOC	8581	1

20120424 Grondaankopen.DOC	6135	1
20120425 Waarom bayern de cl moet winnen.DOC	4544	1
20120426 Politiek zaait twijfel bij bedrijven.DOC	3917	1
20120427 Cfos verkiezen lagere loontaks boven subsidies voor innovatie.DOC	6335	1
20120427 Deloitte tikt gemeente boekel op de vingers.DOC	4019	2
20120427 Smeergeld gleed via abn amro naar de v..DOC	4885	1
20120428 Boeken Vestia vol fouten.DOC	7107	3
20120430 Samen verder met ict.DOC	3868	1
20120428 Kaalslag bij de supers.DOC	6648	1
20120430 Accountant van Vestia blunderde.DOC	2852	1
20120502 Afm kijkt met deloitte mee naar vestia.DOC	3580	3
20120501 Half verhaal.DOC	4352	1
20120503 KPMG trekt bevoegdheid van Vestia-accountant in.DOC	6217	1
20120504 De Vestia-geldfontein niemand begreep het.DOC	14243	1
20120505 DEF Herinnert u zich deze nog_ GOED.docx	29340	1
20120505 Grootste boekhoudfraude uit Nederlandse historie.DOC	5420	2
20120503 Vestiaaccountant KMPG tekent niet meer.DOC	5427	1
20120505 De tijd van de leuke dingen is voorbij.DOC	7773	1
20120505 Herenoverleg Ahold onttaardt in welles-nietes.DOC	12698	4
20120508 Op de maan ga je vanzelf zingen.DOC	8716	1
20120509 Gingen we maar terug naar de maan.DOC	10236	1
20120509 Multinationale klanten dwingen kantoren van Big-4 tot afscheid van federale structuur.DOC	7994	2
20120510 Eerste nationalisatie spaanse bank.DOC	9025	1
20120510 Wvoort- 1 miljoen in de knip.DOC	3507	1
20120511 Avalex verzweg verlies.DOC	5805	1
20120512 De stilte van moslims die christen worden.DOC	5505	1
20120512 Lindenbergh staakt toezicht corporaties.DOC	4181	1
20120512 Personalia.DOC	3361	1
20120512 Politie moet lek geheim avalexrapport opsporen.DOC	3280	1
20120514 "Succes is te koop, dat bewijst city met titel".DOC	13035	1
20120514 Boeljon blinkt uit.DOC	6096	1
20120514 Succes is te koop, toont manchester city na zinderend slotduel.DOC	12176	1
20120515 Duiven zet meevaller opzij voor dure tijden.DOC	4161	1
20120515 Onderzoek rol accountants bij woningcorporaties.DOC	5076	3
20120516 1 accountants moeten vol aan de bak dankzij vestia.DOC	4656	3
20120516 Afm start met onderzoek corporaties.DOC	2794	1
20120516 AFM twijfelt aan kwaliteit controle van corporaties door accountants.DOC	5494	2
20120519 De nieuwe liefde die bayern heet.DOC	8519	1

20120519 Beter af in silicon valley.DOC	5438	1
20120516 Directeur avalex wordt ontslagen.DOC	5776	1
20120519 Paardensport en zaken doen tijdens outdoor gelderland.DOC	7235	1
20120521 Controle corporaties was niet de grote droom van een accountant.DOC	7899	3
20120522 Dolblij met Kaymer.DOC	5577	1
20120522 Klm open viert duurzaam jubileum.DOC	4144	1
20120522 Steun voor klim Alpe DHuZes.DOC	3819	1
20120521 Decentralisatie goed voor belastingbetaler.DOC	5681	1
20120523 Terneuzense oppositie bezorgd over schulden.DOC	3676	1
20120524 Bedrijven zien liever groei dan overnames.DOC	3920	2
20120524 Na Vestia-debacle ook Laurentius in opspraak.DOC	6444	1
20120524 Opnieuw woningcorporatie in opspraak.DOC	3119	1
20120524 Private equity zoekt elkaar vaker op.DOC	8342	2
20120524 Schulden terneuzen baren raad zorgen.DOC	3382	1
20120525 Bouw- lenteakkoord van tafel, stimulering om sector te redden.DOC	5123	1
20120525 Bouwwereld komt met eigen tienpuntenplan.DOC	5223	1
20120525 Fonds beple voor sloop kantoren.DOC	4868	2
20120525 Lenteakkoord nekt bouwers.DOC	4933	1
20120526 Feministische golf.DOC	13236	1
20120529 Accountant KPMG gaat reorganiseren en schrapt banen.DOC	5559	1
20120529 Mail over financile risicos moet openbaar.DOC	4242	1
20120530 Accountants gedwongen scherp op kosten te letten.DOC	7466	2
20120531 Salarisrecord britse profs- 2 mld euro.DOC	3293	1
20120530 Christel boeljon grote favoriet voor ladies open.DOC	3748	1
20120601.DOC	4273	0
20120601 Stimuleer arbeidsmotivatie.DOC	11494	1
20120602 Aangifte VEB tegen Deloitte in Ahold-zaak.DOC	5062	2
20120602 Aangifte VEB tegen extopman Deloitte.DOC	4940	1
20120602 Investeren met zicht op winst en een goed gevoel.DOC	7459	1
20120602 Boeljon put vertrouwen.DOC	5337	1
20120602 Nummer 1 voelt de druk.DOC	5714	1
20120602 VEB doet aangifte tegen deloitte - reformatorisch dagblad.DOC	6156	1
20120602 Veb wil deloitte strafrechtelijk vervolgen.DOC	4328	3
20120602 Veb doet aangifte tegen deloitte Stentor.DOC	2714	1
20120602 Veb daagt deloitte.DOC	2949	1
20120602 Veb- deloitte pleegde valsheid in geschrifte.DOC	3976	3
20120604 Boeljon gehinderd door aandacht media en fans.DOC	7091	1
20120604 Boeljon is niet gaan golfen voor aandacht in eigen land.DOC	8758	1
20120604 Boeljon verlangt naar de luwte.DOC	6827	1

20120604 Cigandashow.DOC	6353	1
20120604 Schreefel verrast op ladies open.DOC	3985	1
20120604 Van der Graaff 29e.DOC	2659	1
20120605 Accountant in de leer bij Nasa.DOC	4887	1
20120605 Klantenacties.DOC	5385	1
20120606 Derde waarschuwing- bedrijfsleven mist de boot in de Bric-landen.DOC	5588	3
20120607 Bedrijven missen kansen in china.DOC	2591	1
20120607 Bedrijven missen kansen.DOC	4003	3
20120608 De slag om sloterdijk Spits.DOC	9685	1
20120607 Meer winst in zorg.DOC	8577	1
20120607 Op de provada is crisis in de vastgoedsector goed vermomd.DOC	9158	2
20120608 Deloitte wint beroepen in aholdzaak.DOC	3275	2
20120608 Lakeman verliest tuchtzaken tegen accountants deloitte.DOC	4207	1
20120608 Nij Smellinghe rijkste ziekenhuis nederland.DOC	3078	1
20120608 Ziekenhuizen krijgen langzaam weer wat vet op de botten.DOC	7987	1
20120608 Ziekenhuizen veel rijker dan verwacht.DOC	5246	1
20120609 Deloitte wint beroepen fraudezaak rond ahold.DOC	2638	1
20120609 Deloitte wint beroepszaak in Ahold-affaire.DOC	2867	1
20120609 deloitte wint in Ahold-zaak.DOC	3610	1
20120609 In aholdzaak.DOC	3019	3
20120609 UMC radboud op vier na armste van nederland.DOC	6524	2
20120613 Almelo snel extra miljoenen nodig.DOC	5456	1
20120613 Wrevel om geheim rapport veghel.DOC	3318	1
20120614 Beste maatjes in scheveningen.DOC	3943	1
20120611 Miljoenenwinst in zorg.DOC	4287	1
20120615 Door de financiële onzekerheid in Spanje weet niemand wat vastgoed nog waard is.DOC	7169	1
20120615 Italiaans op zuid.DOC	6869	1
20120615 Letten en Litouwers inzet van Hobij.DOC	8700	1
20120616 Deventer college in verlegenheid.DOC	3162	1
20120616 Goed verlopen toernooi kan plots de marktwaarde van spelers opdrijven.DOC	9041	1
20120618 Boete schaad reputatie van deloitte.DOC	3662	2
20120616 Bezuiniging van negen ton extra nodig.DOC	4956	1
20120618 Deloitte legt zich neer bij AFM-boete.DOC	3825	2
20120614 personalia.DOC	5958	1
20120615 Veghel komt niet onder curatele.DOC	4703	1
20120618 Personalia.DOC	5935	1
20120618 Van schijndel start petitie.DOC	4622	1
20120607 Bankiers disciplineren ziekenhuizen.DOC	8577	1

20120619 Gunstig oordeel over Circulus.DOC	2886	0
20120619 Hobij wint prijs Best Managed Company.DOC	8700	0
20120619 Ivoorkust ze vonden ons roekeloos.docx	4428	0
20120620 Beschuldigingen uit Deventer over achterhouden informatie als wethouder - Burgemeester Ahne onder vuur.DOC	6655	0
20120620 Burgemeester Ahne ligt onder vuur.DOC	6632	0
20120620 Maximumtarief voor rijbewijs later ingevoerd .DOC	4256	0
20120620 Meer kansen in nieuwe generatie Brics.DOC	6984	0
20120621 Grondbedrijf Veghel schrijft af en vormt buffer.DOC	5308	0
20120621 Coalitiepartijen én oppositiepartij ChristenUnie steken stokje voor diepgravend onderzoek - Mail-affaire.DOC	5316	0
20120621 Tegenvaller Rijk om zorgvastgoed.DOC	6121	0
20120621 Complimenten voor Circulus.DOC	2887	0